

אדברה בעדותיך

באגדה ובהלכה

פָּרָשַׁת וַיֵּצֵא

שיחות ושיעורים מפי
הרב אורן נזרית שליט"א

אדברה בעדותיך

באגדה ובהלכה

שיחות ושיעורים מפי הרב אורן נזרית שליט"א

מתוך סדרת הספרים אדברה בעדותיך (ה חלקים)

ניתן להשיג בטלפונים 0509013000, 0506491414

למעוניינים ניתן לקבל השיחה במייל toraoren@gmail.com

תֹּכֶן הָעִנְיָנִים

שִׂיחַת חִזּוּק לְפָרָשַׁת וַיֵּצֵא

אִם יִהְיֶה אֱלֹקִים עִמָּדִי - לוֹמַר 'אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם' עַל כָּל דָּבָר ..... ג

לֵית אֲנִי מוֹבֵד סִבְרִי מִן בָּרְיֵי - לֹא יְאַבֵּד בִּטְחוֹנוֹ אַף מִתּוֹךְ הַחַשֵּׁכָה ..... ו

וְעֵינֵי לֵאָה רַכּוֹת - כּוֹחַ הַתְּפִלָּה לְבַקֵּעַ רְקִיעִים ..... ח

וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ - הַשָּׂכָר עַל גְּמִילוּת חֶסֶד ..... יא

סְעָדֵנִי וְאוֹשֵׁעָה- סְגֻלָּה נִפְלָאָה לַעֲרֹךְ סְעוּדָה לִכְבוֹד נִשְׁמַת הַבַּת עַיִן ..... יד

אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת - אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל בְּמִשְׁנַת הַבַּת עַיִן ..... יד

שְׁתֵּי דְּרָכִים בַּעֲבוֹדַת ה' - וַיְהִי בַּבֹּקֶר וְהִנֵּה הִוא לֵאָה (כט, כה) ..... יד

סִימָן רנה – הֲכָנַת הָאֵשׁ קֹדֶם כְּנִיסַת הַשַּׁבָּת

הֲכָנַת הָאֵשׁ קֹדֶם כְּנִיסַת הַשַּׁבָּת לְהַכְרִיז עַל הַשַּׁבָּת ..... יז

הַדְלָקַת נֵר שַׁבָּת בְּמְדוּרָה ..... יז

וּמָרָן סָתַם כְּדַעַת הָרִי"ף וְהָרַמְבָּ"ם. ..... יז

לְהָכִין שְׁעוֹן שַׁבָּת לַתַּנּוּר חַמּוּם, שֶׁיִּדָּלֵק בְּשַׁבָּת ..... יח

לְהוֹסִיף עֵצִים סָמוּךְ לִמְדוּרָה דּוֹלֶקֶת מִבְּעוֹד יוֹם ..... יט

סִימָן רנו – לְהַכְרִיז עַל הַשַּׁבָּת

לְהַכְרִיז עַל כְּנִיסַת הַשַּׁבָּת סָמוּךְ לְשַׁבָּת ..... כ

לְסַגֵּר אֶת הַחֲנוּיוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת בְּשָׁעָה מֻקְדֶּמֶת ..... כא

סִימָן רנז – דִּינֵי הַטְמָנָה בְּשַׁבָּת א

אֵין לְהַטְמִין בְּשַׁבָּת אַף בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מוֹסִיף הֶבֶל ..... כג

גְּרָמָא בִּמְלָאכֶת מְבַשֵּׁל ..... כד

גְּרָמָא בִּמְלָאכֶת מְבַשֵּׁל - חִיּוּב חַטָּאת בְּכִסּוּי הַקְּדֵרָה כְּשֶׁהַתַּבְשִׁיל עֲדַיִן לֹא נִתְבַּשֵּׁל ..... כו

עָבַר וְהִטְמִין נֶגֶד הַהֲלָכָה ..... כט

◄ עיצוב, עימוד וניקוד ▌ שלמה. נ. ▌ 0504158840

shlomo131375@gmail.com

ניתן להקדיש פרשיות להצלחה ולברכה ולעילוי נשמת וכיו"ב

לפרטים ניתן ליצור קשר בפל': 0509013000, 0506491414

שִׂיחַת חִזּוּק לְפָרָשַׁת וַיֵּצֵא

אִם יִהְיֶה אֱלֹקִים עִמָּדִי – לוֹמַר 'אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם' עַל כָּל דָּבָר

רָאִיתִי בְּבָאֵר הַפָּרָשָׁה (וַיֵּצֵא) שֶׁכָּתַב בְּפָרָשָׁתֵנוּ (כח,ח), 'וַיִּדַּר יַעֲקֹב נֶדֶר לֵאמֹר אִם יִהְיֶה אֱלֹקִים עִמָּדִי', וְנִתְקַשּׁוּ מְפָרְשֵׁי הַתּוֹרָה בְּכַוָּנַת וּבְמַשְׁמָעוּת תֵּבַת 'לֵאמֹר' - לְמִי אָמַר. וּבְאֵר הרה"ק מִקָּאסוֹב זי"ע (מוּבָא בְּאִמְרֵי בָּרוּךְ פַּר' דְּבָרִים ד"ה וְאֶת יְהוֹשֻׁעַ, וּכְבָר פֵּרֵשׁ בֵּן בְּמִשְׁבְּנוֹת יַעֲקֹב, לְרַבִּי יַעֲקֹב בֶּן נָעִים יו"ל בְּשָׁנַת תפ"א), שֶׁלְּעֵת כָּזֹאת אֲשֶׁר הוּא יוֹצֵא מִבֵּית אָבִיו לְבֵית לָבָן הָרַמַּאי, חָשַׁשׁ יַעֲקֹב מָה יַעֲלֶה בְּגוֹרָלוֹ בְּבֵית רְשָׁעִים וְכוֹפְרִים בָּהּ', אָז הֵבִין שֶׁרַק בְּדֶרֶךְ אַחַת תִּנָּצֵל נַפְשׁוֹ, וְהִיא, אִם בְּכָל עֵת יִהְיֶה שֵׁם שָׁמַיִם שָׁגוּר בְּפִיו, לֵאמֹר תָּמִיד אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם, בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם, מִתּוֹךְ 'הַכָּרָה' וִידִיעָה בְּרוּרָה שֶׁמִּבַּלְעֲדֵי גְּזֵרַת שָׁמַיִם לֹא יָרִים אִישׁ אֶת יָדוֹ וְאֶת רַגְלוֹ, וּמִן הַשָּׁמַיִם יִקְבְּעוּ עֲבוּרוֹ הֵיכָן וּבְמָה יִרְאֶה בְּרָכָה בְּמַעֲשֵׂי יָדָיו, אָז אֵין לוֹ לַחְשֹׁשׁ מִלֶּכֶת לְבֵיתוֹ שֶׁל לָבָן הָרַמַּאי, כִּי אַךְ לְרַמַּאי כְּמוֹתוֹ אִי אֶפְשָׁר לְעוֹלֵל דָּבָר אִם לֹא שֶׁכְּבָר הִכְרִיזוּ כָּךְ בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל.

וּמֵבִיא שָׁם מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד מֵחֲסִידֵי הרה"ק הַ'תּוֹרַת חַיִּים' מִקָּאסוֹב זי"ע שֶׁקִּבֵּל מִמֶּנּוּ בִּרְכַּת פְּרִידָה לִקְרַאת יְצִיאָתוֹ לַדֶּרֶךְ בְּיוֹם ה' פָּרָשַׁת וַיֵּצֵא, וְאָמַר הֶחָסִיד כִּי בְּמֶשֶׁךְ מַסָּעוֹ יֵשׁ בְּדַעְתּוֹ לִשְׁבּוֹת בְּפָרָשַׁת וַיִּשְׁלַח בְּ'זָבְלְטוֹב', אָמַר לוֹ הָרַבִּי בִּלְשׁוֹן שְׁאֵלָה 'וְכִי נִרְאֶה לְךָ שֶׁתִּשְׁבֹּת בְּזָבְלְטוֹב בְּשַׁבָּת וַיִּשְׁלַח'... הֶחָסִיד לֹא הֵבִין לָמָּה רוֹמְזִים דְּבָרֵי רַבּוֹ.

לְמַעֲשֶׂה, הִתְעַכֵּב הֶחָסִיד בַּדֶּרֶךְ, וְלֹא עָלְתָה בְּיָדוֹ לְהַגִּיעַ לְזָבְלְטוֹב לִקְרַאת שַׁבָּת וַיִּשְׁלַח, אֶלָּא שָׁבַת לִשְׁבּוֹת שַׁבָּתוֹ בְּקָאסוֹב. בְּהָגִיעוֹ לְשָׁם שָׁאַל אֶת רַבּוֹ, אִם יָדַע הָרַבִּי שֶׁלֹּא יִסְתַּיֵּעַ בְּיָדִי לְהַגִּיעַ לְזָבְלְטוֹב מַדּוּעַ לֹא עֻצַּרְנִי מִלָּצֵאת לְדַרְכִּי, אָמַר לוֹ הָרַבִּי, לֹא נָבִיא אָנֹכִי וְלֹא בֶן נָבִיא, אֶלָּא דִּבְפָרָשָׁתֵנוּ כְּתִיב 'וַיִּדַּר יַעֲקֹב נֶדֶר לֵאמֹר', וּמַהוּ 'לֵאמֹר', אֶלָּא שֶׁיַּעֲקֹב נָדַר לֵאמֹר בְּכָל עִנְיָן 'אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם', וּמִכַּיָּן שֶׁלֹּא אָמַרְתָּ אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם אֶהְיֶה בְּזָבְלְטוֹב הֵבַנְתִּי שֶׁמִּן הַשָּׁמַיִם יְעַכְּבוּךָ.

כְּעֵין זֶה הוּבָא גַּם בְּ'אוֹצַר הַמִּדְרָשִׁים', מַעֲשֶׂה בְּאָדָם עָשִׁיר שֶׁהָיָה נָדִיב לֵב וּבַעַל צְדָקָה, אַךְ לִבּוֹ לֹא הָיָה שָׁלֵם בֶּאֱמוּנָה וּבְהַשְׁגָּחָה פְּרָטִית, בִּלְבָבוֹ סָבַר תָּמִיד כִּי אֶת כָּל עָשְׁרוֹ רָכַשׁ בְּכוֹחוֹ וּבְעֹצֶם יָדוֹ, פַּעַם יָצָא לְיוֹם הַשׁוּק עַל מְנַת לִקְנוֹת שְׂעוֹרִים, בַּדַּרְךְ פָּגַע בּוֹ אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא שֶׁנִּרְאָה כְּסוֹחֵר, שְׁאָלוֹ אֵלִיָּהוּ, לְהֵיכָן אַתָּה הוֹלֵךְ, אָמַר לוֹ, לַשּׁוּק אֲנִי הוֹלֵךְ לִקְנוֹת שְׂעוֹרִים, אָמַר לוֹ אֵלִיָּהוּ, אֱמֹר 'אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם', אוֹ 'אִם יִגְזֹר ה' יִתְבָּרַךְ', הֵשִׁיב לוֹ הַסּוֹחֵר, הֲרֵי הַמָּעוֹת בְּכִיסִי וְהַדָּבָר תָּלוּי אַךְ וְרַק בִּרְצוֹנִי, הֵשִׁיבוֹ אֵלִיָּהוּ, אִם כָּךְ אַתָּה אוֹמֵר לֹא תַּצְלִיחַ.

וְאָכֵן, כַּאֲשֶׁר הִמְשִׁיךְ הַסּוֹחֵר בְּדַרְכּוֹ נָפַל כִּיס הַמָּעוֹת מֵאַמְתַּחְתּוֹ בְּלֹא שֶׁהִרְגִּישׁ בְּכָךְ, רָאָה אֵלִיָּהוּ אֶת הַכִּיס, וְהִנִּיחוֹ עַל סֶלַע בְּלֵב יַעַר בְּמָקוֹם שֶׁאֵין בְּנֵי אָדָם עוֹבְרִים שָׁם. הַסּוֹחֵר הִגִּיעַ לַשּׁוּק, וּלְאַחַר יְגִיעָה רַבָּה מָצָא שְׂעוֹרִים מְבְחָרִים, וְכַאֲשֶׁר רָצָה לְשַׁלֵּם עֲבוּרָם הִבְחִין שֶׁהַמָּעוֹת אָבְדוּ לוֹ, וְחָזַר לְבֵיתוֹ בְּפַחֵי נֶפֶשׁ, אַחֲרֵי זְמַן מָה נָטַל שׁוּב מָעוֹת, וַיֵּצֵא מִבֵּיתוֹ אֶל הַשּׁוּק לִקְנוֹת שְׂעוֹרִים, הַפַּעַם בָּא אֵלָיו אֵלִיָּהוּ בִּדְמוּת זָקֵן וְחָזַר עַל שְׁאֵלָתוֹ כְּבַפַּעַם הַקּוֹדֶמֶת.

כְּשֶׁרָאָה שֶׁעֲדַיִן אֵינוֹ אוֹמֵר מָה שֶׁלִּמְּדוֹ, אָמַר לוֹ שֵׁנִית, אֱמֹר אִם יִרְצֶה ה' אוֹ אִם יִגְזֹר ה', כֵּיוָן שֶׁהַסּוֹחֵר לֹא שָׂעָה לִדְבָרָיו גַּם בַּפַּעַם הַזֹּאת הִפִּיל עָלָיו אֵלִיָּהוּ תַּרְדֵּמָה, כְּשֶׁנִּרְדַּם נָטַל מִמֶּנּוּ אֶת כִּיס הַמָּעוֹת וְהִנִּיחוֹ אֵצֶל הַכִּיס הָרִאשׁוֹן בְּמַעֲבֵה הַיַּעַר, כַּאֲשֶׁר הֵקִיץ הַסּוֹחֵר מִשְּׁנָתוֹ וְרָאָה שֶׁהַכֶּסֶף נִגְנַב מִמֶּנּוּ שָׁב לְבֵיתוֹ בְּצַעַר רַב, בְּהִתְבּוֹנְנוֹ בִּשְׁנֵי הַמִּקְרִים שֶׁקָּרוּ לוֹ הִגִּיעַ לְמַסְקָנָה כִּי בְּוַדַּאי יַד ה' בַּדָּבָר, וְהֶעֱנִישׁ הִגִּיעַ לוֹ מֵאַחַר שֶׁלֹּא שָׁמַע לְאֵלִיָּהוּ שֶׁלִּמְּדוֹ אוֹתוֹ לְהַאֲמִין בְּהַשְׁגָּחַת הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, מִיָּד קִבֵּל

עַל עַצְמוֹ שֶׁמֵּאוֹתוֹ יוֹם וָאֵילָךְ יֹאמַר אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם עַל כָּל דָּבָר שֶׁיִּרְצֶה לַעֲשׂוֹת.

כַּאֲשֶׁר יָצָא בַּפַּעַם הַשְּׁלִישִׁית אֶל הַשּׁוּק נִגְלָה אֵלָיו אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא בִּדְמוּת נַעַר עָנִי הַמְבַקֵּשׁ עֲבוֹדָה. שְׁאָלוֹ אֵלִיָּהוּ לְהֵיכָן אַתָּה הוֹלֵךְ, אָמַר לוֹ הִנְנִי הוֹלֵךְ לַשּׁוּק לִקְנוֹת שְׁוָרִים אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם, בֵּרְכוֹ אֵלִיָּהוּ בְּבִרְכַּת הַצְּלָחָה, וּבִקְּשׁוֹ שֶׁאִם יִזְדַּקֵּק לְעֶזְרָה בְּהַנְהָגַת הַשְּׁוָרִים יִקְרָא לוֹ, אָמַר לוֹ הַסּוֹחֵר אִם אַךְ יַעֲזֹר לִי ה' יִתְבָּרַךְ שֶׁאֶקְנֶה שְׁוָרִים אֶשְׁכֹּר אוֹתְךָ לַעֲזֹר לִי. הִצְלִיחַ הַסּוֹחֵר בְּדַרְכּוֹ וּמָצָא שְׁוָרִים מְבְחָרִים בְּזוֹל, וְשָׂכַר אֶת הַנַּעַר לְהַנְהִיגָם, בְּדַרְכָּם הַבַּיְתָה בָּרְחוּ לְפֶתַע הַשְּׁוָרִים לְתוֹךְ הַיַּעַר, רָדַף הַסּוֹחֵר אַחֲרֵיהֶם עַד שֶׁלְּפֶתַע נֶעֶצְרוּ לְיַד סֶלַע וְעָלָיו מָצָא מְנָחִים שְׁנֵי הַכִּיסִים שֶׁאָבְדוּ לוֹ, שָׂמַח הַסּוֹחֵר וְהוֹדָה לָהּ', וְהִמְשִׁיךְ בְּדַרְכּוֹ עִם הַנַּעַר וְהַשְּׁוָרִים, וְכַאֲשֶׁר הִגִּיעַ לְבֵיתוֹ נֶעֱלַם לְפֶתַע הַנַּעַר אָז הֵבִין הַסּוֹחֵר כִּי יַד הַהַשְׁגָּחָה הָעֶלְיוֹנָה הָיְתָה בְּכָל אֲשֶׁר אֵרַע לוֹ (הובא גַּם בְּקִצּוּר בְּחַדְרֵי בֶּטֶן להגה"ק הַחִיד"א זי"ע).

וּבְסֵפֶר 'שׁוּפְרֵיהּ דְּיוֹסֵף' (לְהָרַב רַבִּי יוֹסֵף אַדְהָאן, חַי לִפְנֵי כ250 שָׁנָה, עַמּוּד תלז) הֵבִיא מַעֲשֶׂה בִּשְׁנֵי שְׁכֵנִים שֶׁהָיוּ יוֹצְאִים הַשָּׂדֶה בְּעֵת הַקָּצִיר לִשְׁמֹר עַל הַחִטִּים מִשְּׁעַת קְצִירָתָם מִגֶּשֶׁם וְכַדּוֹ', הַשָּׁכֵן הָרִאשׁוֹן נִגַּשׁ לְמָרָן רַבִּי יַעֲקֹב בַּרְדּוּגוֹ זי"ע (זְקֵנוֹ שֶׁל הַמְּחַבֵּר הַנַּ"ל) וְאָמַר לוֹ, אֲדוֹנִי הָרַב, אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם הִנְנִי יוֹצֵא לַשָּׂדֶה כְּבְכָל שָׁנָה בְּעֵת הַקָּצִיר, בָּרְכֵנִי שֶׁאַצְלִיחַ בְּדַרְכִּי, בֵּרְכוֹ הָרַב וּפְטָרוֹ לְשָׁלוֹם. לְאַחֲרָיו נִכְנַס הַשָּׁכֵן הַשֵּׁנִי וְאָמַר אֲנִי יוֹצֵא הַשָּׂדֶה לִשְׁמִירַת הַחִטִּים, סֵרֵב הָרַב מִלְּבָרְכוֹ... חָזַר הַלָּה לְבֵיתוֹ וְלֹא אָבָה לָצֵאת הַשָּׂדֶה, אַחַר שֶׁלֹּא קִבֵּל אֶת בִּרְכַּת הָרַב, אֶלָּא שֶׁבְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ דָּחֲקוּ בּוֹ, עַל כֵּן יָצָא לַשָּׂדֶה, כְּשֶׁחָזְרוּ הַשְּׁנַיִם מִן הַשָּׂדֶה שָׁמְרוּ כְּהֶרְגֶּלְם עַל הַחִטָּה שֶׁלֹּא תַּחְמִיץ, וְהִנֵּה, כָּל מִי שֶׁקָּנָה מֵהַשֵּׁנִי לֹא הִצְלִיחַ - לְאֶחָד יָרַד הַגֶּשֶׁם עֲלֵיהֶם בְּעוֹדָם חִטִּים, וּלְמִשְׁנֵהוּ אַחַר אֲפִיַּת הַמַּצּוֹת... קָרָא לוֹ הָרַב וְהִכְרִיחוֹ לְגַלּוֹת מָה עָשָׂה, וְהוֹדָה שֶׁבֶּאֱמֶת בְּעוֹד הַחִטָּה בְּבֵיתוֹ יָרַד עֲלֵיהֶם גֶּשֶׁם, אֶלָּא שֶׁהוּא יִבֵּשׁ אוֹתָם וּמְכָרָם כְּלֹא הָיָה, חִיֵּב אוֹתוֹ הָרַב לְהָשִׁיב לַקּוֹנִים אֶת כַּסְפָּם... כִּרְאוֹת הַמּוֹכֵר כִּי כָּךְ עָלְתָה בְּיָדוֹ, שָׁטַח אֶת תְּמִיהָתוֹ לִפְנֵי הָרַב, הֵן עַל מָה שֶׁלֹּא בֵּרְכוֹ לְשָׁלוֹם בְּצֵאתוֹ לַדֶּרֶךְ, וְהֵן עַל מָה שֶׁאֵרַע לוֹ עַתָּה כָּךְ. עָנָה לוֹ הָרַב, הַשָּׁכֵן פָּנָה אֵלַי מִתְּחִלָּה בְּשֵׁם הַשֵּׁם - אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם, לָכֵן בֵּרַכְתִּיו, אֲבָל אַתָּה לֹא פָּנִיתָ לְעֶזְרַת ה', שֶׁהוּא מְקוֹר הַבְּרָכוֹת, לָכֵן אֵרַע אוֹתְךָ כָּל זֹאת...

סִפֵּר הַגָּאוֹן רַבִּי יְחֶזְקֵאל אַבְרָהַמְסְקִי זצ"ל שֶׁשָּׁמַע מֵהַגָּאוֹן רַבִּי אִיסֶר זַלְמָן מֶלְצֶר זצ"ל, כִּי בִּשְׁנַת תרפ"ה כְּשֶׁהֵכִין הַ'חָפֵץ חַיִּים' אֶת עַצְמוֹ לַעֲלוֹת לארה"ק, נָשָׂא מִדַּבְּרוֹתָיו אֶל קְהַל הַקּוֹדֶשׁ בְּרָאדִין, וְנִפְרַד מֵהַקָּהָל לִקְרַאת נְסִיעָתוֹ לארה"ק. אַחֲרֵי שֶׁסִּיֵּם אֶת דְּרָשָׁתוֹ נִגַּשׁ אֵלָיו אֶחָד מֵהַבַּעֲלֵי בָּתִּים וּשְׁאָלוֹ בִּתְמִימוּת, מַדּוּעַ כְּשֶׁדִּבֵּר רַבֵּנוּ עַל הַנְּסִיעָה לֹא אָמַר 'אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם'. וּלְבַסּוֹף, וְהִנֵּה פֶּלֶא, מִיָּד בְּמוֹצָאֵי שב"ק נֶחְלְתָה פִּתְאוֹם הָרַבָּנִית שֶׁל הֶחָפֵץ חַיִּים וְכָל הַנְּסִיעָה הִתְבַּטְּלָה. (וְהוֹסִיף ר' יְחֶזְקֵאל, כִּי מִן הַסְּתָם תְּבִיעָה כָּזֹאת הִיא דָּוְקָא מֵאָדָם גָּדוֹל כְּהֶחָפֵץ חַיִּים... אֲבָל יֵשׁ בּוֹ גַּם לִמּוּד לְדִידָן).

וְכֵן כָּתַב הַשְּׁלָ"ה הַק' (בְּהַעֲלֹתְךָ דֶּרֶךְ חַיִּים תּוֹכַחַת מוּסָר יב) וז"ל: 'עַל פִּי ה' יִסְעוּ וְעַל פִּי ה' יַחֲנוּ' (בַּמִּדְבָּר ט, יח). וְאַחַר כָּךְ כְּתִיב (שָׁם כ) 'עַל פִּי ה' יַחֲנוּ וְעַל פִּי ה' יִסְעוּ'. יֵשׁ רָמְזוֹ מוּסָר בְּכָאן, עַל כָּל פְּעֻלָּה אוֹ תְּנוּעָה שֶׁהָאָדָם עוֹשֶׂה, יֹאמַר 'אִם יִרְצֶה הַשֵּׁם' אוֹ 'בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם'.

לְמָשָׁל, בְּלֶכְתּוֹ בַּדֶּרֶךְ יֹאמַר, 'הִנְנִי נוֹסֵעַ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּבְדַעְתִּי לַחֲנוֹת בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי בְּעֶזְרָתוֹ יִתְבָּרַךְ אִם יִרְצֶה'. וּכְשֶׁבָּא לְמָקוֹם הַחֲנָיָה אָז יַחְזֹר וְיִתֵּן שֶׁבַח, וְיֹאמַר 'הִנֵּה בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּאתִי הֵנָּה, וּבְדַעְתִּי לִסַּע לִזְמַן פְּלוֹנִי בְּעֶזְרָתוֹ יִתְבָּרַךְ אִם יִרְצֶה'. נִמְצָא שֵׁם שָׁמַיִם שָׁגוּר בְּפִיו בְּשָׁעָה שֶׁעוֹלֶה בַּמַּחֲשַׁבְתּוֹ, וּבִשְׁעַת מַעֲשֶׂה, כָּכָה בְּכָל פְּעֻלּוֹתָיו. עכ"ל.

הִנֵּה מִנְהַג הָעוֹלָם כְּשֶׁרוֹצִים לְהִתְנוֹת בֵּין אִישׁ לְרֵעֵהוּ אֵיזֶה עִנְיָן בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא יִשְׁתַּמֵּעַ לִשְׁנֵי פָּנִים, וְשֶׁלֹּא יַחְזְרוּ בָּהֶם שְׁנֵי הַצְּדָדִים, אוֹמְרִים זֶה לָזֶה 'בְּרָחֵל בִּתְּךָ הַקְּטַנָּה', וְלִכְאוֹרָה דְּבַר פֶּלֶא הוּא, כִּי הֲרֵי יַעֲקֹב אָבִינוּ - הָרִאשׁוֹן שֶׁהִתְנָה 'בְּרָחֵל בִּתְּךָ הַקְּטַנָּה', וְלֹא עָלְתָה בְּיָדוֹ, כִּי לָבָן רִמָּהוּ בְּכָל מִינֵי רַמָּאוּיוֹת, וי"ל כִּי יִשְׂרָאֵל עַם קְדוֹשִׁים רוֹצִים לְרַמֵּז שֶׁכָּל 'הַמַּתָּנָה' יִזְכֹּר הֵיטֵב, שֶׁעִם כָּל 'תְּנָאָיו' עֲדַיִן

אדברה בעדותיך

אֵינוֹ מָבְטָח שֶׁסּוֹף דָּבָר יִהְיֶה כִּרְצוֹנוֹ, כְּמוֹ שֶׁבָּאֱמֶת אֵרַע לְ'רָחֵל בִּתְּךָ הַקְּטַנָּה' הָרִאשׁוֹן, אֶלָּא אֵין הַדָּבָר תָּלוּי אֶלָּא בְּיַד ה'.

בֵּאוּר נִפְלָא בְּפָסוּק בְּפָרָשָׁתֵנוּ (לא,כט) 'יֶשׁ לְאֵל יָדִי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רָע וֵאלֹקֵי אֲבִיכֶם אֶמֶשׁ אָמַר אֵלַי לֵאמֹר הִשָּׁמֶר לְךָ...' מְבָאֵר הַגָּאוֹן רַבִּי שָׁלוֹם שְׁבָדְרוֹן זצ"ל (שְׁאַל אָבִיךָ וְיַגֶּדְךָ ח"א) עַל פִּי מָה שֶׁסִּפֵּר הַסַּבָּא מִנּוֹבַהֲרַדּוֹק זצוק"ל (עַל עַצְמוֹ) מַעֲשֶׂה בְּבַחוּר יְשִׁיבָה שֶׁהָצְרַךְ לַחְזֹר לְבֵיתוֹ בְּדְחִיפוּת מֻחֶמֶת כִּבּוּד הוֹרִים, אֶלָּא שֶׁלְּדַאֲבוֹן לֵב לֹא הָיָה לוֹ כֶּסֶף לְהוֹצָאוֹת הַנְּסִיעָה... מָה עָשָׂה הַבָּחוּר, הִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה וּבְבִטָּחוֹן שֶׁבְּוַדַּאי אוֹתוֹ בּוֹרֵא הַדּוֹאֵג לְכָל מַחְסוֹרוֹ יִדְאַג לוֹ גַּם לְהוֹצָאוֹת הַדֶּרֶךְ, וְהֵבִין שֶׁמֻּחוֹבַת הַהִשְׁתַּדְּלוּת עָלָיו לַעֲשׂוֹת כְּכָל אֲשֶׁר יֵשׁ לְאֵל יָדוֹ עֲשׂוֹת, וְהֵחֵל לָלֶכֶת בְּרַגְלָיו עַד תַּחֲנַת הָרַכֶּבֶת הָרְחוֹקָה מִתּוֹךְ בִּטָּחוֹן מָחְלָט בַּה' שֶׁיְּזַמֵּן לוֹ הוֹצָאוֹת הַדֶּרֶךְ (שֶׁהֲרֵי הֲלִיכָה זוֹ אֵינָהּ כְּרוּכָה בְּהוֹצָאַת מָמוֹן, אֶלָּא בְּדֶרֶךְ מְיֻגַּעַת בְּמֶשֶׁךְ כַּמָּה יָמִים). וַיְהִי בְּהָגִיעוֹ לְתַחֲנַת הָרַכֶּבֶת - כַּמָּה שָׁעוֹת לִפְנֵי זְמַן יְצִיאַת הָרַכֶּבֶת (שֶׁיְּצָאָה מִשָּׁם פַּעַם בְּשָׁבוּעַ) הִתְיַשֵּׁב עַל אֶחָד הַסַּפְסָלִים דְּשָׁם וְשָׁקַע בַּ'גְּמָרָא' אֲשֶׁר בְּיָדוֹ מָשָׁל יוֹשֵׁב הוּא בְּבֵית הַמִּדְרָשׁ - שֶׁהֲרֵי אֶת שֶׁלּוֹ כְּבָר עָשָׂה בַּהֲלִיכָתוֹ עַד לְתַחֲנַת הָרַכֶּבֶת, כַּעֲבֹר זְמַן מָה נִגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדִי שֶׁשָּׁמַח לִפְגֹּשׁ יְהוּדִי נוֹסָף בֵּין גּוֹיֵי הָאֲרָצוֹת, וְהִצִּיעַ לוֹ לַעֲלוֹת עִמּוֹ יַחְדָּיו מֵעַתָּה עַל הָרַכֶּבֶת וְכָךְ יוּכְלוּ לְתַפֵּס מָקוֹם בְּקֶרֶן זָוִית - מִתּוֹךְ הִבָּדְלוּת מֵהַגּוֹיִים הָרַבִּים הַנּוֹסְעִים בָּרַכֶּבֶת, גַּם יְהֵא בְּיָדָם לְנַצֵּל אֶת יְמֵי הַנְּסִיעָה הָאֲרֻכִּים לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ יַחַד בְּדִבְרֵי תוֹרָה. עָנָה לוֹ הַבָּחוּר שֶׁאָכֵן, עַז חָפְצוֹ לַעֲלוֹת עַל הָרַכֶּבֶת, אֶלָּא שֶׁהוּא עֲדַיִן לֹא קָנָה כַּרְטִיס. אָמַר לוֹ הָאִישׁ, נוּ, לְךָ נָא בְּזְרִיזוּת וּקְנֵה כַּרְטִיס, עָנָה לוֹ הַבָּחוּר שֶׁיֵּשׁ לוֹ בְּעָיָה קְטַנָּה... שֶׁאֵין לוֹ כֶּסֶף לִקְנִיַּת הַכַּרְטִיס. תָּמַהּ הָאִישׁ עַד מְאֹד, אִם כֵּן, מַדּוּעַ בָּאתָ עַד הֵנָּה, מַדּוּעַ שֻׁרַכְתָּ רַגְלְךָ שְׁלוֹשָׁה יָמִים אִם אֵין בְּיָדְךָ מָעוֹת, מֵהֵיכָן חָשַׁבְתָּ שֶׁתַּשִּׂיג יָדְךָ כַּרְטִיס הָעוֹלֶה הוֹן רַב. עָנָהוּ הַבָּחוּר בְּתְמִימוּת, בָּטוּחַ אֲנִי בְּאָבִי שֶׁבַּשָּׁמַיִם, שֶׁיַּמְצִיא בְּיָדִי דֶּרֶךְ עַד לְבֵיתִי, אֶת הַ'הִשְׁתַּדְּלוּת' עָשִׂיתִי- כִּי בָּאתִי עַד הֵנָּה בְּרַגְלַי, וְה' הַטּוֹב שֶׁהוּא 'בַּעַל הַיְכֹלֶת' יִגְמֹר בַּעֲדִי בְּמָה שֶׁאֵין בִּיכָלְתִּי... לְגִלְגֵּל עָלָיו אוֹתוֹ אָדָם - מָה בִּטָּחוֹן, אֵיזֶה בִּטָּחוֹן, אִם אֵין בְּיָדְךָ דֵּי מָעוֹת לִקְנוֹת כַּרְטִיס הָיָה לְךָ לְהִשָּׁאֵר בַּיְּשִׁיבָה וְלֹא לַעֲשׂוֹת שְׁטוּיוֹת כָּאֵלּוּ - לָלֶכֶת רַגְלִי ג' יָמִים, כִּי לָרַכֶּבֶת מַגִּיעִים עִם מָעוֹת לִקְנוֹת כַּרְטִיס, לֹא עִם בִּטָּחוֹן. כִּי עִם בִּטָּחוֹן אִי אֶפְשָׁר לִקְנוֹת כַּרְטִיס, נִפְרָד מִמֶּנּוּ הָאִישׁ מִתּוֹךְ זִלְזוּל וְלִגְלוּג, קָנָה כַּרְטִיס וְעָלָה לָרַכֶּבֶת.

כַּעֲבֹר כַּמָּה שָׁעוֹת וּזְמַן הַנְּסִיעָה מִתְקָרֵב וּבָא, כָּל הֶהָמוֹן כְּבָר עָלוּ עַל הָרַכֶּבֶת, וְהַבָּחוּר עֲדַיִן יוֹשֵׁב וּבוֹטֵחַ בָּה'... הַקָּטָר (נֶהָג) הִתְחִיל כְּבָר לְצַפְצֵף וְלִקְרֹא בְּצַפְצוּף רִאשׁוֹן הַמְּבַשֵּׂר שֶׁבְּעוֹד חָמֵשׁ דַּקּוֹת הוּא מַפְלִיג לְדַרְכּוֹ, וְהַבָּחוּר עֲדַיִן יוֹשֵׁב רָגוּעַ שָׁלֵם בְּבִטְחוֹנוֹ, וְהִנֵּה נִשְׁמַע הַצְפָּצוּף הַשֵּׁנִי הַמְּבַשֵּׂר שֶׁבְּעוֹד שְׁתֵּי דַּקּוֹת הָרַכֶּבֶת נוֹסַעַת מֵהַמָּקוֹם... לְפֶתַע הִגִּיעַ יְהוּדִי שֶׁרָץ בִּמְהִירוּת שֶׁלֹּא לְאַחֵר אֶת הָרַכֶּבֶת בָּרֶגַע הָאַחֲרוֹן, וּבְעָבְרוֹ בְּסָמוּךְ אֶל הַבָּחוּר, שָׂאַל אוֹתוֹ מַדּוּעַ אֵינְךָ עוֹלֶה, אִם מֻחֶמֶת חֶסְרוֹן הַמָּעוֹת, אֲנִי אֲשַׁלֵּם עֲבוּרְךָ, עֲלֵה גַּם אַתָּה בְּזְרִיזוּת עַל הָרַכֶּבֶת, וְהוֹצִיא מִכִּיסוֹ מָעוֹת וְקָנָה בָּהֶם שְׁנֵי כַּרְטִיסִים, וּמִיָּד עָלוּ שְׁנֵיהֶם עַל הָרַכֶּבֶת, כַּעֲלוֹתָם נִשְׁמַע הַצְפָּצוּף הַשְּׁלִישִׁי וְהָרַכֶּבֶת הִפְלִיגָה לְדַרְכָּהּ. הַבָּחוּר הוֹדָה מִקֶּרֶב לִבּוֹ לַנָּדִיב הַגָּדוֹל וְהַדָּגוּל, תּוֹךְ כְּדֵי שֶׁבַח וְשִׁירָה לְאָדוֹן הַכֹּל אֲשֶׁר הֶרְאָה בְּחוּשׁ אֶת רֹב רַחֲמָיו וַחֲסָדָיו הַמְּגֻלִּים בְּאֹפֶן נִפְלָא.

כְּשֶׁנִּכְנְסוּ לְחַפֵּשׂ מָקוֹם יְשִׁיבָה בָּרַכֶּבֶת הַמְּלֵאָה בַּנּוֹסְעִים מָצְאוּ אֶת הַיְּהוּדִי הַנַּ"ל שֶׁתַּפְתָּה לְרְאוֹתוֹ בָּרַכֶּבֶת, סִפֵּר לוֹ הַבָּחוּר אֶת נִפְלְאוֹת ה' וַחֲסָדָיו כִּי 'אַשְׁרֵי אָדָם בּוֹטֵחַ בּוֹ', כַּאֲשֶׁר מִמָּשׁ בָּרֶגַע הָאַחֲרוֹן הִגִּיעַ יְהוּדִי שֶׁשִּׁלֵּם עֲבוּרוֹ, עַתָּה הָרְאִיתָ לָדַעַת כִּי ה' הוּא הָאֱלֹקִים, וְהוּא עוֹזֵר מוֹשִׁיעַ וּמֵגֵן לְכָל הַחוֹסִים בּוֹ, כַּנֶּאֱמַר בַּמִּדְרָשׁ כָּל הַבּוֹטֵחַ בְּשִׁמִּי - אֲנִי מַצִּילוֹ (מִדְרָשׁ שוחר"ט תְּהִלִּים לא). עָנָה לוֹ אוֹתוֹ טִפֵּשׁ - שׁוֹטֶה שֶׁבָּעוֹלָם... הַאֵיךְ אַתָּה אוֹמֵר שֶׁזֶּה בִּזְכוּת הַבִּטָּחוֹן בָּה', הֲרֵי בְּעַצְמְךָ אָמַרְתָּ שֶׁמַּמָּשׁ בָּרֶגַע הָאַחֲרוֹן הִגִּיעַ אוֹתוֹ יְהוּדִי שֶׁשִּׁלֵּם עֲבוּרְךָ, וּבְכֵן הַגַּע בְּעַצְמְךָ אִם הוּא הָיָה מְאַחֵר בְּרֶגַע אֶחָד, הֲרֵי הָיִיתָ נִשְׁאָר בְּתַחֲנַת הָרַכֶּבֶת בּוֹדֵד וְעָצוּב בְּלִי יְכֹלֶת לְהַגִּיעַ לְבֵיתְךָ, אִם כֵּן כֵּיצַד תֹּאמַר 'בִּטָּחוֹן', כֵּיצַד לָקַחְתָּ סִכּוּן כָּזֶה בְּשָׂעָה שֶׁאַחוֹר קָטָן שֶׁל אוֹתוֹ יְהוּדִי הָיָה

מַשְׁאִירְךָ לִפְנֵי שׁקֶת שְׁבוּרָה... הֲרֵי פְּשִׁיטָא, שֶׁמִּיָּתֵר בְּכָלָל לְהַפְרִיךְ אֶת טַעֲנָתוֹ הָאֱוִילִית הַנִּסְתָּרֶת מֵאֵלֶיהָ שֶׁל אוֹתוֹ שׁוֹטֶה גָּאֶה...

כיו"ב, מָצִינוּ גַּבֵּי לָבָן, הַנְהָגָתוֹ כְּאוֹתוֹ שׁוֹטֶה גֵּאֶה, בְּבוֹאוֹ לְיַעֲקֹב וְאוֹמֵר לוֹ בְּרוֹמְמוּת רוּחוֹ - הָאֱמֶת, כִּי יֶשׁ לְאֵל יָדִי לַעֲשׂוֹת עִמָּכֶם רָע - דַּע לְךָ יַעֲקֹב, יֵשׁ בְּיָדִי כֹּחַ וְיכֹלֶת לְרָצְחֲךָ נֶפֶשׁ אוֹתְךָ וְאֶת כָּל מִשְׁפַּחְתְּךָ בְּזֶה הָרֶגַע לְלֹא שׁתּוּכְלוּ כְּלָל לְהִתְנַגֵּד. אֲבָל יֵשׁ לִי בְּעָיָה 'קְטַנָּה' וּמְצִיקָה 'וְאלֹקֵי אֲבִיכֶם אֶמֶשׁ אָמַר אֵלַי לֵאמֹר הִשָּׁמֶר לְךָ מְדַבֵּר עִם יַעֲקֹב מִטּוֹב וְעַד רָע', בְּדִיּוּק אֶתְמוֹל בַּלַּיְלָה הִתְגַּלָּה אֵלַי הָאֱלוֹקִים בַּחֲלוֹם הַלַּיְלָה וְהִזְהִירַנִי שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת לְךָ כָּל רַע. אַי... אַי... מֵעוֹלָם לֹא הָיָה לִי כָּזֶה חִזָּיוֹן אֱלוֹקִי, וּבְדִיּוּק אֶתְמוֹל זֶה קָרָה, דַּע לְךָ יַעֲקֹב, אִם הרבש"ע הָיָה מַגִּיעַ אֵלַי הַיּוֹם בַּלַּיְלָה, אִם הוּא הָיָה מְאַחֵר בְּלַיְלָה אֶחָד, כְּבָר לֹא הָיִיתָ בֵּין הַחַיִּים. הוּא הִגִּיעַ מַמָּשׁ בַּשְּׁנִיָּה הָאַחֲרוֹנָה (בְּרֶגַע הָאֶפֶס)...

זֶהוּ לָבָן שֶׁבִּקֵּשׁ לַעֲקֹר אֶת הַכֹּל, גַּם לְאַחַר גִּלּוּי אֱלוֹקִי בְּחֶזְיוֹן לַיְלָה הַמַּעֲמִידוֹ עַל מְקוֹמוֹ וּמוֹנֵעַ מִמֶּנּוּ הֲרִיגַת בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ הַקְּרוֹבִים, לֹא זָז מִ'כֹּחִי וְעֹצֶם יָדִי', וּבִשְׁטוּתוֹ כִּי רַבָּה מִתְגָּאָה כְּאִלּוּ עוֹד יֵשׁ לְאֵל יָדוֹ לַעֲשׂוֹת מַשֶּׁהוּ נֶגֶד רְצוֹן ה'.

לֵית אֲנִי מוֹבַד סִבְרִי מִן בָּרְיִי – לֹא יְאַבֵּד בִּטְחוֹנוֹ אַף מִתּוֹךְ הַחֲשֵׁכָה

בְּפָרָשָׁתֵנוּ (כח,י), 'וַיֵּצֵא יַעֲקֹב מִבְּאֵר שָׁבַע וַיֵּלֶךְ חָרָנָה', וּבַמִּדְרָשׁ (בר"ר סח,ב), בְּשָׁעָה שֶׁהָלַךְ יַעֲקֹב חָרָנָה בְּמִצְוַת אָבִיו לִשָּׂא לוֹ אִשָּׁה, וּבָא אֱלִיפַז בֶּן עֵשָׂו הָרָשָׁע וְלָקַח אֶת כָּל אֲשֶׁר לוֹ, אָז אָמַר יַעֲקֹב 'שִׁיר לַמַּעֲלוֹת אֶשָּׂא עֵינַי אֶל הֶהָרִים מֵאַיִן יָבוֹא עֶזְרִי', אֱלִיעֶזֶר בְּשָׁעָה שֶׁהָלַךְ לְהָבִיא אֶת רִבְקָה מָה כְּתִיב בָּהּ 'וַיִּקַּח הָעֶבֶד עֲשָׂרָה גְּמַלִּים'... וַאֲנִי לֹא נָזָם אֶחָד וְלֹא צָמִיד אֶחָד. חָזַר וְאָמַר מָה אָנָא מוֹבַד סִבְרִי מִן בָּרְיִי, חָס וְשָׁלוֹם לֵית אָנָא מוֹבַד סִבְרִי מִן בָּרְיִי (כְּמוֹ שֶׁגּוֹעֵר בְּעַצְמוֹ וְכִי ח"ו אָבוֹא לִידֵי כָּךְ - לְאַבֵּד אֶת בִּטְחוֹנִי מִבּוֹרְאִי, חָלִילָה לִי מֵעֲשׂוֹת כֵּן) - עֶזְרִי מֵעִם ה'. וּלְלַמֵּד אֶת כָּל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְדוֹרוֹתֵיהֶם שֶׁלֹּא יִתְּנוּ לְמִאֹרְעוֹת חַיֵּיהֶם אַף אִם הֵם קָשִׁים ח"ו לְהַפִּיל אוֹתָם בְּרֶשֶׁת הַיֵּאוּשׁ, וְיַעַמְדוּ אֵיתָן בְּכָל עֹז וְתַעֲצוּמוֹת שֶׁלֹּא לְאַבֵּד אֱמוּנָתָם וּבִטְחוֹנָם, אַדְרַבָּה, יֹאמַר כָּל אֶחָד לְעַצְמוֹ לֵית אָנָא מוֹבַד סִבְרִי מִן בָּרְיִי... לֵית אָנָא מוֹבַד סִבְרִי מִן בָּרְיִי....וע"י הִתְחַזְּקוּתָם בֶּאֱמוּנָה וּבִטָּחוֹן בָּהּ' יִזְכּוּ לְהֶאָרַת פָּנִים מִמַּעַל וְלִישׁוּעָתָם הַשְּׁלֵמָה.

הרה"ק רַבִּי יַעֲקֹב אַרְיֵה מֵרַדְזִ'מִין זי"ע (דִּבְרֵי אֲבִיב וַיֵּצֵא) מְבָאֵר מַהוּ הַלָּשׁוֹן 'מוֹבַד סִבְרִי' וּמָה אֲבָדָה שַׁיָּךְ בָּזֶה. כִּי בֶּאֱמֶת הָאֱמוּנָה וְהַבִּטָּחוֹן נְטוּעִים עָמֹק עָמֹק בְּלֵב כָּל אִישׁ וְאִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, אֲלָא שֶׁעָלָיו לְגַלּוֹתָם לְהוֹצִיאָם מִפְּנִימִיּוּת לִבּוֹ לָלֶכֶת בִּדְרָכֶיהָ בְּפֹעַל מַמָּשׁ, וְהָעִקָּר, לְהַזָּהֵר שֶׁלֹּא תֹּאבַד מִמֶּנּוּ זֹאת הָאֱמוּנָה. עַל כֵּן, מִשָּׁרָאָה יַעֲקֹב אָבִינוּ כִּי מְנַסִּים אוֹתוֹ מִן הַשָּׁמַיִם בְּהֶסְתֵּר פָּנִים הִכְרִיז בְּקוֹל גָּדוֹל לֵית אֲנִי מוֹבַד סִבְרִי מִן בָּרְיִי - לֹא אֶתֵּן לְנִסְיוֹנוֹת אֵלּוּ לְאַבֵּד מִמֶּנִּי אֶת אוֹצְרֵי הַיָּקָר - הָאֱמוּנָה הַפְּשׁוּטָה וְהַבִּטָּחוֹן בָּהּ' הָאֱלוֹקִים. וְכֵן יֹאמַר לָנוּ בָּנָיו שֶׁל יַעֲקֹב אָבִינוּ בְּבוֹא עָלֵינוּ ח"ו נִסְיוֹנוֹת קָשֵׁי וְהֶסְתֵּר פָּנִים, בְּהֶפְסֵד מָמוֹן אוֹ בְּעִנְיְנֵי רְפוּאָה ל"ע בְּבָנִים וּבְצַעַר גִּדּוּלָם וְכוּ' כְּזוּגִים וכיו"ב - חִזְקוּ וְאִמְצוּ - אַל יֵרַךְ לְבַבְכֶם, בִּטְחוּ בָּהּ' עֲדֵי עַד, וּבְזְכוּת זֶה הִתְיַצְּבוּ וּרְאוּ אֶת יְשׁוּעַת ה', כִּי גָּדוֹל ה' וּבְקָרוֹב יוֹצִיאֵם מִמֵּצַר וְצוּקָה.

אִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (בר"ר סח,י) עַל הַפָּסוּק (כח,יא) וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם, 'בִּקֵּשׁ לַעֲבֹר נַעֲשָׂה לוֹ כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ כְּמִין כִּתֵּל לְפָנָיו. כִּי בָּא הַשֶּׁמֶשׁ - רַבָּנָן אָמְרֵי כְּבָה הַשֶּׁמֶשׁ, מְלַמֵּד שֶׁהִשְׁקִיעַ הקב"ה גַּלְגַּל חַמָּה שֶׁלֹּא בְּעוֹנָתָהּ... מָשָׁל לְאוֹהֲבוֹ שֶׁל מֶלֶךְ שֶׁבָּא אֶצְלוֹ לִפְרָקִים, אָמַר הַמֶּלֶךְ, כַּבּוּ אֶת הַנֵּרוֹת, כַּבּוּ הַפָּנָסִין, שֶׁאֲנִי מְבַקֵּשׁ לְדַבֵּר עִם אוֹהֲבִי בְּצִנְעָה, כָּךְ הִשְׁקִיעַ הקב"ה גַּלְגַּל חַמָּה שֶׁלֹּא בְּעוֹנָתָהּ בִּשְׁבִיל לְדַבֵּר עִם יַעֲקֹב בְּצִנְעָה'. פֵּרוּשׁ, כִּרְאוֹת יַעֲקֹב שֶׁלְּהֵיכָן שֶׁיִּפְנֶה 'כִּתֵּל' כְּנֶגְדּוֹ וְהָיָה נִרְאֶה כִּי ה' 'כִּבָּה' אֶת אוֹר הַשֶּׁמֶשׁ וְהֶחְשִׁיךְ אֶת כָּל הָעוֹלָם סְבִיבוֹ, הִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָתוֹ מִתּוֹךְ יְדִיעָה בְּרוּרָה שֶׁאַדְרַבָּה אֵין כָּאן לֹא חֹשֶׁךְ וְלֹא הַסְתָּרָה, כִּי אִם הַהֶאָרָה וְהִתְקָרְבוּת, שהקב"ה מְבַקֵּשׁ לְדַבֵּר עִמּוֹ בְּצִנְעָא, וְדַיְקָא בְּזִמָּן זֶה מַשְׁפִּיעַ עָלָיו כָּל טוּב. וְלָכֵן, תִּקֵּן יַעֲקֹב תְּפִלַּת עַרְבִית (בְּרָכוֹת כו:), לְהוֹרוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְדוֹרוֹת עוֹלָם שֶׁבְּכָל עֵת וְעוֹנָה וְאַף בְּעֵת עַרְבוּבְיָא - שֶׁשָּׁקְעָה הַשֶּׁמֶשׁ וְהַחֹשֶׁךְ יְכַסֶּה אֶרֶץ, יִתְפַּלֵּל וְיִתְקָרֵב אֶל ה', בֶּאֱמוּנָה שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָה לְהָאִיר לוֹ, וְלֹא יֹאמַר אֵין השי"ת חָפֵץ בִּי

וּבִתְפִלָּתִי. כִּי דַּיְקָא בְּעֵת כָּזֹאת הקב"ה קוֹרֵא לוֹ - שֶׁאֲנִי מְבַקֵּשׁ לְדַבֵּר עִם אוֹהֲבִי בְּצִנְעָה, וְגָדוֹל כּוֹחָהּ שֶׁל תְּפִלָּה מִתּוֹךְ אֱמוּנָה הַשְׁלֵמָה לְהוֹצִיא אֶת הָאָדָם מִכָּל מֵצַר וּמָצוֹק לְהַנְחִילוֹ רֹב רָוַח.

וּכְבָר בֵּאֵר הרה"ק הַבַּיִת יִשְׂרָאֵל זי"ע הִתְגַּלּוּת הקב"ה בַּחֲלוֹם לְיַעֲקֹב, שֶׁהוּא עַל דֶּרֶךְ שֶׁמְּצִינוּ בִּיחֶזְקֵאל שֶׁרָאָה מַרְאוֹת אֱלֹקִים וְכָל מַעֲשֵׂה הַמֶּרְכָּבָה דַּוְקָא בְּבָבֶל, כְּדֵי לְחַזֵּק אֱמוּנָתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל שהקב"ה לֹא עֲזָבָם אֶלָּא 'לְמַעַנְכֶם שֻׁלַּחְתִּי בָּבֶלָה' (יְשַׁעְיָה מג, יד), וְכַמְּבֹאָר בַּאֲרִיכוּת בזוה"ק (ח"ב ב:), כָּךְ מִטַּעַם זֶה נִגְלָה הקב"ה לְיַעֲקֹב דַּוְקָא בְּצֵאתוֹ לְחָרָן בִּתְחִלַּת הֲלִיכָתוֹ לִגְלוֹת אֵצֶל לָבָן, לְהַרְאוֹת לוֹ שֶׁהוּא נִמְצָא עִמּוֹ גַּם בְּשָׁעָה קָשָׁה זוֹ וּלְעוֹלָם לֹא יַעַזְבֶנּוּ.

הִנֵּה אִיתָא בגמ' (סַנְהֶדְרִין ד:) עַל הַכָּתוּב בְּפָרָשַׁת הַתְּפִלִּין 'לְטוֹטָפוֹת' - שֶׁצָּרִיךְ לְהַכְנִיס אַרְבַּע פָּרָשִׁיוֹת בַּתְּפִלִּין, שֶׁכֵּן 'טַט' בְּכָתְבֵי שְׁתַּיִם פַּת בְּאַפְרִיקִי שְׁתַּיִם', וְלִכְאוֹרָה תָּמוּהַּ, מָה רָאָה הַכָּתוּב לְלַמֵּד עַל ד' פָּרָשִׁיוֹת בִּלְשׁוֹנוֹת נָכְרִים, וּמָה לְ'טַט' וּלְ'אַפְרִיקִי' עִם הַתְּפִלִּין. וּמְבֹאָרִים בְּשֵׁם הרה"ק הַ'שְׁפַּת אֱמֶת' זי"ע שֶׁהַלֹּא כָּל עִנְיָנָם שֶׁל תְּפִלִּין הוּא לְהוֹרוֹת עַל יִחוּדוֹ וְאַחְדוּתוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ בָּעוֹלָם, וְעַל כֵּן נָקַט הַכָּתוּב לְשׁוֹנוֹת אֵלּוּ לְלַמֵּד שֶׁגַּם אִם נִמְצָא בְּטַט וּבְאַפְרִיקִי עֲדַיִן יֵשׁ לוֹ שַׂיָּכוּת אֶל הקב"ה, וְאֵין הַדְּבָרִים אֲמוּרִים דַּוְקָא אִם גּוּפוֹ נִמְצָא בִּקְצֵה הַשָּׁמַיִם. אֶלָּא בְּעִקָּר אִם נִדְמֶה לוֹ שֶׁבְּרוּחוֹ וּבְנִשְׁמָתוֹ הוּא מְרֻחָק עַד טַט וְאַפְרִיקִי גַּם 'שָׁם' הקב"ה עִמּוֹ וְקָשׁוּר אֵלָיו.

וְאַדְרַבָּה, יֵדַע כִּי הָ'אוֹרָה' וְהַטּוֹבָה נִמְדָּדִים לְפִי קִרְבָתוֹ אֶל ה', וּבִמְקוֹם הַחֲשֹׁכוּת כְּשֶׁ'הִנֵּה ה' נִצָּב עָלָיו' הֲרֵי שָׁם הוּא הַמָּקוֹם הַמְכֻבָּד וְהַטּוֹב. וּכְעֵין בְּאוּרוֹ שֶׁל הרה"ק הַמָּהָרִי"ץ דּוּשִׁינְסְקִי זי"ע בְּפָרָשָׁתֵנוּ דִּכְתִיב (כח, יג) 'וְהִנֵּה ה' נִצָּב עָלָיו... וְהִנֵּה מַלְאֲכֵי אֱלֹקִים עֹלִים וְיֹרְדִים בּוֹ', וְלִכְאוֹרָה צ"ב, דְּהָיָה לוֹ לוֹמַר לְהֶפֶךְ 'יוֹרְדִים וְעוֹלִים' - שֶׁהֲרֵי תְּחִלָּה יָרְדוּ הַמַּלְאָכִים מִן הַשָּׁמַיִם לָאָרֶץ וּבְדֶרֶךְ חֲזָרָתָם עָלוּ הַשָּׁמַיְמָה. וּמְבֹאָר בְּדֶרֶךְ מָשָׁל לְמִי שֶׁנִּכְנַס לְ'בֵּית חַתְנוּת' וְרָאָה שֶׁהַ'חָתָן' וְהַמְּחֻתָּנִים יוֹשְׁבִים יַחְדָּיו עַל שֻׁלְחָן פְּלוֹנִי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, נַעֲנָה הָ'אוֹרֵחַ' וְאָמַר, מַדּוּעַ לֹא יָשְׁבוּ הֶחָתָן וְשׁוֹשְׁבִינָיו בַּ'מִזְרָח' כִּי בְּיוֹם הָאֲתְמוֹל הָיִיתִי כָּאן עַל שִׂמְחַת נִשּׂוּאִין וְשָׁם יָשְׁבוּ הֶחָתָן וְשׁוֹשְׁבִינָיו... מִלְּאוּ הַקָּהָל פִּיהֶם בִּשְׂחוֹק, וְאָמְרוּ לוֹ, אַךְ דִּבְרֵי שְׁטוּת דִּבֵּר מע"כ, כִּי אָכֵן הַ'מִּזְרָח' נִקְבַּע לְפִי מְקוֹם יְשִׁיבָתוֹ שֶׁל הֶחָתָן וְלֹא לְהֶפֶךְ... וְזֶה הַיּוֹם שֶׁהֶחָתָן יוֹשֵׁב כָּאן הֲרֵי כָּאן הוּא הַ'מִּזְרָח' וְכָאן הוּא חֲשִׁיבוּתוֹ שֶׁל מָקוֹם... וְהַנִּמְשָׁל כִּי אָכֵן, בְּכָל יוֹם וְיוֹם נֶחְשֶׁבֶת הַהֲלִיכָה לַשָּׁמַיִם כַּעֲלִיָּה, שֶׁהֲרֵי שָׁם כִּבְיָכוֹל מְקוֹם מוֹשָׁבוֹ שֶׁל הקב"ה וּלְשָׁם 'עוֹלִים' וּלְהֶפֶךְ - הַיְצִיאָה מִשָּׁם הִיא 'יְרִידָה', אֲבָל בָּזוֹ הָעֵת שֶׁ'הִנֵּה ה' נִצָּב עָלָיו' א"כ עִקַּר הַחֲשִׁיבוּת הוּא בְּזֶה הָעוֹלָם וְהַהֲלִיכָה מִן הַשָּׁמַיִם לָאָרֶץ נֶחְשֶׁבֶת כְּ'עוֹלִים' וְהַחֲזָרָה כְּ'יוֹרְדִים'...

בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּכָל עֵת שֶׁהָאָדָם מַרְגִּישׁ כִּמְרֻחָק יֵדַע כִּי ה' שׁוֹכֵן אָז בְּקִרְבּוֹ, וְאֵין קָרוֹב כְּקִרְבָתוֹ בְּשָׁעָה זוֹ, וְכִבְיָכוֹל שָׁם הוּא הַשָּׁמַיִם (וּלְשָׁם נֶחְשֶׁב 'עוֹלִים') וּמָה לוֹ לְהֶעָצֵב אֶל לִבּוֹ - הֲרֵי הוּא עוֹמֵד בַּמָּקוֹם הַטּוֹב.

בְּדֶרֶךְ זוֹ פֵּרְשׁוּ בְּנֻסַּח בִּרְכַּת 'הַשְׁכִּיבֵנוּ' שֶׁבִּתְפִלַּת עַרְבִית, 'הַשְׁכִּיבֵנוּ אָבִינוּ לְשָׁלוֹם וְהַעֲמִידֵנוּ מַלְכֵּנוּ לְחַיִּים טוֹבִים וּלְשָׁלוֹם' (וְיֵשׁ בְּזֶה כַּמָּה נָסְחָאוֹת וּגְרָסָאוֹת), וְצָרִיךְ בֵּאוּר מַדּוּעַ שִׁנָּה בִּלְשׁוֹנוֹ לוֹמַר עַל שְׁכִיבָה 'אָבִינוּ' וְעַל 'קִימָה' 'מַלְכֵּנוּ', אֶלָּא בֵּאוּרוֹ, שֶׁהַשְׁכִּיבָה שֶׁזְּמַנָּהּ בָּעֶרֶב לְעֵת חֲשֵׁכָה, וְהוּא מְרַמֵּז לִזְמַנֵּי הַחֲשֵׁכָה וְהַקֹּשִׁי, עַל הָאָדָם לָדַעַת שֶׁאָז הקב"ה קָרוֹב אֵלָיו בְּיוֹתֵר, כִּקְרֻבַת 'אָב' לַבֵּן, אֲבָל בְּעֵת הַקִּימָה - בַּבֹּקֶר, בְּעֵת זְרִיחַת שֶׁמֶשׁ הַהַצָּלָחָה, וּמְרַמֵּז לְמִי שֶׁזּוֹכֶה לַחֲסָדִים מְגֻלִּים, כְּדִכְתִיב 'אָב' (תְּהִלִּים צב, ג) 'לְהַגִּיד בַּבֹּקֶר חַסְדֶּךָ', אָז קִרְבַת הקב"ה אֵלָיו רַק בְּאֹפָן שֶׁל 'מַלְכֵּנוּ', וְלֹא בְּקִרְבָה יְתֵרָה כְּאָב עִם בְּנוֹ.

בְּסֵפֶר 'שָׁ"ךְ' עַל הַתּוֹרָה (ד"ה וְהִנֵּה) מֵבִיא לְשׁוֹן הַמִּדְרָשׁ (עַי' ב"ר פס"ט ג) עַל מָה שֶׁנֶּאֱמַר 'וְהִנֵּה ה' נִצָּב עָלָיו', מָשָׁל לְמֶלֶךְ שֶׁרָאָה עָנִי בֶּן טוֹבִים שׁוֹכֵב בַּדֶּרֶךְ בַּשָּׂדֶה וְהָיָה מֵגֵן עָלָיו וְשׁוֹמְרוֹ מֵחַיּוֹת רָעוֹת, כֵּן הקב"ה שָׁמַר יַעֲקֹב מֵעֲשָׂו וְלָבָן, וְנָתַן רֶמֶז בַּדָּבָר, כִּי **ה' נִצָּב עָלָיו** ר"ת **'עָנִי'** (כִּי תֵּבַת ה' כְּתוּבָה בְּשֵׁם הוי"ה וּמַתְחֶלֶת בְּאוֹת יו"ד), לְלַמְּדֵנוּ עַל מַעֲלַת הָ'עָנִי' שֶׁהקב"ה מִתְקָרֵב אֵלָיו בְּיוֹתֵר וְהוּא נִצָּב עָלָיו, וְ'עָנִי'

זֶה אֵינוֹ דָּוְקָא עָנִי בְּמָעוֹת, אֶלָּא בְּכָל עִנְיָן שֶׁהוּא, הַנִּצְרָךְ וְיֵשׁ לוֹ 'מַחְסוֹר' בַּדָּבָר נֶחְשָׁב עָנִי לְגַבֵּי זֶה.

הרה"ק הָ'אִמְרֵי אֱמֶת' זי"ע שָׁאַל פַּעַם אֶת בְּנוֹ הרה"ק הַ'פְּנֵי מְנַחֵם' זי"ע בְּיַלְדוּתוֹ, אִם הָיָה 'סֵלֶם מֻצָּב אַרְצָה וְרֹאשׁוֹ מַגִּיעַ הַשָּׁמָיְמָה' מַדּוּעַ לֹא עָלָה יַעֲקֹב עָלָיו עַד שְׁמֵי רוֹם, אָמַר לוֹ הַ'פְּנֵי מְנַחֵם' הֲרֵי הָיָה זֶה רַק חֲלוֹם, חָזַר אָבִיו וּשְׁאָלוֹ, אַף בַּחֲלוֹם הָיָה לוֹ לַעֲלוֹת הַשָּׁמַיְמָה, תֵּרֵץ הַ'פְּנֵי מְנַחֵם' מָה הָיָה לוֹ לַעֲלוֹת הַשָּׁמַיְמָה, הֲרֵי בְּאוֹתָהּ שָׁעָה הָיָה 'וְהִנֵּה ה' נִצָּב עָלָיו', וְאִם הקב"ה עִמּוֹ מָה לוֹ לְחַפֵּשׂ וּלְטַפֵּס לַשָּׁמַיִם, וְנֶהֱנָה הָ'אִמְרֵי אֱמֶת' מְאֹד מִתְּשׁוּבָתוֹ (לִקּוּטֵי יְהוּדָה בְּפָרָשָׁתֵנוּ עמי ד"ש, עי"ש). אַף לְדִידַן יֵאָמֵר - מָה לְךָ לְהִתְאוֹנֵן כִּי הִנְּךָ עוֹמֵד בְּשֵׁפֶל הַמַּדְרֵגָה, וּמְהַלֵּךְ אַתָּה לְחַפֵּשׂ אֶת הַבּוֹרֵא הֲנָה וָהֲנָה, דַּע לְךָ כִּי ה' נִצָּב בְּסָמוּךְ אֵלֶיךָ פְּנֵה אֵלָיו וְתִמְצָא נַחַת.

וְעֵינֵי לֵאָה רַכּוֹת – כּוֹחַ הַתְּפִלָּה לִבְקֹעַ רְקִיעִים

בְּפָרָשָׁתֵנוּ (ל,ח), 'וַתֹּאמֶר רָחֵל נַפְתּוּלֵי אֱלֹקִים נִפְתַּלְתִּי עִם אֲחֹתִי', רָמַז בָּהּ הרה"ק הַ'נֹעַם אֱלִימֶלֶךְ' זי"ע (לִקּוּטֵי שׁוֹשַׁנָּה ד"ה שִׁירוּ) לְעִנְיַן הַתְּפִלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּאן אָמְרָה 'נִפְתַּלְתִּי עִם אֲחוֹתִי' וְהַכַּוָּנָה שֶׁנִּתְחַבַּרְתִּי עִם אֲחוֹתִי לִזְכוֹת לְבָנִים. כָּךְ לְדִידַן, 'תְּפִלָּה' הוּא מִלְּשׁוֹן הִתְקַשְּׁרוּת וְחִבּוּר, וְזֶהוּ מַהוּתָהּ שֶׁל תְּפִלָּה שֶׁעַל יָדָהּ נִתָּן לְהִתְחַבֵּר וּלְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ.

וְאָכֵן, פָּרָשָׁה זוֹ יָפָה נִדְרֶשֶׁת בְּגֹדֶל כֹּחַהּ שֶׁל 'תְּפִלָּה', לְשַׁנּוֹת אֶת הַנִּגְזָר, דְּאִיתָא בַּגְּמָרָא (ב"ב קכג.) 'שְׁהָיוּ הַבְּרִיּוֹת אוֹמְרִים שְׁנֵי בָּנִים יֵשׁ לָהּ לְרִבְקָה וּשְׁתֵּי בָּנוֹת יֵשׁ לוֹ לְלָבָן גְּדוֹלָה לַגָּדוֹל וּקְטַנָּה לַקָּטָן', עוֹד מוּבָא בְּמִדְרָשֵׁי חַזַ"ל (תַּנְחוּמָא הַקָּדוֹם וַיֵּצֵא יב) שֶׁכְּשֶׁיָּלְדָה רִבְקָה אֶת יַעֲקֹב וְעֵשָׂו נוֹלְדוּ לְלָבָן שְׁתֵּי בְּנוֹתָיו לֵאָה וְרָחֵל, וְשָׁלְחוּ אִגְּרוֹת בֵּינֵיהֶן וְעָשׂוּ 'אֵרוּסִין' בֵּין עֵשָׂו לְלֵאָה, וּבֵין יַעֲקֹב וְרָחֵל (אֶלָּא שֶׁעֵשָׂו לֹא רָצָה וְהָלַךְ לִשְׁאֹל אֶת מַחֲלַת), וְהַיְנוּ, שֶׁבְּאֵמֶת הָיְתָה לֵאָה זִוּוּגוֹ שֶׁל עֵשָׂו, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא שֶׁכְּבָר רָאֲתָה אֵיךְ שֶׁיַּעֲקֹב אָבִינוּ בָּא בְּ'דִּין וּדְבָרִים' עִם אָבִיהָ וְגָמַר בְּתִנַּאי מְפֹרָשׁ 'אֲעָבָדְךָ שֶׁבַע שָׁנִים בְּרָחֵל בִּתְךָ הַקְּטַנָּה' (וְגַם יָדְעָה הֵיטֵב שֶׁאָבִיהָ לָבָן חָפֵץ בְּיוֹתֵר לְחָתְנָא דְּבֵי נְשִׂיאָה כְּ'עֵשָׂו' - מִין בְּמִינוֹ), וְעכ"ז לֹא אָמְרָה לֵאָה נוֹאָשׁ, וְהִמְשִׁיכָה לְהִתְפַּלֵּל, עַד אֲשֶׁר 'וְעֵינֵי לֵאָה רַכּוֹת' מִבְּכִי וְתַחֲנוּנִים, וְאָכֵן לְבַסּוֹף פָּעֲלָה בִּתְפִלּוֹתֶיהָ וְעָשָׂה לָבָן אֶת מָה שֶׁעָשָׂה, וּתְפִלָּתָהּ נִתְמַלְּאָה בִּשְׁלֵמוּת, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ חַזַ"ל (מִדְרַשׁ שָׁם) 'אָמַר רָבִינָא קָשָׁה (מִלְּשׁוֹן חֹזֶק) הוּא הַתְּפִלָּה שֶׁבְּטְלָה אֶת הַגְּזֵרָה וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁקִּדַּמְתָּהּ לֵאָה לַאֲחוֹתָהּ', וְהֵקִימָה רֹב מִנְיָן וּבְנָיָן שֶׁל שִׁבְטֵי יָ-הּ.

לְעוֹלָם יַרְבֶּה אָדָם בִּתְפִלָּה, וּכְבָר אִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (ילקו"ש, וַיִּשְׁלַח רֶמֶז קלג) אָמַר ר' חָנָן כָּל מִי שֶׁהוּא יוֹדֵעַ לְחַשֵּׁב כַּמָּה נִסּוּכִין נִסֵּךְ אָבִינוּ יַעֲקֹב בְּבֵית אֵל יוֹדֵעַ לְחַשֵּׁב אֶת מֵי טִבֶּרְיָא, כְּלוֹמַר, שֶׁיַּעֲקֹב הִרְבָּה כָּל כָּךְ בְּנִסּוּךְ נְסָכִים, עַד שָׁרַק הַיּוֹדֵעַ לְמְנוֹת טִפּוֹת הַמַּיִם שֶׁבִּים כִּנֶּרֶת יָכוֹל לִמְנוֹת אֶת הַנְּסָכִים, וּפֵרְשׁוּ בספה"ק שֶׁ'נְּסָכִים' אֵלּוּ הֵם דְּמָעוֹת עֵינָיו שֶׁשָּׁפַךְ לָרֹב.

אִיתָא בַּמִּדְרָשׁ (בר"ר עד,יא) בְּשָׁעָה שֶׁהִשִּׂיג לָבָן אֶת יַעֲקֹב אָמַר יַעֲקֹב 'פִּרְקֵי תְהִלִּים', דִּכְתִיב (תְּהִלִּים כב,ד) 'וְאַתָּה קָדוֹשׁ יוֹשֵׁב תְּהִלּוֹת יִשְׂרָאֵל', וּמְבָאֵר בְּסֵפֶר 'גֶּשֶׁר הַחַיִּים' (ח"א פ"ל עמ' שט"ו בַּהֲעָרָה), כִּי כְּשֶׁבָּרַח יַעֲקֹב מִלָּבָן, וְשָׁמַע שֶׁה' אָמַר לוֹ 'הִשָּׁמֶר לְךָ מִדַּבֵּר עִם יַעֲקֹב מִטּוֹב וְעַד רַע' (לא,כד), הִתְבּוֹנֵן יַעֲקֹב אִם כְּבָר נִגְלָה אֵלָיו הקב"ה, מַדּוּעַ הִזְהִירוֹ רַק שֶׁלֹּא יְגַע בִּי לְרָעָה, וְאִלּוּ אֶת הָרְדִיפָה אַחֲרַי לֹא אָסַר עָלָיו, אֶלָּא וַדַּאי - שהקב"ה יוֹשֵׁב וּמְצַפֶּה לַתְּהִלּוֹת וְלַתְּפִלּוֹת שֶׁל יִשְׂרָאֵל - שֶׁלִּי, שֶׁאַמְשִׁיךְ (בְּכָל לַיְלָה וְלַיְלָה) לִשְׁפֹּךְ אֶת נַפְשִׁי וְלִבִּי בִּתְפִלּוֹת וּבְהוֹדָאָה כְּעַד עַכְשָׁו, עַל כֵּן נָתַן לוֹ לִרְדֹּף אַחֲרַי, בִּכְדֵי שֶׁלֹּא אָסִיחַ דַּעְתִּי מִתְּפִלָּה בְּכָל גַּוָּנַי, וְלָכֵן אָמְרוּ חַזַ"ל (בר"ר שָׁם, וְכֵן סח,יא) 'וַיִּשְׁכַּב בַּמָּקוֹם הַהוּא - כָּאן שָׁכַב אֲבָל כָּל כ' שָׁנָה שֶׁעָמַד בְּבֵית לָבָן לֹא שָׁכַב, אֶלָּא הָיָה אוֹמֵר פִּרְקֵי תְהִלִּים בִּתְפִלָּה וְהוֹדָאָה לְצוּר כָּל הָעוֹלָמִים.

וּבְעִנְיַן הַהוֹדָאָה, כֵּן בֵּאֵר הגה"ק הַ'מָּהָרָ"ם שִׁיק' זי"ע (בְּפָרָשָׁתֵנוּ) עַל הַפָּסוּק (כט,לה) 'הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה' וַתִּקְרָא שְׁמוֹ יְהוּדָה', וז"ל: הָאִישׁ הַמַּכִּיר הַטּוֹבָה בֶּאֱמֶת לֹא דַּי בְּתֹת תּוֹדָה עַל הַטּוֹב פַּעַם אַחַת, אַךְ תָּמִיד הַטּוֹבָה חֲרוּתָה עַל לִבּוֹ, וְעַל כֵּן מָצְאנוּ הָאָבוֹת קָרְאוּ שֵׁמוֹת לְמִקּוֹמוֹת עַל עִנְיַן הַמְּאֹרָע לְמַעַן יִזְכֹּר תָּמִיד הַטּוֹב אֲשֶׁר ה' עָשָׂה עִמָּהֶם לְמַעַן גַּם דּוֹר אַחֲרוֹן יִקְרְאוּ בִּשְׁמָם וְיוֹדוּ לָה' עַל הַטּוֹב כַּמְּצֻוֶּה עָלֵינוּ 'בָּרוּךְ שֶׁעָשָׂה נִסִּים לַאֲבוֹתֵינוּ'.

וְעַל כֵּן הַצַּדָּקֶת לֵאָה הָיְתָה ג"כ עוֹשָׂה לָהּ סִימָנִים שֶׁלֹּא תִּשְׁכַּח מִצְוַת ה', דְּהַיְנוּ לְהוֹדוֹת לָהּ' תָּמִיד עַל טוּבָתוֹ, וְכַאֲשֶׁר בָּא לָהּ בֵּן רְבִיעִי וְנָטְלָה יוֹתֵר עַל חֶלְקָהּ וְרָצְתָה שֶׁלֹּא תִּשְׁכַּח לְהוֹדוֹת לָהּ' עַל הַטּוֹב שֶׁהֵטִיב עִמָּהּ הקב"ה, וְאָמְרָה בְּעַצְמָהּ וְכִי אַחַר כָּל הַחֲסָדִים הָאֵלּוּ דַּי לִי אִם אוֹדֶה אֶת ה' אַף הַפַּעַם, הֲלֹא רָאוּי לִי לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לִשְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ - תָּמִיד תְּהִלָּתוֹ בְּפִי, בְּלִי הֶפְסֵק, עַל כֵּן קָרְאָה שְׁמוֹ יְהוּדָה כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה לָהּ לְמַזְכֶּרֶת אַהֲבָה יְתֵרָה לָהּ' וְתָמִיד בְּהַעֲלוֹתָהּ עַל פִּיהָ שֵׁם בָּנָהּ יִהְיוּ לְנֶגֶד עֵינֶיהָ גְּמוּלוֹת וְטוֹבוֹת שֶׁלּוֹ, זֶה שֶׁאָמְרָה לֵאָה הַפַּעַם אוֹדֶה אֶת ה' בִּלְשׁוֹן שְׁאֵלָה, וְכִי דַּי לִי רַק בְּפַעַם אַחַת לְהוֹדוֹת לָהּ'... לֹא יָאוֹת לִי לְמֶעֱבַד הָכִי, עָלַי לְהַתְמִיד בַּתְּהִלָּה וּלְהוֹדוֹת לְהקב"ה בְּכָל עֵת עַל כֵּן קָרְאָה שְׁמוֹ יְהוּדָה הַמּוֹרֶה עַל הַתּוֹדָה תָּמִיד.

וְהִנֵּה כְּתִיב בְּפָרָשָׁתֵנוּ (ל, כג) שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁנּוֹלַד יוֹסֵף אָמְרָה רָחֵל 'אָסַף אֱלֹקִים אֶת חֶרְפָּתִי', וּפֵרֵשׁ רָשִׁ"י, 'כָּל זְמַן שֶׁאֵין לָאִשָּׁה בֵּן אֵין לָהּ בְּמִי לִתְלוֹת סִרְחוֹנָהּ, מִשֶּׁיֵּשׁ לָהּ בֵּן תּוֹלָה בּוֹ, מִי שָׁבַר כְּלִי זֶה בִּנְךָ, מִי אָכַל תְּאֵנִים אֵלּוּ בִּנְךָ', וּכְבָר הִקְשׁוּ בָּהּ רַבִּים, וְכִי לְעֵת כָּזֹאת שֶׁיָּלְדָה בְּנָהּ בְּכוֹרָהּ לְאַחַר שְׁנוֹת צִפִּיָּה וְיִחוּל בְּאוֹפֶן כֹּה קָשֶׁה שֶׁהֵבִיא אוֹתָהּ לֵאמֹר - 'וְאִם אֵין מֵתָה אָנֹכִי', הַאִם עַתָּה הַזְּמַן מַתְאִים לְהוֹדוֹת עַל עִנְיָן קָטָן כָּזֶה, שֶׁיִּכּוֹלָה 'לִתְלוֹת אֶת הַסִּרְחוֹן בְּבִנָהּ', אֶלָּא, כְּלָל גָּדוֹל בְּ'הִלְכוֹת הוֹדָאָה' שָׁנִינוּ כָּאן, עַל הַמּוֹדֶה לְהוֹדוֹת לְהשי"ת עַל כָּל דָּבָר 'קָטָן כַּגָּדוֹל', וַאֲפִלּוּ עַל דְּבָרִים קְטַנִּים בְּיוֹתֵר שֶׁנִּרְאֶה שֶׁאֵין לָהֶם חֲשִׁיבוּת וְעֵרֶךְ, גַּם עֲלֵיהֶם יֵשׁ לְהוֹדוֹת, כִּי אָסוּר לְכְפֹּר בְּשׁוּם טוֹבָה וְחֶסֶד אֲשֶׁר עִשָּׂה עִמָּנוּ הקב"ה.

עִנְיָן זֶה הוֹכִיחַ הַסַּבָּא מִסְּלַבּוֹדְקָא זי"ע מִדִּבְרֵי הגמ' (בְּרָכוֹת נט:) שֶׁבְּשָׁעַת יְרִידַת גְּשָׁמִים צָרִיךְ לְבָרֵךְ וְלוֹמַר 'מוֹדִים אֲנַחְנוּ לָךְ עַל כָּל טִפָּה וְטִפָּה שֶׁהוֹרַדְתָּ לָנוּ', וְהַיְנוּ שֶׁאֵין דַּי בְּהוֹדָאָה עַל יְרִידַת הַגְּשָׁמִים בִּכְלָלוּת, אֶלָּא כָּל טִפַּת גֶּשֶׁם מַתַּנַת חִנָּם הִיא מֵאֵת הַבּוֹרֵא ית"ש וְצָרִיךְ לְהוֹדוֹת עָלֶיהָ בִּפְנֵי עַצְמוֹ, אֲפִלּוּ שֶׁלִּכְאוֹרָה יֵשׁ לַבַּעַל דִּין לַחְלֹק וּלְהַקְשׁוֹת, מָה עֵרֶךְ וְתוֹעֶלֶת יֵשׁ לְטִפָּה אַחַת... אעפ"כ עָלֵינוּ לְהַכִּיר בְּחַסְדֵי הַמָּקוֹם ב"ה הַגּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל.

וּבֶאֱמֶת, אִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיג דָּבָר בָּעוֹלָם מִבְּלִתִּי כּוֹחַ הַתְּפִלָּה, וְאַף הַשָּׂפָע הַמִּיּוּעָד לָאָדָם לֹא יַגִּיעַ אֵלָיו לְלֹא הַתְּפִלָּה, וְכָךְ אִיתָא בְּ'אוֹר הַחַיִּים' הַקָּדוֹשׁ זי"ע עה"פ (ל, כב) 'וַיִּזְכֹּר אֱלֹקִים אֶת רָחֵל וַיִּשְׁמַע אֵלֶיהָ אֱלֹקִים', מַגִּיד הַכָּתוּב שֶׁהַגַּם שֶׁעָלָה זִכְרוֹנָהּ לְפָנָיו לְטוֹבָה - וַיִּזְכֹּר אֱלֹקִים אֶת רָחֵל, עֲדַיִן הָצְרְכָה לַתְּפִלָּה, וְהַיְנוּ 'וַיִּשְׁמַע אֵלֶיהָ אֱלֹקִים' שֶׁלֹּא הוֹעִיל לָהּ הַזְּכִירָה עַד שֶׁהִשְׁמִיעָה אֶת קוֹלָהּ בִּתְפִלָּה, וְרַק אָז 'וַיִּפְתַּח אֶת רַחְמָהּ', וְנוֹלְדוּ לָהּ שְׁנֵי שִׁבְטֵי יָ־הּ.

בְּפָרָשָׁתֵנוּ כְּתִיב (כח, יא) 'וַיִּפְגַּע בַּמָּקוֹם', וּבְרָשִׁ"י, וְרַבּוֹתֵינוּ פֵּרְשׁוּ, לְשׁוֹן תְּפִלָּה, כְּמוֹ 'וְאַל תִּפְגַּע בִּי' (יִרְמְיָה ז, טז), וְכֵן אָמְרוּ חָז"ל 'אֵין פְּגִיעָה אֶלָּא תְּפִלָּה' (בְּרָכוֹת כו:). וּפֵרֵשׁ הרה"ק רַבִּי דָּוִד מִלְּעלֶב זי"ע (אֹהֶל יִשָּׂשכָר וולְבְּרָז, וַיֵּצֵא) שֶׁעַל הָאָדָם לִהְיוֹת 'נוֹדְנִיק' בִּתְפִלָּתוֹ, שֶׁיַּעְתִּיר וְיַפְצִיר בִּתְחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת, עַד שֶׁיִּשָּׁבֵר וְיִפָּרֵץ אֶת כָּל הַחוֹמוֹת הַמַּפְסִיקוֹת בֵּין יִשְׂרָאֵל לַאֲבִיהֶם שֶׁבַּשָּׁמַיִם, וְכָךְ אָמַר הגה"ק הַ'חָפֵץ חַיִּים' זי"ע לְבִתּוֹ 'הקב"ה הוּא אָב רַחְמָן, הֶחָפֵץ שֶׁבָּנָיו לֹא יַנִּיחוּ לוֹ, אֶלָּא יַעְתִּירוּ וְיַפְצִירוּ בּוֹ שׁוּב וָשׁוּב'.

יָפֶה כֹּחַ הַתְּפִלָּה בְּכָל עֵת, אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ זְמַנִּים וְאוֹפַנִּים בָּהֶם יֵשׁ רָצוֹן הָעֶלְיוֹן בְּמִיּוָחָד לְקַבָּלַת תְּפִלּוֹת וְתַחֲנוּנִים, וְכִדְמָצִינוּ בְּ'בַּעַל הַטּוּרִים' בְּפָרָשָׁתֵנוּ, בְּפָסוּק 'וַיִּקַּץ יַעֲקֹב מִשְּׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר' (כח, טז) - 'סוֹפֵי תֵּבוֹת' **צְבוּר**, לוֹמַר לְךָ שֶׁאֵין תְּפִלָּתוֹ שֶׁל אָדָם נִשְׁמַעַת אֶלָּא בְּצִבּוּר'. וְכֵן כָּתַב בספה"ק 'מְגַלֶּה עֲמֻקוֹת' (ד"ה אוֹ וְהִנֵּה בְּאֵר), וְהוֹסִיף שֶׁ**'צִבּוּר'** הוּא בְּגִימַטְרִיָּא **'רַחֲמִים'** (298), לְרַמֵּז עַל הִתְעוֹרְרוּת הָרַחֲמִים בְּעֵת תְּפִלַּת הַצִּבּוּר. וּבָזֶה מְפֹרָשׁ כָּל לְשׁוֹן הַפָּסוּק 'וַיִּקַּץ יַעֲקֹב מִשְּׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אָכֵן יֵשׁ ה' בַּמָּקוֹם הַזֶּה וְאָנֹכִי לֹא יָדָעְתִּי', ר"ל, אָכֵן יֵשׁ ה' בַּמָּקוֹם הַזֶּה - הַיְנוּ כְּשֶׁמִּתְפַּלֵּל בְּצִבּוּר אָז יֵשׁ בְּלִי סָפֵק ה' שֶׁהוּא מְקוֹר הָרַחֲמִים, אֲבָל וְאָנֹכִי - כְּשֶׁאֲנִי בְּעַצְמִי מִתְפַּלֵּל לֹא יָדַעְתִּי אִם יֵשׁ ה', כִּי תְּפִלַּת הַיָּחִיד זְקוּקָה לְעֵת רָצוֹן.

עוֹד כָּתַב 'בַּעַל הַטּוּרִים' בְּפָרָשָׁתֵנוּ (שָׁם, יז-יח) 'וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמַיִם' וְסָמִיךְ לֵהּ 'וַיַּשְׁכֵּם' - 'לוֹמַר שֶׁבַּעֲלוֹת הַשַּׁחַר פּוֹתְחִין שַׁעֲרֵי שָׁמַיִם, וְהוּא זְמַן טוֹב לִתְפִלָּה'.

יֵשׁ מְרַמְּזִים, מַדּוּעַ 'וְעֵינַי לָאָה רַכּוֹת' - וְאִלּוּ לְרָחֵל אֲחוֹתָהּ נֶאֱמַר 'מִנְעִי קוֹלֵךְ מִבֶּכִי'.... אֶלָּא שֶׁבְּכְיָתָהּ שֶׁל לֵאָה הָיָה עַל בְּנִיַּת בַּיִת נֶאֱמָן בְּיִשְׂרָאֵל, בַּיִת שֶׁמִּגְדָּלִים בּוֹ בָּנִים צַדִּיקִים, בְּכִיָּה זוֹ חֲשׁוּבָה לְמְאֹד, עַד שֶׁלֹּא רָצָה הקב"ה לוֹמַר לָהּ 'מִנְעִי קוֹלֵךְ מִבֶּכִי'...

כֹּה אָמַר הרה"ק מֵרוּז'ין זי"ע (עִירִין קַדִּישִׁין הַשָּׁלֵם הַפְּטָרַת פַּר' וַיֵּרָא), כִּי הִנֵּה מִדָּרְךְ בְּנֵי אָדָם לְזַלְזֵל בִּתְפִלּוֹתֵיהֶם, בְּאָמְרָם שֶׁמֵּאַחַר שֶׁאֵינָם מִתְפַּלְּלִים בְּ'אִתְעָרוּתָא דִּלְבָּא' - מִתּוֹךְ הִתְעוֹרְרוּת הַלֵּב, אֶלָּא הֵם רַק מִן הַשָּׂפָה וְלַחוּץ, א"כ אֵין עֵרֶךְ לִתְפִלּוֹתֵיהֶם, וּמָה לָהֶם לְהִתְפַּלֵּל, אוּלָם הָאֱמֶת, שֶׁתְּפִלָּה אַחַת בְּכַוָּנָה הָרְאוּיָה הַבּוֹקַעַת מִקְּירוֹת הַלֵּב מַעֲלָה הִיא לַמְּרוֹמִים אֶת כָּל אוֹתָן הַתְּפִלּוֹת שֶׁלֹּא הָיוּ כ"כ כָּרָאוּי (עַי' כיו"ב בַּאֲהַר הַק' פָּרָשַׁת וַיַּקְהֵל רמה:). מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה לְשׁוּרוֹת קְרוֹנוֹת הָרַכֶּבֶת הָעוֹמְדִים בָּזֶה אַחַר זֶה, וְאֵין בְּיָדָם לָזוּז אֲפִלּוּ פְּסִיעָה קְטַנָּה, אַךְ אִם יְחַבְּרוּ אֲלֵיהֶם אֶת הַ'קָטָר' הֲרֵי בְּכֹחַ הַקִּיטוֹר הָאָצוּר בְּתוֹכוֹ 'יִסְחֲבוּ' אַחֲרָיו כָּל הַקְּרוֹנוֹת, אַף שֶׁאֵין בָּהֶם כֹּחַ עַצְמִי לִנְסֹעַ. וּבָזֶה בֵּאֵר מָה שֶׁאָמַר אֱלִישָׁע לְאֵשֶׁת עוֹבַדְיָה 'לְכִי שַׁאֲלִי לָךְ כֵּלִים מִן הַחוּץ וְכוּ' כֵּלִים רֵקִים אַל תַּמְעִיטִי וְכוּ', וְיָצַקְתְּ עַל כָּל הַכֵּלִים הָאֵלֶּה וְהַמָּלֵא תַּסִּיעִי' (מְלָכִים ב', ד, ג-ד), שֶׁנִּרְמַז כָּאן עַל כָּל הַתְּפִלּוֹת 'הָרֵיקוֹת' מֵהִתְעוֹרְרוּת הַלֵּב, שֶׁאַל תַּמְעִיטִי מִ'כֵּלִים' רֵקִים - אַל תְּמַעֲטוּ גַּם בִּתְפִלּוֹת כָּאֵלּוּ, אֶלָּא הַשְׁתַּדְּלוּ וְהַרְבּוּ תְּחִנָּה וּבַקָּשָׁה, כִּי הַמָּלֵא - תְּפִלָּה אַחַת 'מְלֵאָה', תַּסִּיעִי, 'תַּסִּיעַ' וְתַעֲלֶה עִמָּהּ אֶת כָּל אוֹתָם הַכֵּלִים הָרֵיקִים.

כְּבָר אָמְרוּ לְהַמְשִׁיל אֶת הַדָּבָר לַנֹּהֵג בַּ'עוֹלָם הַזֶּה', שֶׁאַף הֶעָשִׁיר הַגָּדוֹל בְּיוֹתֵר אֲשֶׁר לוֹ הוֹן רַב עַד אֵין מִסְפָּר טְמוּנִים וּשְׁמוּרִים עֲבוּרוֹ בַּבַּנְק, אֲפִלּוּ הָכִי לֹא יוּכַל לְהוֹצִיא לְעַצְמוֹ אֲפִלּוּ שְׁוֶה פְּרוּטָה כִּי אִם עַל יְדֵי צֵ'ק וְכַדּוֹ', כָּךְ נָמִי בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל יֵשׁ כְּבִיכוֹל בַּנְק שֶׁל כָּל מִינֵי בְּרָכָה וְשֶׁפַע - הַתְּלוּיִים בִּזְכוּיוֹתָיו שֶׁל אָדָם -תּוֹרָה מִצְוֹת וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, אַךְ עֲדַיִן אִי אֶפְשָׁר לְהוֹצִיא מִשָּׁם שֶׁפַע בְּרָכָה לַהֲבִיאוֹ לָעוֹלָם הַזֶּה - כִּי אִם עַל יְדֵי צֵ'ק וְהוּא 'הַתְּפִלָּה'.

לְהרה"ק הָ'אוֹהֵב יִשְׂרָאֵל' זי"ע הָיָה כּוֹלֵל אַבְרֵכִים בְּנֵי עֲלִיָּה הַלָּלוּ הָיוּ עוֹסְקִים יוֹמָם וְלַיְלָה בַּתּוֹרָה וַעֲבוֹדָה, וְכָל עוֹל צָרְכֵיהֶם הָיָה מֻטָּל עַל כְּתֵפָיו, בְּכָל 'רֹאשׁ חֹדֶשׁ' הָיָה הרה"ק נוֹתֵן לְכָל אֶחָד מֵהֶם מָעוֹת לְמִחְיָה לוֹ וּלב"ב לְמֶשֶׁךְ הַחֹדֶשׁ הבעל"ט. פַּעַם הִרְהֵר לְעַצְמוֹ אֶחָד הָאַבְרֵכִים בְּאֶמְצַע 'שְׁמַע קוֹלֵנוּ' שֶׁבְּיוֹם 'רֹאשׁ חֹדֶשׁ' - מָה לִי לְהִתְפַּלֵּל עַל הַפַּרְנָסָה, הֲרֵי כָּל מַחְסוֹרִי מֻטָּל עַל כְּתֵפָיו שֶׁל אוֹתוֹ צַדִּיק, וּמַדּוּעַ אֵאָרִיךְ בִּתְפִלָּה וּבַקָּשָׁה לְלֹא כָּל צֹרֶךְ, וְאָכֵן לֹא בִּקֵּשׁ בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם עַל מְזוֹנוֹתָיו.

לְאַחַר הַתְּפִלָּה נֶעֱמַד הרה"ק בְּפֶתַח חַדְרוֹ וְהֶעֱנִיק לָאַבְרֵכִים אֶת הַמָּעוֹת, לְכָל אֶחָד וְאֶחָד נָתַן בְּתוֹרוֹ, בְּהָגִיעַ תּוֹרוֹ שֶׁל הָאַבְרֵךְ נִגְמְרוּ הַמָּעוֹת שֶׁבְּיָדֵי הרה"ק, וְנִכְנַס לְחַדְרוֹ לְהָבִיא עוֹד מָעוֹת, וּבִיצִיאָתוֹ דִּלֵּג מִשּׁוּם מָה עַל אוֹתוֹ אַבְרֵךְ וְהִמְשִׁיךְ לְחַלֵּק לַבָּא אַחֲרָיו, וּמִשֶּׁכָּלָם קִבְּלוּ וְרַק אוֹתוֹ אַבְרֵךְ נִשְׁאַר בְּלִי מָעוֹת, אָמַר הָרַבִּי שֶׁצָּרוֹר הַכֶּסֶף תַּם, הָאַבְרֵךְ אֲשֶׁר רָאָה בַּצַּר לוֹ, נִכְנַס אֶל הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה וְקִבֵּל שֶׁלֹּא קִבֵּל אֶת דְּמֵי מִחְיָתוֹ, נֶעֱנָה הרה"ק וְאָמַר לוֹ, הַבֵּט וּרְאֵה, הִנֵּה בְּכָל חֹדֶשׁ וְחֹדֶשׁ מַזְמִין הקב"ה לְיָדֵי אֶת הַסְּכוּם הַמְּדֻיָּק שֶׁהִנְנִי נִצְרָךְ עֲבוּר בְּנֵי הַכּוֹלֵל, וְעַד הַיּוֹם לֹא אֵרַע שֶׁיֶּחְסַר לְאֶחָד, וְלֹא יְקַבֵּל אֶת הַמַּגִּיעַ לוֹ, א"כ, מִכַּיָּון שֶׁלֹּא קִבַּלְתִּי אֶת הַמָּעוֹת הֲרֵי אֵרַע בָּךְ מִן הַשָּׁמַיִם, אִי לְכָךְ שָׂא נָא אֶת חֶשְׁבּוֹן נַפְשְׁךְ בַּדָּבָר. אָז הֵבִין הָאַבְרֵךְ שֶׁכָּל הַהַמְשָׁכָה הִיא רַק עַל יְדֵי הַתְּפִלָּה - וְאַף כְּשֶׁהַשֶּׁפַע מוּכָן לָאָדָם, עָלָיו לְהַמְשִׁיכוֹ עַל עַצְמוֹ ע"י תְּפִלָּה...

וְהִנֵּה, יָדוּעַ כִּי אַף לֵאָה אִמֵּנוּ הָיְתָה עֲקָרָה עפ"י דֶּרֶךְ הַטֶּבַע (עַי' סְפוֹרְנוֹ כט לא), וְהַטַּעַם שֶׁזָּכְתָה לִפְרִי בֶּטֶן עַל פְּנֵי רָחֵל אֲחוֹתָהּ, כִּי רָחֵל אִמֵּנוּ יָדְעָה שֶׁ'וַיֹּאהַב גַּם אֶת רָחֵל מִלֵּאָה', וְיָדְעָה שֶׁיֵּשׁ לָהּ בַּעַל רַבִּי וְגָדוֹל בְּיִשְׂרָאֵל הַמְּחַבְּבָהּ, מִמֵּילָא סָמְכָה עַצְמָהּ עַל כּוֹחוֹ שֶׁל יַעֲקֹב אָבִינוּ, וּמִשֶּׁסָּמְכָה עַל בָּשָׂר וָדָם עָצַר ה' אֶת רַחְמָהּ עוֹד וְלֹא יָלְדָה. אַךְ לֵאָה אִמֵּנוּ יָדְעָה הֵיטֵב שֶׁאֵין לָהּ מָה לְבַטֵּחַ עַל יַעֲקֹב אָבִינוּ, עַל כֵּן הִשְׁלִיכָה אֶת כָּל מִבְטָחָהּ עַל הקב"ה וּמִיָּד נִפְקְדָה בזש"ק. וְאַף רָחֵל כַּאֲשֶׁר לֹא סָמְכָה עַל יַעֲקֹב אֶלָּא הִתְפַּלְּלָה בְּעַצְמָהּ זָכְתָה לְהִוָּשַׁע, וּכְמוֹ שֶׁכָּתַב הָרַמְבָּ"ן (ד"ה הִבָּה לִי) וז"ל: וְהִנֵּה הַצַּדֶּקֶת בְּרֹאוֹתָהּ שֶׁלֹּא תּוּכַל לְהִסָּמֵךְ עַל תְּפִלַּת יַעֲקֹב, שָׂבָה לְהִתְפַּלֵּל

עַל עַצְמָהּ, אֵל שׁוֹמֵעַ צְעָקָה, וְזֶהוּ 'וַיִּשְׁמַע אֵלֶיהָ אֱלֹקִים' (כ"ו ב' בְּתַב הַמַּלְבִּי"ם עַל חַנָּה בְּשְׁמוּאֵל א, א, ע"י"ש).

מָשָׁל לְמָה הַדָּבָר דּוֹמֶה, לְעָנִי הַמְחַזֵּר עַל הַפְּתָחִים שֶׁבְּדַרְכּוֹ נִקַּשׁ עַל דַּלְתוֹת בֵּיתוֹ שֶׁל 'עָשִׁיר הָעִיר', הַלָּה פָּתַח אֶת בֵּיתוֹ וְגַם אֶת לִבּוֹ וְהֶעֱנִיק לוֹ מַתָּנַת יָדוֹ. לְאַחַר זְמַן נוֹדַע לוֹ שֶׁרֵעֵהוּ הֶעָנִי ג"כ הָלַךְ לְבֵית הֶעָשִׁיר וְקִבֵּל מִמֶּנּוּ סְכוּם הָגוּן בְּיוֹתֵר פִּי כַּמָּה וְכַמָּה מִמָּה שֶׁהוּא קִבֵּל, וַיִּחַר לוֹ מַדּוּעַ קִבֵּל נְדָבָה קְטַנָּה, וַיָּרָץ אֶל הֶעָשִׁיר וַיִּשְׁאָלֵהוּ 'מָה נִשְׁתַּנָּה חֶלְקִי מֵחֶלְקוֹ', מַדּוּעַ אֲנִי 'זָכִיתִי' לִסְכוּם קָטָן וְאִלּוּ הַלָּה יָצָא בִּרְכוּשׁ גָּדוֹל. הֵשִׁיב לוֹ הַגְּבִיר, הִנֵּה אַתָּה מְסַבֵּב עַל פִּתְחֵי הָעִיר, וּבְדַרְכְּךָ הִלּוּכְךָ פָּנֶיךָ אֵלַי, וְיָדַעְתִּי הֵיטֵב כִּי בְּדַעְתְּךָ לְהַמְשִׁיךְ לְקַבֵּץ נְדָבוֹת מִשְּׁאָר בְּנֵי הָעִיר, עַל כֵּן, לֹא רָאִיתִי כָּל צֹרֶךְ לְהַעֲנִיק לְךָ כָּל מַחְסוֹרְךָ אֶלָּא הַמְשֵׁךְ בְּשֶׁלְּךָ וּ'פְּרוּטָה לִפְרוּטָה מִצְטָרֶפֶת', אֲבָל רֵעֲךָ, עָלָה אֶל בֵּיתִי וּבַצַּר לוֹ תֵּאֵר בְּפָנַי אֶת הַמַּחְסוֹר הַשׁוֹרֵר בְּבֵיתוֹ, כִּי אֵין לוֹ לֶחֶם לֶאֱכֹל וְלֹא בֶּגֶד לְלִבֹּשׁ, וּבָזֶה הוֹדִיעֵנִי נָחְרָצוֹת שֶׁאֵינוֹ זָז מִכָּאן עַד שֶׁאֲמַלֵּא אוֹתוֹ בְּכָל טוּב, מִמֵּילָא הִרְגַּשְׁתִּי אֶת כֹּבֶד הָאַחֲרָיוּת הַמָּטֶל עָלַי וְנַעֲנֵיתִי לוֹ כְּפִי בַּקָּשָׁתוֹ.

כָּךְ הֵם הַדְּבָרִים לְמִי שֶׁפּוֹנֶה לְעַסְקָן פִּלּוֹנִי שֶׁיַּעַזְרֵהוּ, ולאחמ"כ נִגַּשׁ גַּם לִידִידוֹ הַשֵּׁנִי, וּבְתוֹךְ כָּךְ מְבַקֵּשׁ גַּם מהקב"ה... אוּלָם הַנּוֹשֵׂא עֵינָיו לַמָּרוֹם וְאוֹמֵר אָבִי שֶׁבַּשָּׁמַיִם אֵין לָנוּ מָלֵךְ אֶלָּא אָתָּה, וְרַק בְּיָדְךָ לְעָזְרֵנִי וּלְסַמְּכֵנִי, מִבַּלְעֲדֵי עֶזְרָתְךָ אֵין עֶזְרָה וִישׁוּעָה, זֶה הָאִישׁ נַעֲנָה בְּמִדָּה טוֹבָה יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים.

בֶּאֱמֶת אָמְרוּ, שֶׁעִקַּר מַעֲלַת הַתְּפִלָּה וּפְעֻלָּתָהּ לְטוֹבָה כְּשֶׁהָאָדָם מַכִּיר בָּזֶה שֶׁאֵין לוֹ אֶל מִי לִפְנוֹת לְבַקֶּשֶׁת עֶזְרָה וִישׁוּעָה רַק מֵאֵת הַבּוֹרֵא יתב"ש, כִּי אָז יַעֲנוּהוּ מִן הַשָּׁמַיִם בְּכָל מִשְׁאֲלוֹת לִבּוֹ. מַעֲשֶׂה בְּאַבְרֵךְ שֶׁאַחַר שֶׁעָבְרוּ שָׁנִים רַבּוֹת מִנִּשּׂוּאָיו עֲדַיִן לֹא זָכָה לזש"ק, וְאַחַר הַדְּרִישָׁה בִּרוֹפְאִים הִגִּיעַ לִ'פְּרוֹפֶסוֹר מָשִׁיחַ' הַיָּדוּעַ כְּמֻמְחֶה גָּדוֹל וְהַלָּה אָמַר לוֹ כִּי עפ"י דֶּרֶךְ הַטֶּבַע לְעוֹלָם לֹא יִהְיֶה לוֹ זש"ק... כִּשְׁמוֹעַ הָאַבְרֵךְ דְּבָרִים אֵלּוּ נָפְלָה רוּחוֹ בְּקִרְבּוֹ, וְעַל כָּלָּה לֹא יָדַע לְהָשִׁית עֲצוֹת בְּנַפְשׁוֹ כִּי אֵיכָכָה יוּכַל לְסַפֵּר לִבְנֵי הַבַּיִת דְּבוּרָיו שֶׁל הָרוֹפֵא עַל כֵּן קַיִם בְּנַפְשׁוֹ 'יֵלֵךְ אֵצֶל חָכָם וִיבַקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים' (ב"ב קטז.), מִהֵר לְבֵיתוֹ שֶׁל הַגָּאוֹן רַבִּי חַיִּים קַנְיֶבְסְקִי זצוק"ל וְהִזְכִּיר הָאַבְרֵךְ בְּפָנָיו אֶת מְצוּקָתוֹ, אָמַר לוֹ הַגְּרַ"ח, וּלְךָ אֵיפֹה מָה אֶעֱשֶׂה בְּנִי... מִשָּׁם יָצָא הָאַבְרֵךְ וְנִכְנַס לביהכנ"ס 'לֶדֶרְמָן' שֶׁהָיָה בְּאוֹתָהּ שָׁעָה רֵיקָם מִבְּנֵי אָדָם, וְזָעַק אוֹי, רבש"ע, אוֹי, רבש"ע, לֹא פְּרוֹפֶסוֹר מָשִׁיחַ וְלֹא ר' חַיִּים, רַק אֲנִי וְאַתָּה נִמְצָאִים כָּאן, אֵיננִּי סוֹמֵךְ עַל אִישׁ בָּעוֹלָם רַק עָלֶיךָ לְבַדְּךָ, עָזְרֵנִי עָזְרֵנִי, הוֹשִׁיעֵנִי הוֹשִׁיעֵנִי, וּכְהַיּוֹם הִנּוֹ אָב לִ9 בָּנִים וּבָנוֹת בליעה"ר.

אִיתָא בְּרֵשִׁ"י (לְעֵיל כה כו) 'וְעֶשֶׂר' שָׁנִים הָלְלוּ צָפָה וְהִמְתִּין לָהּ כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה אָבִיו לְשָׂרָה, כֵּיוָן שֶׁלֹּא נִתְעַבְּרָה יָדַע שֶׁהִיא עֲקָרָה וְהִתְפַּלֵּל עָלֶיהָ', וּמַשְׁמָע מִדִּבְרֵי רָשִׁ"י שֶׁלֹּא הִתְפַּלֵּל עַל רִבְקָה אֶלָּא רַק לְאַחַר שֶׁיָּדַע בְּבֵרוּר שֶׁהִיא עֲקָרָה, וְהַדָּבָר תָּמוּהַּ וּמְפֻלָּא מַדּוּעַ לֹא הִתְפַּלֵּל כָּל אוֹתָן עֶשֶׂר הַשָּׁנִים מִקֹּדֶם שֶׁתִּזְכֶּה לְהִוָּשַׁע בִּמְהֵרָה, וְכֵן צָרִיךְ בֵּאוּר לפי"ז מָה שֶׁנֶּאֱמַר 'וַיֶּעְתַּר יִצְחָק' וּפֵרֵשׁ רָשִׁ"י הִרְבָּה וְהִפְצִיר בִּתְפִלָּה, שֶׁהֲרֵי לֹא 'הִרְבָּה' כְּלָל אֶלָּא הִתְפַּלֵּל תְּפִלָּה אַחַת לְאַחַר שֶׁעָבְרוּ עָשֶׂר שָׁנִים וּמִיָּד נַעֲנָה. אֶלָּא פְּשִׁיטָא שֶׁיִּצְחָק הִתְפַּלֵּל עָלֶיהָ הַרְבֵּה שֶׁתִּפָּקֵד, אוּלָם לֹא הָיְתָה זֹאת תְּפִלָּה מִכָּל הַלֵּב כִּי יָדַע שֶׁיִּתָּכֵן שֶׁתִּפָּקֵד בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע, וְרַק כַּעֲבֹר אוֹתָן הַשָּׁנִים וְהִתְבָּרֵר שֶׁאֵין שׁוּם סִכּוּי בְּדֶרֶךְ הַטֶּבַע, וְרַק הקב"ה הוּא יָכוֹל לְהוֹשִׁיעַ אוֹתָהּ אָז הִתְפַּלֵּל מֵעֹמֶק לִבָּבוֹ, וּתְפִלָּה כָּזוֹ עוֹשָׂה רֹשֶׁם וּפוֹעֶלֶת מִיָּד, כַּמּוּבָן שֶׁאֵין לָנוּ הַשָּׂגָה וְשֶׁמֶץ בִּתְפִלּוֹתָיו שֶׁל יִצְחָק, אַךְ עכ"פ לְלַמְּדֵנוּ אֲרֻחוֹת תְּפִלָּה לְהִתְפַּלֵּל מִתּוֹךְ שֶׁסּוֹמֵךְ רַק עַל הקב"ה.

וְאָהַבְתָּ לְרֵעֲךָ כָּמוֹךָ – הַשָּׂכָר עַל גְּמִילוּת חֶסֶד

בְּפָרָשָׁתֵנוּ (ל, יא), 'וַתֹּאמֶר לֵאָה בָּגָד וַתִּקְרָא אֶת שְׁמוֹ גָּד', וּבְרַשִׁ"י, יָבֹא מַזָּל טוֹב, כְּמוֹ (שַׁבָּת סז:) 'גַּד גְּדִי וּסְנִיק לָא', וְלִכְאוֹרָה יִפָּלֵא, שֶׁאֵין בְּשֵׁם זֶה שׁוּם רֶמֶז לְאֵיזֶה עֲבֵדָה שֶׁהָיָה בְּלֵדָתוֹ, וְגַם לֹא רָמְזָה שׁוּם תְּפִלָּה בְּקִרְיַאת זֶה הַשֵּׁם, כְּמוֹ בִּשְׁאָר שְׁמוֹת הַשְּׁבָטִים, וּמְבָאֵר הרה"ק הרר"ב מִפְּשִׁיסְחָא זי"ע (קוֹל שִׂמְחָה, בְּפָרָשָׁתֵנוּ) שֶׁלִּכְאוֹרָה קָשֶׁה עוֹד, מַדּוּעַ נָתְנָה לֵאָה אֶת שִׁפְחָתָהּ לְהִנָּשֵׂא לְיַעֲקֹב, בִּשְׁלָמָא רָחֵל נָתְנָה שִׁפְחָתָהּ מִפְּנֵי שֶׁהָיְתָה עֲקָרָה, וּכְעִנְיָן

שֶׁאָמְרָה שָׂרָה אִמֵּנוּ 'אוּלַי אִבָּנֶה מִמֶּנָּה', אֲבָל מֵאֵיזֶה טַעַם הָצְרְכָה לֵאָה לְכָךְ, אֶלָּא, אַחַר שֶׁ'עָמְדָה מִלֶּדֶת', וְהָיָה בִּרְצוֹנָהּ לְהַעֲמִיד עוֹד שִׁבְטִים, אַף לֹא הָיְתָה יְכוֹלָה לְהִתְפַּלֵּל עַל כָּךְ, כִּי כְּבָר הָיוּ לָהּ ד' שִׁבָטִים וְיָדְעָה שֶׁרַק שְׁנֵים עָשָׂר שִׁבָטִים יוֹלִיד יַעֲקֹב, וּכְבָר קִבְּלָה יוֹתֵר מֵחֶלְקָהּ בְּלֵדַת יְהוּדָה, וְהֵיאַךְ תְּבַקֵּשׁ שֶׁיְּהֵא לָהּ עוֹד שִׁבָטִים וְיֶחְסַר לְאַחַת מִשְּׁאַר הָאִמָּהוֹת, עַל כֵּן עָשְׂתָה מַעֲשֶׂה גְּמִילוּת חֶסֶד שֶׁשִּׁחְרְרָה שִׁפְחָתָהּ וְנָתְנָה לְיַעֲקֹב, בְּכְדֵי שֶׁעַל יְדֵי זֶה יִתְעוֹרֵר עָלֶיהָ מִלְּמַעְלָה מִדַּת חֶסֶד לִגְמֹל חֶסֶד בֵּין לָעֲנִיִּים בֵּין לָעֲשִׁירִים, וְזֶה פֵּרוּשׁ 'וַתֹּאמֶר לֵאָה 'בָּא **גָּד**', שֶׁהוּא 'רָאשֵׁי תֵּבוֹת' גּוֹמֵל דַּלִּים, לְרַמֵּז, שֶׁעַל יְדֵי גְּמִילוּת חֶסֶד שֶׁעָשְׂתָה נִתְעוֹרֵר עָלֶיהָ מִמַּעַל מִדָּה כְּנֶגֶד מִדָּה לִגְמֹל עִמָּהּ חֶסֶד, וְנוֹלַד לָהּ בֵּן זֶה.

סִפֵּר אֶחָד מֵהָרַבָּנִים הַחֲשׁוּבִים בעי"ת בְּנֵי בְּרָק שֶׁבְּיָמִים מִקֶּדֶם עָבְרוּ עָלָיו זְמַנִּים קָשִׁים בְּעִנְיְנֵי פַּרְנָסָה וְעוֹד, נִכְנַס אֶל רַבּוֹ הרה"ק ה'נְּתִיבוֹת שָׁלוֹם' זי"ע וְתִנָּה אֶת צַעֲרוֹ בְּפָנָיו, אָמַר לוֹ הָרַבִּי הִנֵּה אִיתָא בַּמִּדְרָשׁ אֵיכָה (פְּתִיחְתָּא כד) שֶׁבִּזְמַן חָרְבַּן הַבַּיִת נִזְדַּעֵק אֵלָיְהוּ הַנָּבִיא וְקָרָא לַאֲבוֹתֵינוּ יְשֵׁנֵי חֶבְרוֹן, וְאָמְרוּ שָׁם שֶׁאַבְרָהָם פָּתַח וְאָמַר רבש"ע לְמֵאָה שָׁנָה נָתַתָּ לִי בֵּן וּכְשֶׁעָמַד עַל דַּעְתּוֹ וְהָיָה בָּחוּר בֶּן שְׁלוֹשִׁים וְשֶׁבַע שָׁנִים אָמַרְתָּ לִי הַעֲלֵהוּ עוֹלָה לְפָנַי וְנַעֲשֵׂיתִי עָלָיו כְּאַכְזָרִי וְלֹא רִחַמְתִּי עָלָיו, אֶלָּא אֲנִי בְּעַצְמִי כָּפַתְתִּי אוֹתוֹ... לאחמ"כ פָּתַח יִצְחָק וְאָמַר רבש"ע כְּשֶׁאָמַר לִי אַבָּא 'אֱלֹקִים יִרְאֶה לּוֹ הַשֶּׂה לְעֹלָה בְּנִי' (לְעֵיל כב,ח), לֹא עִכַּבְתִּי עַל דְּבָרֶיךָ וְנֶעֱקַדְתִּי בִּרְצוֹן לִבִּי עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ וּפָשַׁטְתִּי אֶת צַוָּארִי תַּחַת הַסַּכִּין, וְלֹא תִּזְכֹּר לִי זֹאת וְלֹא תְּרַחֵם עַל בָּנַי, פָּתַח יַעֲקֹב וְאָמַר רבש"ע... עַכְשָׁו נִמְסְרוּ בְּיַד אוֹיְבֵיהֶם כַּצֹּאן לְטִבְחָה, לְאַחַר שֶׁגִּדַּלְתָּם כָּאֶפְרוֹחִים שֶׁל תַּרְנְגוֹלִים וְסָבַלְתִּי עֲלֵיהֶם צַעַר גִּדּוּל בָּנִים, כִּי רַב יָמַי הָיִיתִי בְּצַעַר גָּדוֹל בַּעֲבוּרָם, וְעַתָּה לֹא תִּזְכֹּר לִי זֹאת לְרַחֵם עַל בָּנַי (עכ"ל), וְלִכְאוֹרָה צָרִיךְ בֵּאוּר אַחַר שֶׁרָאָה יַעֲקֹב כִּי לֹא הוֹעִילָה זְכוּת הַ'עֲקֵדָה' וְהַשְׁחִיטָה, וְכִי תּוֹעִיל לְהָגֵן עֲלֵיהֶם זְכוּת גְּדוֹל י"ב שְׁבָטִים, אֶלָּא וַדַּאי, שֶׁלְּגַדֵּל כָּרָאוּי י"ב שְׁבָטִים חָשׁוּב יוֹתֵר מֵעֲקֵדָה... וּבָזֶה רָצָה הָרַבִּי לוֹמַר, שֶׁלֹּא יִבְכֶּה עַל מַצָּבוֹ, אֶלָּא יִשְׂמַח בְּחֶלְקוֹ שֶׁחָלַק לוֹ ה' - בָּנִים וּבָנוֹת הוֹלְכִים בְּדַרְכּוֹ הַתּוֹרָה וְהָעֲבוֹדָה לְתִפְאֶרֶת בֵּית אָבוֹת, כִּי אֵין גָּבוֹהַּ מִזֶּה.

וּמָקוֹר לַדְּבָרִים מוּבָא בְּ'חָכְמַת מָנוֹחַ' עַל דִּבְרֵי הַגְּמָרָא (תַּעֲנִית כה:) מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר שֶׁיָּרַד לִפְנֵי הַתֵּבָה וְאָמַר כ"ד בְּרָכוֹת וְלֹא נַעֲנָה. יָרַד רַבִּי עֲקִיבָא אַחֲרָיו וְאָמַר, אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ אֵין לָנוּ מֶלֶךְ אֶלָּא אָתָּה. אָבִינוּ מַלְכֵּנוּ לְמַעַנְךָ רַחֵם עָלֵינוּ, וְיָרְדוּ גְּשָׁמִים... יָצְתָה בַּת קוֹל וְאָמְרָה, לֹא מִפְּנֵי שֶׁזֶּה גָּדוֹל מִזֶּה, אֶלָּא שֶׁזֶּה מַעֲבִיר עַל מִדּוֹתָיו, וְזֶה אֵינוֹ מַעֲבִיר עַל מִדּוֹתָיו. וְהִקְשָׁה בְּ'חָכְמַת מָנוֹחַ' בְּשֵׁם סֵפֶר 'בֵּית אֱלֹקִים' אִם כֵּן - שֶׁזֶּה מַעֲבִיר עַל מִדּוֹתָיו הֲרֵי בְּזֶה גּוֹפָא הוּא גָּדוֹל מֵחֲבֵרוֹ (וְשָׁם תֵּרֵץ, שֶׁשְּׁנֵיהֶם עָשׂוּ אוֹתָן הַפְּעֻלּוֹת, אֶלָּא שר"א הָיָה בְּטִבְעוֹ בַּעַל צְדָקָה, וְלֹא הִצְטַעֵר כָּל כָּךְ בַּעֲשִׂיָתוֹ, אֲבָל ר"ע לֹא הָיָה מוּכָן לַעֲשִׂיַּת הַצְּדָקָה מִצַּד טִבְעוֹ, וְכָבַשׁ אֶת יִצְרוֹ מִתּוֹךְ צַעַר וִיגִיעָה וע"ש זֶה נֶחְשַׁב 'מַעֲבִיר עַל מִדּוֹתָיו' לָכֵן זָכָה שֶׁנַּעֲנָתָה בִּתְפִלָּתוֹ). וְתֵרֶץ הַחָכְמַת מָנוֹחַ וז"ל שֶׁר' אֱלִיעֶזֶר קִיֵּם אֶת כָּל הַתּוֹרָה כְּמוֹ ר' עֲקִיבָא, אֶלָּא שר"ע הֶרְגֵּל לַעֲשׂוֹת כַּמָּה דְּבָרִים לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין עִם שֶׁאֵינָנוּ חוֹבָה וְלֹא מִנְהָג - עַל כֵּן יָרְדוּ גְּשָׁמִים מִיָּד כְּשֶׁהִתְפַּלֵּל.

כֵּן הָיָה מַעֲשֶׂה לִפְנֵי כַּמָּה שָׁנִים בעי"ת בְּנֵי בְּרָק, שֶׁנּוֹלַד בֵּן זָכָר לִמז"ט לְאָבִיו וְאִמּוֹ שֶׁהִמְתִּינוּ שָׁנִים רַבּוֹת לזש"ק, וְזֶה דְּבַר יְשׁוּעָתָם, מַחְלֶקֶת גְּדוֹלָה פָּרְצָה בֵּין הַשְּׁכֵנִים בְּאוֹתוֹ בִּנְיַן שֶׁדָּרִים הַהוֹרִים, בְּתוֹךְ הַמְּהוּמוֹת וְהַוִּכּוּחִים נֶעֶנְתָה אַחַת הַשְּׁכֵנוֹת בְּדִבּוּרִים בּוֹטִים כְּמַדְקֵרוֹת חָרֶב, בְּאִמְרָה, עַתָּה רָאִיתִי כִּי 'הקב"ה מֵבִין הֵיטֵב לְמִי לֹא לָתֵת יְלָדִים'... אֵין צָרִיךְ לְבָאֵר עַד כַּמָּה דִּבּוּרִים כְּגוֹן דָּא מְקָרְעִים לֵב אֲמִלָּלִים... וְאֵכֶן הָאִשָּׁה בָּרְחָה לְבֵיתָהּ בִּבְכִי תַּמְרוּרִים...

בְּבוֹא הַבַּעַל לְבֵיתוֹ הֶחְלִיטוּ יַחְדָּיו כִּי הֵם מוֹחֲלִים בְּלֵב שָׁלֵם לְאוֹתָהּ פּוֹגַעַת... וְאֵכֶן, נֵס גָּדוֹל נַעֲשָׂה לָהֶם, וְאַחַר כְּעֶשְׂרָה חֳדָשִׁים נוֹלַד לָהֶם בֵּנָם למז"ט.

בְּיוֹתֵר הַדְּבָרִים אֲמוּרִים כַּאֲשֶׁר הָאָדָם מְוַתֵּר מִשֶּׁלּוֹ בְּכְדֵי לְהֵיטִיב לַאֲחֵרִים, שֶׁכָּל הַשְּׁעָרִים נִפְתָּחִים לִישׁוּעָתוֹ, וְאַף אִם נִרְאֶה בְּהַשְׁקָפָה רִאשׁוֹנָה שֶׁ'הִפְסִיד' מֵחֲמַת וַתְּרָנוּתוֹ, אַף מִלְּתָא דְּפִשִׁיטָא

הִיא שֶׁלְּעוֹלָם לֹא יַפְסִיד, וּבְעֵינָיו יִרְאֶה כַּמָּה טוֹבָה נִצְמְחָה לוֹ מִמַּעֲשָׂיו הַטּוֹבִים.

וּמַעֲשֶׂה אִמָּהוֹת סִימָן לְבָנִים, שֶׁהִנֵּה מָצִינוּ בְּלֵאָה שֶׁקֹּדֶם שֶׁנּוֹלְדָה דִּינָהּ הִתְפַּלְּלָה שֶׁיֵּהָפֵךְ לִנְקֵבָה כְּדֵי שֶׁלֹּא יִגְרַע חֶלְקָהּ שֶׁל רָחֵל מֵאַחַת הַשְּׁפָחוֹת וְיִהְיֶה לָהּ לְפָחוֹת שְׁנֵי בָּנִים, וְאָכֵן נַעֲשָׂה נֵס וְנֶהְפַּךְ לִנְקֵבָה וְנוֹלְדָה דִּינָה, וּבְעֵינֵי בָּשָׂר נִדְמֶה שֶׁלֵּאָה הִפְסִידָה אֶחָד מִי"ב הַשְּׁבָטִים לְטוֹבַת רָחֵל, אֲמָנָם בְּסוֹפוֹ שֶׁל דָּבָר גִּלּוּ לָנוּ חַז"ל שֶׁמִּדִּינָה נוֹלְדָה 'אָסְנַת' שֶׁנִּשֵּׂאת לְיוֹסֵף וּמִמֶּנָּה יָצְאוּ מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם שֶׁאַף הֵם בִּכְלַל הַשְּׁבָטִים 'וְכִרְאוּבֵן וְשִׁמְעוֹן יִהְיוּ לִי', עַתָּה בּוֹאוּ חֶשְׁבּוֹן, לֵאָה וּתְרָה עַל בֵּן אֶחָד וְקִבְּלָה תְּמוּרַת זֹאת שְׁנֵי בָּנִים.

גַּם בְּרָחֵל מָצִינוּ כָּזֹאת שֶׁהִיא וּתְרָה לְלֵאָה וּמָסְרָה לָהּ אֶת הַסִּימָנִים, וּבְזֹאת 'הִפְסִידָה' לִהְיוֹת אִשְׁתּוֹ הַיְחִידָה שֶׁל יַעֲקֹב אָבִינוּ, וְכָל הָרוֹאֶה יֹאמַר, שֶׁלּוּלֵא וַתָּרָנוּת זוֹ הָיְתָה זוֹכָה לְהַעֲמִיד כָּל י"ב שִׁבְטֵי י־ה, וְהִפְסִידָה לְעַצְמָהּ עֶשֶׂר שְׁבָטִים שֶׁנּוֹלְדוּ מֵאֲחֵרוֹת. אֲמָנָם לַאֲמִתּוֹ שֶׁל דָּבָר, וַתָּרָנוּת זוֹ אֵין בָּהּ הֶפְסֵד אֶלָּא כְּלָהּ רָוַח, שֶׁהֲרֵי הָיְתָה רָחֵל עֲקָרָה, וְהַזְּכוּת שֶׁעָמְדָה לָהּ לְהִוָּשַׁע וּלְהִפָּקֵד הִיא הַחֶסֶד וְהַוַּתָּרָנוּת שֶׁעָשְׂתָה עִם לֵאָה בִּמְסִירַת הַסִּימָנִים (בְּשֵׁם הַגָּאוֹן רַבִּי אֱלִיָּהוּ בָּעֶר וולטפויגל זצ"ל).

מַעֲשֶׂה בְּאִישׁ יְהוּדִי שֶׁנּוֹלַד לוֹ בֵּן בְּמַזָּל טוֹב, הַלָּה רָצָה לִקְרֹא לָרַךְ הַנּוֹלָד עַל שֵׁם אָבִיו שנלב"ע כַּמָּה חֳדָשִׁים קֹדֶם לָכֵן, אֲבָל ב"ב לֹא הִסְכִּימָה, וְטָעֲמָהּ וְנִמּוּקָהּ עִמָּהּ, כִּי לִפְנֵי זְמַן מָה נִפְטַר לְאֶחָד מִשְּׁכֵנֵיהֶם (שֶׁדָּרוּ בְּאוֹתוֹ בִּנְיָן) יֶלֶד קָטָן שֶׁהָיָה קָרוּי בְּשֵׁם זֶה, וְהִיא חוֹשֶׁשֶׁת שֶׁיֵּשׁ בְּשֵׁם זֶה 'מַזָּל רַע', וְעַל כֵּן הִיא יְרֵאָה וְחוֹשֶׁשֶׁת לִקְרֹא לִבְנָם בְּשֵׁם 'נוֹרָא' שֶׁכַּזֶּה... הָאָב נִסָּה לְהַסְבִּיר לָהּ שֶׁהַכֹּל דְּמְיוֹנוֹת וַהֲבָלִים, וּבְוַדַּאי לֹא הֵשִׁיב הַיֶּלֶד אֶת נִשְׁמָתוֹ מֵחֲמַת שֶׁקָּרְאוּ לוֹ בְּשֵׁם זֶה... וְאֵין לַחְשֹׁשׁ לִקְרֹא לִבְנָם בְּשֵׁם זֶה, וְאַדְרַבָּה, 'כִּבּוּד אָב' יֵשׁ בַּדָּבָר, אַךְ הִיא עָמְדָה עַל שֶׁלָּהּ, בְּלֵית בְּרֵרָה נִמְנוּ וְגָמְרוּ לִשְׁאֹל אֶת הַגָּאוֹן הַגָּדוֹל רַבִּי שְׁלֹמֹה זַלְמָן אוֹיערבּאך זצ"ל, וּכְכָל אֲשֶׁר יֹאמַר כֵּן יִהְיֶה. הָלַךְ הָאָב אֶל הגרש"ז וְסִפֵּר לוֹ כָּל הַ'דִּין וּדְבָרִים', וְכָךְ הָיְתָה תְּשׁוּבַת הגרש"ז - שֶׁלֹּא יִקְרְאוּ לָרַךְ הַנּוֹלָד בְּשֵׁם זֶה, וְהוֹסִיף לְבָאֵר אֶת הַ'פְּסַק', כִּי בֶּאֱמֶת אֵין כָּאן שׁוּם 'בֵּית מִיחוּשׁ', וְאֵין מִמָּה לְפַחֵד, אֶלָּא, שֶׁאִם אָכֵן יִתְּנוּ לַיֶּלֶד אֶת הַשֵּׁם, אֲזַי בְּכָל עֵת שֶׁיִּשְׁמְעוּ הַשְּׁכֵנִים שֶׁהֵם קוֹרְאִים לַיֶּלֶד בִּשְׁמוֹ יַעֲלֶה בְּזִכְרוֹנָם אוֹתוֹ בֶּן יַקִּיר שֶׁהָיָה לָהֶם, וְיִתְחַמֵּץ לְבָבָם וְיִצְטַעֲרוּ... וְכַמָּה יֵשׁ לָנוּ לִלְמֹד מִדַּרְכּוֹ וּמֵהִלּוּךְ מַחְשְׁבוֹתָיו, לַחְשֹׁב וּלְהִתְבּוֹנֵן עַל כָּל הַסּוֹבְבִים, וְלֹא לִהְיוֹת שָׁקוּעַ כָּל הַיּוֹם רַק בְּעַצְמוֹ...

צֵא וּלְמַד מַתַּן שְׂכָרָם וּמַעֲלָתָם שֶׁל גּוֹמְלֵי חֲסָדִים מִמָּה שֶׁנֶּאֱמַר (מִשְׁלֵי לא, כא) 'לֹא תִירָא לְבֵיתָהּ מִשָּׁלֶג כִּי כָל בֵּיתָהּ לָבֻשׁ שָׁנִים', וּפֵרַשׁ רָשִׁ"י, 'לֹא תִירָא לְבֵיתָהּ מִשָּׁלֶג - שֶׁדָּנִין בּוֹ הָרְשָׁעִים מֵאֵשׁ לְשֶׁלֶג', כִּי כָל בֵּיתָהּ לָבֻשׁ שָׁנִים - 'מְלֻבָּשִׁים בְּכֶפֶל', ור"ל מִשּׁוּם שֶׁמְּקַיֵּם מִצְוֹת שֶׁנִּכְפָּל בָּהֶם הַלָּשׁוֹן, וְנִדְרַשׁ הַכָּתוּב מִלְּשׁוֹן שָׁנִים, וּמְפָרֵשׁ רָשִׁ"י אֵלּוּ הֵן הַמִּצְוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם כֶּפֶל לָשׁוֹן, 'נָתוֹן תִּתֵּן (דְּבָרִים טו, י), פָּתוֹחַ תִּפְתַּח (שָׁם ח), הַעֲנֵק תַּעֲנִיק (שָׁם יד), כָּל אֵלּוּ מַצִּילִין אוֹתָן מִשֶּׁלֶג גֵּיהִנֹּם', וַהֲרֵי שֶׁגָּדוֹל מִצְוַת עֲשִׂית הַחֶסֶד בֵּין אִישׁ לְרֵעֵהוּ לְהַצִּילוֹ מִדִּינָהּ שֶׁל גֵּהִנּוֹם.

וְכָתַב בִּבְאֵר הַפָּרָשָׁה שֶׁשָּׁמַע מַעֲשֶׂה מִ'בַּעַל הָעֲבָדָא', אֲשֶׁר אִמּוֹ וַאֲחוֹתָהּ הִתְעַנּוּ תַּחַת יְדֵי הָרְשָׁעִים בִּשְׁנוֹת הַ'מִּלְחָמָה', וּמִתּוֹךְ אוֹתָהּ מַסֶּכֶת עִנּוּיִים נִגְרַם לַאֲחוֹתָהּ שֶׁתִּשָּׁאֵר 'עֲקָרָה' כָּל יָמֶיהָ, וַיְהִי כִּכְלוֹת הַמִּלְחָמָה, נִפְרְדוּ דַּרְכֵי הָאַחָיוֹת, אִמּוֹ עָלְתָה לְאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ שָׁם הֵקִימָה בֵּיתָהּ, וּלְעָמָתָהּ אֲחוֹתָהּ הַ'חַלָּשָׁה' שֶׁלֹּא הָיָה בְּיָדָהּ הַיְכֹלֶת לְהָקִים בַּיִת בְּיִשְׂרָאֵל הִגְּרָה לארה"ב. בְּמַהֲלַךְ הַשָּׁנִים נוֹלְדוּ לְאִמּוֹ בָּנִים בָּזֶה אַחַר זֶה, וְכַאֲשֶׁר יָלְדָה אֶת בִּנָּהּ הַשְּׁלִישִׁי, הֲלֹא הוּא 'מָרָא דְּעֲבְדָּא' חָשְׁבָה לְעַצְמָהּ, הִנֵּה ב"ה זָכִיתִי לִפְרִי בִּטְנִי, וְאִלּוּ אֲחוֹתִי נִשְׁאֲרָה יְחִידָה וּבוֹדְדָה בְּעוֹלָמָהּ בְּלִי שׁוּם מִשְׁפָּחָה, עַל כֵּן אֶתֵּן לָהּ אֶת בְּנִי זֶה, הִיא תְּגַדְּלֵנוּ וְתִהְיֶה לוֹ כְּאֵם, וְהוּא יִהְיֶה לָהּ לְמֵשִׁיב נֶפֶשׁ. וְהִנֵּה, לְדַאֲבוֹן לֵב בְּמִרוּצַת הַשָּׁנִים עָזְבוּ כָּל צֶאֱצָאֶיהָ מִדַּרְכֵי הַיָּשָׁר ל"ע, וְרַק אוֹתוֹ בֵּן שֶׁנִּשְׁלַח לארה"ב כְּ'חֶסֶד' עִם הָאַחוֹת נִשְׁאַר בְּדַרְכֵי אָבוֹת, וְכִלְשׁוֹנוֹ שֶׁל בַּעַל הַמַּעֲשֶׂה, שֶׁהוּא הַבֵּן הַיָּחִיד שֶׁאוֹמֵר 'קַדִּישׁ' אַחַר אִמּוֹ... לְלַמְּדֵנוּ שֶׁמֵּעוֹלָם אֵין אָדָם מַפְסִיד מַעֲשִׂית חֶסֶד עִם הַזּוּלָת, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁבְּמַעֲשֶׂה זֶה גּוֹפָא הֲרֵי הוּא גּוֹמֵל טוֹב לְעַצְמוֹ.

וּכְבָר נוֹדַע שֶׁבִּזְכוּת אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל וְהַ'אַחְדוּת' שֶׁבֵּינֵיהֶם תָּבוֹא הַגְּאֻלָּה, רָמָז נָאֶה נָתָן הַגָּאוֹן רַבִּי שִׂמְחָה בּוּנִים עֶהְרֶנְפֶּלְד זצ"ל אב"ד מַטְרְסְדּוֹרְף בְּלְשֶׁנָא דִּקְרָא (כט,כב) 'וְהָאֶבֶן הַזֹּאת אֲשֶׁר שַׂמְתִּי מַצֵּבָה יִהְיֶה בֵּית אֱלֹקִים', שֶׁהִנֵּה אֶבֶן זֶה הָיְתָה מֵעִקָּרָהּ ״ב אֲבָנִים, אֶלָּא שֶׁרָבוּ זֶה עִם זֶה עַד שֶׁעָשָׂאן הקב"ה לְאֶבֶן אַחַת, וְעַל כֵּן מְרַמֶּזֶת הִיא עַל עִנְיַן הָאַחְדוּת, וְעַל 'אֶבֶן' זֹאת נֶאֱמַר 'יִהְיֶה בֵּית אֱלֹקִים', שֶׁבִּזְכוּת הָאַחְדוּת נִזְכֶּה לִבְנְיַן בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ בְּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ (הובא בְּשֵׁם מִשְׁמוּאֵל פי"ב).

סְעֻדַת וְאוֹשַׁעְנָה – סְגֻלָּה נִפְלָאָה לַעֲרֹךְ סְעוּדָה לִכְבוֹד נִשְׁמַת הַבַּת עַיִן

סְגֻלָּה נִפּוֹצָה וִידוּעָה לַעֲרֹךְ סְעוּדָה לִכְבוֹדוֹ וּלְטוֹבַת נִשְׁמָתוֹ שֶׁל בַּעַל הַהִלּוּלָא קַדִּישָׁא בַּעַל הַבַּת עַיִן - הרה"ק רַבִּי אַבְרָהָם דֹּב בֶּן הרה"ק רַבִּי דָּוִד יב' כְּסִלָּו, וּבִזְכוּתָהּ וּבְכוֹחָהּ לְהָחִישׁ יְשׁוּעוֹת גְּדוֹלוֹת וְנִצְחִיּוֹת. וּכְמוֹ שֶׁמֵּבִיא הרה"ק הָאַדְמוֹ"ר מִטָּאהֶש זי"ע (בְּסִפְרוֹ עֲבוֹדָה) וז"ל, יָדוּעַ לִי מִמִּשְׁפָּחָה אַחַת בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הֶחֱזִקוּ לִדְבַר יְשׁוּעָה וְרַחֲמִים, וְעָרְכוּ סְעוּדָה בְּיוֹם הַהִלּוּלָא קַדִּישָׁא, וְתֶכֶף נוֹשְׁעוּ בִּישׁוּעָה רַבָּתִי לְמַעְלָה מִדֶּרֶךְ הַטֶּבַע.

סָח הרה"ק הַבַּת עַיִן אוֹדוֹת 'סְעוּדוֹת מִצְוָה', פַּעַם נִכְנַס אֶל הרה"ק הַמַּגִּיד מִטְשֶׁרְנוֹבִיל זי"ע אֶחָד מִיְּהוּדֵי הָעִיר לְהַזְמִינוֹ לְסַנְדָּקָאוּת אֵצֶל בְּנוֹ הַנּוֹלָד לוֹ, שְׁאָלוֹ הַ'מַּגִּיד', הַאִם תַּעֲרֹךְ 'סְעוּדַת בְּרִית', נֶאֱנַח הַיְּהוּדִי וְאָמַר, רַבִּי קָדוֹשׁ, מִשְׁתַּכֵּר אָנֹכִי שָׂכָר מוּעָט שֶׁל חֲמִשָּׁה מַטְבְּעוֹת לְשָׁבוּעַ, אֲשֶׁר בְּקֹשִׁי מַסְפִּיקִים לְפַרְנָסַת בְּנֵי בֵּיתִי - לֶחֶם צַר וּמַיִם לָחַץ, אֵין בְּיָדִי מָעוֹת לַעֲרֹךְ סְעוּדָה לִכְבוֹד הַבְּרִית, אָמַר לוֹ הַמַּגִּיד, אִם רְצוֹנְךָ שֶׁאֶהְיֶה סַנְדָּק לָרֶךְ הַנּוֹלָד - עָלֶיךָ לְהַבְטִיחֵנִי שֶׁתְּקַיֵּם 'מִנְהַג יִשְׂרָאֵל' בְּסְעוּדַת הַבְּרִית, לֵךְ נָא אֶל אֲדוֹנְךָ אֲשֶׁר אַתָּה עוֹבֵד אֶצְלוֹ, וּתְבַקֵּשׁ מֵעִמּוֹ שֶׁיְּשַׁלֵּם לְךָ מֵעַתָּה 'שְׂכַר עֲבוֹדָתְךָ' עַל הַשָּׁבוּעַ הבעל"ט, וְיִפְרַע מִמְּךָ מַטְבֵּעַ אַחַת בַּשָּׁבוּעוֹת הַבָּאִים 'מַטְבֵּעַ' לְשָׁבוּעַ. וְהִסְבִּיר הַ'מַּגִּיד' דְּשָׂרוֹ שֶׁל עֵשָׂו הוּא **'סמא"ל'**, וּבְשִׁמּוֹ מְרַמֵּז נוֹטָרִיקוֹן - **סְעוּדַת מִצְוָה אֵין לַעֲשׂוֹת, סְעוּדַת מִצְוָה אֵין לַעֲשׂוֹת. סִיּוּם מַסֶּכְתָּא אֵין לַעֲשׂוֹת.** עַל שָׁלֹשׁ אֵלֶּה נִלְחָם הוּא מֵאַד שֶׁיִּתְבַּטְּלוּ מִתּוֹךְ עַם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְאָכֵן לְדַאֲבוֹן לֵב הִצְלִיחוּ מַעֲשָׂיו לְעִנְיַן סִיּוּמֵי מַסֶּכְתּוֹת, אָמְנָם, לְזֹאת לֹא אַסְכִּים, שֶׁיַּצְלִיחוּ מַעֲשָׂיו בִּסְעוּדַת בְּרִית מִילָה, וְלָכֵן כָּל כָּךְ הֶחֱמַרְתִּי בְּ'בַּעַל בְּרִית' זֶה שֶׁיְּקַיֵּם הַמִּנְהָג וְיַעֲרֹךְ 'סְעוּדַת בְּרִית'.

הַ'בַּת עַיִן' הָיָה עֵד לְמַעֲשֶׂה זֶה, אַחַר זְמַן בֵּאֵר הַ'בַּת עַיִן' אֶת סִבַּת הִתְנַגְּדוּת הַשָּׂטָן לג' סְעוּדוֹת אֵלּוּ, כִּי כָּל אֵימַת שֶׁהַשָּׂטָן עוֹלֶה וּמַשְׁטִין עַל אֵי מִי מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל, פְּלוּנִי עָבַר עַל אֵיזֶה מִמִּצְוֹוֹת הַתּוֹרָה, עוֹנֶה לְעָמָּתוֹ 'מַלְאַךְ מִיכָאֵל', וְכִי לֹא רָאִיתָ בְּאֵיזֶה שִׁבְרוֹן לֵב עָבַר הָעֲבֵרָה, כִּי אַף בְּעֵת עֲשִׂיָּתוֹ אֶת הָעֲבֵרָה הָיָה שָׁבוּר מִכָּךְ שֶׁהַשָּׂטָן לְכַדּוֹ בְּרִשְׁתּוֹ, וּמֵאִידָךְ פּוֹק חֲזִי אֶת גֹּדֶל הַשִּׂמְחָה שֶׁיֵּשׁ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל בַּעֲשׂוֹתָם אַחַת מִמִּצְוֹת ה', וְעוֹשִׂים 'וֹמָא טָבָא בִּסְעוּדַת מְרֵעִים, טַעֲנָה זוֹ סוֹתֶמֶת פִּיּוֹת מַשְׁטִינֵינוּ וּמְקַטְרְגֵנוּ, וְלָכֵן נִלְחָם הַשָּׂטָן כָּל כָּךְ לְבַטֵּל מִיִּשְׂרָאֵל אֶת הַשִּׂמְחָה שֶׁל מִצְוָה, כִּי עַל יְדֵי שִׂמְחָה זוֹ מִתְבַּטְּלִים כָּל טַעֲנוֹתָיו.

אוֹהֵב אֶת הַבְּרִיּוֹת – אַהֲבַת יִשְׂרָאֵל בְּמִשְׁנַת הַבַּת עַיִן

כָּתַב הרה"ק הַ'בַּת עַיִן' זי"ע (חֻקַּת ד"ה א"י זֹאת חֻקַּת), וז"ל: וְעִקַּר 'גְּמִילוּת חֲסָדִים' הוּא לְהִשְׁתַּתֵּף בְּצַעֲרוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ כְּמוֹ בְּצַעֲרוֹ מַמָּשׁ, וְזֶהוּ בְּחִינַת אֶחָד - אַח דָּלֶת, הַיְנוּ לִהְיוֹת אָחִיו שֶׁל דַּל. וּכְמוֹ שֶׁשָּׁמַעְתִּי מֵהָרַב הַקָּ' אב"ד דק"ק בְּרִדִּיטְשׁוֹב שֶׁאָמַר בְּשֵׁם הַמַּגִּיד מִמֶּזְרִיטְשׁ זַ"ל שֶׁאַחַת מִי"ג מִדּוֹת שֶׁהַתּוֹרָה נִדְרֶשֶׁת בָּהֶן הוּא גְּזֵרָה שָׁוָה - הַיְנוּ בְּחִינַת הִשְׁתַּוּוּת - שֶׁיִּרְגִּישׁ בְּצַעֲרוֹ (בִּ'גְּזֵרָה' הַקָּשָׁה הָעוֹבֶרֶת עָלָיו) שֶׁל חֲבֵרוֹ כְּמוֹ בְּצַעֲרוֹ מַמָּשׁ כְּשָׁוֶה, עכ"ל.

שְׁתֵּי דְּרָכִים בַּעֲבוֹדַת ה' – וַיְהִי בַבֹּקֶר וְהִנֵּה הִוא לֵאָה (כט,כה)

רָאִיתִי בְּסֵפֶר שָׁשׁ בְּאֶמְרָתֶךָ (וַיֵּצֵא) שֶׁכָּתַב מֵהָרַגַ"ש שֶׁיַּעֲקֹב קִבֵּל אֶת הַבְּרָכוֹת הֵחֵלּוּ הַנִּסְיוֹנוֹת הַקָּשִׁים שֶׁאִתָּם הָיָה עָלָיו לְהִתְמוֹדֵד: צָרַת עֵשָׂו, צָרַת לָבָן, צָרַת דִּינָה, צָרַת יוֹסֵף. עַד שִׁבְעִ־עֶשְׂרֵה הַשָּׁנִים הָאַחֲרוֹנוֹת לְחַיָּיו הָיוּ לוֹ חַיִּים קָשִׁים, מְלֵאִים צָרוֹת.

יֵשׁ לְהָבִין מַדּוּעַ סָמוּךְ לְקַבָּלַת הַבְּרָכוֹת מַתְחִילוֹת כָּל כָּךְ הַרְבֵּה צָרוֹת. ה"שֹּׂפַת אֱמֶת', כּוֹתֵב מֵהָלָךְ נִפְלָא בָּעִנְיָן. הוּא מַקְדִּים וְשׁוֹאֵל שְׁתֵּי שְׁאֵלוֹת

נוֹסָפוֹת: **שְׁאֵלָה רִאשׁוֹנָה:** מָה הַבֵּאוּר בָּזֶה שֶׁיַּעֲקֹב נָטַל מֵעֵשָׂו אֶת הַבְּרָכוֹת, הֲרֵי יֵשׁ לָנוּ כְּלָל מוּצָק שֶׁ"אֵין אָדָם נוֹגֵעַ בְּמוּכָן לַחֲבֵרוֹ כְּמִלּוֹא נִימָה". אִם מַגִּיעוֹת לְךָ הַבְּרָכוֹת, ה' יִתֵּן לְךָ אוֹתָן גַּם בְּלִי שֶׁתִּתְקַח. לֹא מַגִּיעוֹת לְךָ, לֹא יַעֲזֹר לְךָ מָה שֶׁתִּתְקַח...

שְׁאֵלָה שְׁנִיָּה: יִצְחָק אָבִינוּ יָדַע הֵיטֵב מִיהוּ עֵשָׂו. הוּא יָדַע שֶׁהוּא רָשָׁע, שֶׁהוּא בֶּן חָצוּף, חֵסֶר דֶּרֶךְ אֶרֶץ, שֶׁאוֹמֵר "קוּם אָבִי", בְּשׁוֹנֶה מִבְּנוֹ הַצַּדִּיק שֶׁאוֹמֵר: "קוּם נָא". וְהָרְאָיָה הַגְּדוֹלָה בְּיוֹתֵר שֶׁהוּא מוּדָע לְכָךְ שֶׁעֵשָׂו רָחוֹק מִלְּהִיוֹת כְּלִיל הַמַּעֲלוֹת הִיא, מִזֶּה שֶׁהוּא שׁוֹלֵחַ אוֹתוֹ לָצוּד לוֹ צַיִד. אֶת מִי שׁוֹלְחִים לָצוּד צַיִד, בֶּן שֶׁלּוֹמֵד בִּישִׁיבָה, אוֹ בֶּן שֶׁהוּא 'פַּרְפַּר', מַדּוּעַ אֲפוֹא יִצְחָק רָצָה לָתֵת לוֹ אֶת הַבְּרָכוֹת.

מְבָאֵר ה"שְׁפַת אֱמֶת": בַּפָּרָשָׁה הַקּוֹדֶמֶת הקב"ה אוֹמֵר לְרִבְקָה "שְׁנֵי גוֹיִם בְּבִטְנֵךְ". אֵיךְ יִתָּכֵן שֶׁמִּתְּפִלָּה שֶׁל שְׁנֵי צַדִּיקִים, יִצְחָק וְרִבְקָה, יָצָא בֶּן כָּזֶה רָשָׁע, הַיָּחִיד שֶׁקִּבֵּל אֶת הַתֹּאַר "רָשָׁע" הוּא "עֵשָׂו הָרָשָׁע".

וְהַתְּשׁוּבָה שֶׁיֵּשׁ שְׁתֵּי דְּרָכִים לַעֲבֹד אֶת ה': יֵשׁ דֶּרֶךְ שֶׁל "סוּר מֵרַע", וְיֵשׁ דֶּרֶךְ שֶׁל "עֲשֵׂה טוֹב". יֵשׁ אָדָם שֶׁיֵּשׁ לוֹ יְצָרִים חֲזָקִים. עָלָיו לְהִלָּחֵם בָּהֶם כְּדֵי לְהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם. הַמִּלְחָמָה הַזֹּאת - שֶׁל "סוּר מֵרַע" - הִיא עֲבוֹדַת הַשֵּׁם שֶׁלּוֹ. לֹא מְצַפִּים מִמֶּנּוּ שֶׁהוּא יִהְיֶה הַ"פָּגָז" שֶׁל הַיְשִׁיבָה, הָעֲבוֹדָה שֶׁלּוֹ אַחֶרֶת.

וְיֵשׁ אָדָם שֶׁיּוֹשֵׁב וְלוֹמֵד מִבְּלִי לְהִתָּקֵל בְּקְשָׁיִים כָּאֵלּוּ וַאֲחֵרִים. עֲבוֹדַת הַשֵּׁם שֶׁלּוֹ הִיא בְּ"עֲשֵׂה טוֹב": לְהוֹסִיף עוֹד מַעֲלָה וְעוֹד מַעֲלָה, עוֹד קִנְיָן בְּקִנְיְנֵי הַתּוֹרָה וְעוֹד קִנְיָן מִכֹּחַ תְּפִלָּתָם שֶׁל יִצְחָק וְרִבְקָה הֵם זָכוּ לִשְׁנֵי סוּגֵי הַבָּנִים: עֵשָׂו שֶׁעֲבוֹדָתוֹ בְּ"סוּר מֵרַע", וְיַעֲקֹב שֶׁעֲבוֹדָתוֹ בְּ"עֲשֵׂה טוֹב". לְעֵשָׂו יֵשׁ יְצָרִים. לְבוֹ מְפֻרְכָּס לְיַד בֵּית עֲבוֹדָה זָרָה. הוּא צָרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר עַל עַצְמוֹ. יַעֲקֹב קִבֵּל אֶת הַתְּכוּנוֹת לַעֲבוֹדַת ה' בְּ"עֲשֵׂה טוֹב", לַעֲלוֹת מַעֲלָה אַחַר מַעֲלָה בַּתּוֹרָה וּבְיִרְאַת שָׁמַיִם.

וְהִנֵּה, יַעֲקֹב רָאָה שֶׁעֵשָׂו לֹא עוֹמֵד בַּעֲבוֹדַת חַיָּיו. בְּמָקוֹם לְהִלָּחֵם בָּרַע הוּא נִכְנָע לוֹ. מִי אֲפוֹא יַעֲבֹד אֶת ה' בְּ"סוּר מֵרַע", מִשּׁוּם כָּךְ הֶחְלִיט יַעֲקֹב לִקְנוֹת אֶת הַבְּכוֹרָה מֵעֵשָׂו, כְּלוֹמַר, לִקְנוֹת אֶת צוּרַת עֲבוֹדַת ה' שֶׁל עֵשָׂו. מֵעַתָּה יַעֲקֹב קִבֵּל עַל עַצְמוֹ גַּם אֶת הַצַּרְךְ לְהִתְמוֹדֵד עִם הָרַע.

כְּשֶׁיִּצְחָק רָצָה לְבָרֵךְ אֶת בָּנָיו, הוּא סָבַר שֶׁאֶת יַעֲקֹב אֵין צֹרֶךְ לְבָרֵךְ. זֹאת מִשּׁוּם שֶׁעֲבוֹדָתוֹ שֶׁל יַעֲקֹב הִיא בְּ"עֲשֵׂה טוֹב", הוּא בְּעַצְמוֹ טוֹב וַעֲבוֹדָתוֹ הִיא רַק לִהְיוֹת עוֹד יוֹתֵר טוֹב. אָדָם כָּזֶה לֹא צָרִיךְ בְּרָכָה. אֶת מִי צָרִיךְ לְבָרֵךְ, אֶת עֵשָׂו, שֶׁעֲבוֹדָתוֹ בְּ"סוּר מֵרַע". הוּא, שֶׁעֲסוּק כָּל הָעֵת בְּמִלְחָמָה עִם יְצָרָיו, הוּא זָקוּק לִבְרָכָה. לָכֵן רָצָה יִצְחָק לְבָרֵךְ אֶת עֵשָׂו.

אַךְ כֵּיוָן שֶׁיַּעֲקֹב קָנָה מֵעֵשָׂו אֶת הַבְּכוֹרָה, וְאֶת דַּרְכּוֹ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, וּמֵעַתָּה גַּם עָלָיו לְהִתְמוֹדֵד בְּרַע, וְלַעֲמֹד בְּנִסְיוֹנוֹת - הַבְּרָכוֹת שֶׁהָיוּ מַגִּיעוֹת לְעֵשָׂו, בְּעֶצֶם מַגִּיעוֹת לוֹ. עֵשָׂו בֵּין כֹּה וְכֹה לֹא עוֹמֵד בְּמִבְחַן חַיָּיו, וּבְמָקוֹם לְהִלָּחֵם בָּרַע הוּא נוֹהֶה אַחֲרָיו. הַבְּרָכוֹת אֲפוֹא לֹא מַגִּיעוֹת לוֹ. לָכֵן יַעֲקֹב לָקַח אֶת הַבְּרָכוֹת.

מִשּׁוּם כָּךְ יַעֲקֹב הוּא הַמִּבְחָר שֶׁבַּאָבוֹת, הָאָדָם הַשָּׁלֵם שֶׁדְּמוּתוֹ חֲקוּקָה בְּכִסֵּא הַכָּבוֹד, מִשּׁוּם שֶׁהוּא עָבַד אֶת ה' בִּשְׁתֵּי הַבְּחִינוֹת: גַּם בְּ"סוּר מֵרַע" וְגַם בְּ"עֲשֵׂה טוֹב".

מֵעַתָּה, לְאַחַר שֶׁיַּעֲקֹב נָטַל אֶת הַבְּכוֹרָה וְאֶת הַבְּרָכוֹת - הָיָה עָלָיו לְהַתְחִיל לְהִתְמוֹדֵד עִם קְשָׁיִים וְנִסְיוֹנוֹת שֶׁהֻחְלוּ לְהִתְרַגֵּשׁ וְלָבוֹא עָלָיו: צָרַת לָבָן, צָרַת עֵשָׂו, צָרַת דִּינָה וְצָרַת יוֹסֵף. צָרוֹת אֵלּוּ הֵן הַמִּבְחָן לִמְסָגְּלוּתוֹ לַעֲמֹד בַּעֲבוֹדַת חַיָּיו הַחֲדָשָׁה - הִתְמוֹדְדוּת כְּנֶגֶד הָרַע.

וְהִנֵּה נִתְבּוֹנֵן: לֵאָה הָיְתָה צְרִיכָה לִהְיוֹת אִשְׁתּוֹ שֶׁל עֵשָׂו. גְּדוֹלָה לַגָּדוֹל. דַּרְכָּהּ שֶׁל לֵאָה בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם הָיְתָה דּוֹמָה לַעֲבוֹדַת "סוּר מֵרַע". הַסּוּר מֵרַע צָרִיךְ כָּל הַזְּמַן לְהִלָּחֵם בָּרַע, וְהוּא זָקוּק לְעֶזְרָה מַתְמֶדֶת מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהַצְלִיחַ בְּמִלְחַמְתּוֹ, גַּם לֵאָה הָיְתָה כָּל הַזְּמַן מִתְפַּלֶּלֶת וּמְבַקֶּשֶׁת עֶזְרָה מֵה', עֵינֵי לֵאָה נַעֲשׂוּ רַכּוֹת מֵרֹב תְּפִלּוֹתֶיהָ.

כְּשֶׁיַּעֲקֹב גִּלָּה בַּבֹּקֶר שֶׁ"הִנֵּה הִיא לֵאָה" - הִסְבִּירָה לוֹ לֵאָה: מִכַּיָּון שֶׁלָּקַחְתָּ עַל עַצְמְךָ אֶת עֲבוֹדַת ה' בְּ"סוּר מֵרַע", לָכֵן הָסַכְתִּי אֲנִי לִהְיוֹת הַזִּוּוּג שֶׁלְּךָ.

יַעֲקֹב שֶׁהִכִּיר בְּמַעֲלוֹתֶיהָ שֶׁל רָחֵל, שֶׁהָיְתָה "יְפַת תֹּאַר וִיפַת מַרְאֶה", כְּלוֹמַר אִשָּׁה טוֹבָה שֶׁמּוֹסִיפָה עוֹד מִדּוֹת טוֹבוֹת, עוֹד שְׁתִיקָה, עוֹד וְתִתְּרוּ, עוֹד מַעֲלָה, עֲבוֹדַת ה', בְּבְחִינַת "עֲשֵׂה טוֹב", הֵבִין שֶׁעָלָיו לָשֵׂאת גַּם אוֹתָהּ, כִּי גַּם הִיא הַזִּוּוּג שֶׁלּוֹ.

לָכֵן, יַעֲקֹב אָבִינוּ, שֶׁקִּבֵּל עַל עַצְמוֹ אֶת שְׁנֵי הַמַּהֲלָכִים בַּעֲבוֹדַת ה', הִתְחַתֵּן עִם שְׁתֵּי נָשִׁים: גַּם עִם לֵאָה שֶׁעֲבוֹדָתָהּ בְּ"סוּר מֵרַע", וְגַם עִם רָחֵל שֶׁעֲבוֹדָתָהּ בְּ"עֲשֵׂה טוֹב".

מְעַנְיֵן מְאֹד: כָּל הַיְלָדִים שֶׁל לֵאָה מִתְמוֹדְדִים בְּחַיֵּיהֶם עִם מִלְחָמוֹת. לִרְאוּבֵן לָקְחוּ אֶת הַבְּכוֹרָה, וְהוּא זֶה שֶׁמָּסַר אֶת נַפְשׁוֹ לְמַעַן יוֹסֵף. הַנְּפִילָה בִּבְנוֹת שִׁטִּים הָיְתָה שֶׁל שֵׁבֶט שִׁמְעוֹן. לְלֵוִי אֵין חֵלֶק וְנַחֲלָה, יֵשׁ לוֹ קְשָׁיִים בְּפַרְנָסָה, חַי חַיֵּי דּחַק וְעָלָיו לְמֹסֵר אֶת נַפְשׁוֹ לְמַעַן הַתּוֹרָה. יְהוּדָה נִכְשַׁל בְּמַעֲשֵׂה תָּמָר וְהוֹדָה בְּחֶטְאוֹ. זְבוּלוּן חֵרֵף נַפְשׁוֹ לְהַרְוִיחַ כֶּסֶף. הוּא לֹא יָשַׁב וְשָׂחַק בַּבּוּרְסָה וְעָשָׂה מִילְיוֹנִים... וְלַמְרוֹת עֲבוֹדָתוֹ הַמְּאֻמֶּצֶת הוּא מַאֲכִיל אֶת יִשָּׂשכָר אָחִיו שֶׁלּוֹמֵד תּוֹרָה. הוּא לֹא נוֹתֵן לוֹ רַק מַעֲשֵׂר, גַּם לֹא רַק חֹמֶשׁ, אֶלָּא חֵצִי! זוֹהִי מְסִירוּת נֶפֶשׁ שֶׁאֵין כְּדֻגְמָתָהּ. עַל יִשָּׂשכָר כָּתוּב שֶׁיָּשַׁב בָּאָרֶץ שֶׁגָּדְלוּ בָּהּ פֵּרוֹת מְשֻׁבָּחִים בְּיוֹתֵר, וְהוּא עָזַב אֶת הָאָרֶץ הַיָּפָה, אֶת הַבַּיִת הַיָּפֶה, אֶת הַפֵּרוֹת הַמְּתוּקִים, גָּלָה לִמְקוֹם תּוֹרָה, וְעָשָׂה עַצְמוֹ "חֲמוֹר גֶּרֶם - סוֹבֵל עַל תּוֹרָה כַּחֲמוֹר חָזָק שֶׁמַּטְעִינִים אוֹתוֹ מַשָּׂא כָּבֵד".

הֱיוֹת וְלֵאָה הָיְתָה צְרִיכָה לִהְיוֹת הַתִּקּוּן שֶׁל עֵשָׂו, לָכֵן כָּל בָּנֶיהָ עָבְדוּ תָּמִיד עַל ה"סוּר מֵרַע", וְהִתְגַּבְּרוּ עַל עַצְמָם שֶׁלֹּא יִפְּלוּ בְּרַע.

לֹא כֵן הַבָּנִים שֶׁל רָחֵל. רָחֵל הָיְתָה בִּבְחִינַת "עֲשֵׂה טוֹב", מוֹסִיפָה לְאִישִׁיּוּתָהּ עוֹד מַעֲלָה וְעוֹד מַעֲלָה. לָכֵן, אוֹמֵר ה"שֵׁם מִשְׁמוּאֵל", קוֹרְאִים לִבְנָהּ "יוֹסֵף": עַל שֵׁם שֶׁהוֹסִיף לְעַצְמוֹ עוֹד צְדָקוֹת וְעוֹד מַעֲלוֹת. בִּנְיָמִין זָכָה שֶׁבֵּית הַמִּקְדָּשׁ נִבְנָה בְּחֶלְקוֹ. עַל יְדֵי בֵּית הַמִּקְדָּשׁ וַעֲבוֹדַת הַקָּרְבָּנוֹת, אָדָם מוֹסִיף וּמִתְעַלֶּה בְּרוּחָנִיּוּת. מִשּׁוּם כָּךְ בִּנְיָמִין הָיָה הַיָּחִיד מִבֵּין הַשְּׁבָטִים שֶׁמֵּת בְּעָטְיוֹ שֶׁל נָחָשׁ, לְלֹא חֵטְא.

יה"ר שֶׁנִּזְכֶּה לְהִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה בַּה' וְלִהְיוֹת מְרֻגָּלִים לְהַזְכִּיר שְׁמוֹ תָּדִיר וְעַל כָּל דָּבָר לִהְיוֹת רְגִילִים לוֹמַר רַק אִם יִרְצֶה ה', וּלְהִתְעַצֵּם בִּתְפִלָּה וּבְחֶסֶד, וּלְעוֹרֵר זְכוּת הַצַּדִּיקִים, וְלַעֲבֹד אֶת בּוֹרְאֵנוּ כִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְנִזְכֶּה לַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ אָמֵן.

סִימָן רנה – הֲכָנַת הָאֵשׁ קֹדֶם כְּנִיסַת הַשַּׁבָּת

הֲכָנַת הָאֵשׁ קֹדֶם כְּנִיסַת הַשַּׁבָּת לְהַכְרִיז עַל הַשַּׁבָּת

א • **מֻתָּר לְהַדְלִיק מִבְּעוֹד יוֹם תַּנּוּר חָמוּם חַשְׁמַל אוֹ גַּז, כְּדֵי שֶׁיְּחַמֵּם אֶת הַבַּיִת, וְאֵין לָחוּשׁ שֶׁמָּא יַגְדִּיל אֶת הַחֹם בְּשַׁבָּת. וְכֵן מֻתָּר לְהַדְלִיק מִבְּעוֹד יוֹם אֶת הַסַּקָּה מֻרְכָּזִית, אוֹ הַסַּקָּה שֶׁל הַגָּז, וְאֵין לָחוּשׁ שֶׁמָּא יַגְבִּיהַּ אֶת הַחֹם** (יַלְקוּט יוֹסֵף שַׁבָּת א א עַמּוּד תרכ).

וּבַהֲעָרָה (שָׁם) כָּתַב וְאֵין צָרִיךְ שֶׁיַּעֲשֶׂה אֵיזֶה תִּקּוּן לְהַתִּיר שְׁהִיָּתוֹ, וְאֵין לָחוּשׁ שֶׁמָּא יַגְדִּיל בְּשַׁבָּת אֶת חֹם הַתַּנּוּר, וּכְמוֹ שֶׁבֵּאֵר בְּסֵפֶר שֻׁלְחָן שְׁלֹמֹה (סִימָן רנה) דְּהִנֵּה בַּשֻּׁלְחָן עָרוּךְ שָׁם כָּתַב, אֵין עוֹשִׂים מְדוּרָה מֵעֵצִים סָמוּךְ לַחֲשֵׁכָה, עַד שֶׁיַּצִּית בָּהֶן הָאוּר בָּעִנְיָן שֶׁתִּהֵא הַשַּׁלְהֶבֶת עוֹלָה מֵאֵלֶיהָ, בְּלִי סִיּוּעַ עֵצִים אֲחֵרִים. וְאִם הוּא עֵץ יְחִידִי, צָרִיךְ שֶׁיֶּאֱחֹז הָאוּר בְּרֹב עָבְיוֹ וּבְרֹב הֶקֵּפוֹ. וְאִם לֹא הִדְלִיקָה כָּל כָּךְ, אָסוּר לֵהָנוֹת בָּהּ בְּשַׁבָּת, גְּזֵרָה שֶׁמָּא יְחַתֶּה בָּהּ, וְיָנִיד הָעֵצִים כְּדֵי שֶׁתַּעֲלֶה הַשַּׁלְהֶבֶת. ע"כ. וּבַמִּשְׁנָה בְּרוּרָה (שָׁם ס"ק א) הֵבִיא בְּשֵׁם תּוֹסֶפֶת שַׁבָּת, דה"ה אִם רוֹצֶה לְהַסִּיק אָז הַתַּנּוּר שֶׁל בֵּית הַחֹרֶף נָמִי דִּינוֹ כְּמְדוּרָה, אא"כ הַתַּנּוּר טוּחַ בְּטִיט דְּאָז שָׁרֵי. ע"ש. אוּלָם כָּל זֶה בִּזְמַנֵּנוּ כְּשֶׁמַּדְלִיקִים אֶת הַתַּנּוּר הַחַשְׁמַלִי מִיָּד הַחֹם פּוֹעֵל, וְהֵוֵי כְּשַׁלְהֶבֶת הָעוֹלָה מֵאֵלֶיהָ, וְאֵין לָחוּשׁ בָּזֶה שֶׁמָּא יַגְבִּיהַּ אֶת הַחֹם. וְעוֹד שֶׁדַּוְקָא בִּמְדוּרָה שֶׁדַּרְכָּהּ הָאֵשׁ לִדְעוֹךְ, בָּזֶה יֵשׁ חֲשָׁשׁ שֶׁמָּא יְחַתֶּה לְהַגְבִּיר אֶת הָאֵשׁ, מָה שֶּׁאֵין כֵּן בְּתַנּוּר חַשְׁמַלִי שֶׁהַחֹם קָבוּעַ. וְגַם בְּהַסָּקָה שֶׁל מַיִם חַמִּים אוֹ רַדְיָאטוֹר שֶׁל שָׁמָן, דְּאַף עַל גַּב דְּתַנּוּר זֶה לֹא דָּמִי לִמְדוּרָה אוֹ לְתַנּוּר בֵּית הַחֹרֶף, שֶׁמִּתְחַמְּמִים בְּחֹם הָאֵשׁ עַצְמָהּ, וְאִלּוּ חִמּוּם זֶה נַעֲשָׂה עַל יְדֵי בִּשּׁוּל הַמַּיִם אוֹ הַשָּׁמָן, מִכָּל מָקוֹם כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ אֶת הַבִּשּׁוּל לִצֹּרֶךְ שִׁמּוּשׁ בְּגוּף הַמַּיִם רַק עַל מְנַת לְחַמֵּם אֶת הַבַּיִת, הֲרֵי זֶה כְּתַנּוּר אֵשׁ שֶׁמְּחַמֵּם הַבַּיִת שֶׁאֵינוֹ בְּגִזְרַת שֶׁמָּא יְחַתֶּה.

הַדְלָקַת נֵר שַׁבָּת בִּמְדוּרָה

ב • **עֵצִים שֶׁהֻדְלְקוּ מִבְּעוֹד יוֹם וְהָאוּר אָחֲזָה בָּהֶם הֵיטֵב, יָכוֹל לְהִתְחַמֵּם כְּנֶגֶד הַמְּדוּרָה בְּשַׁבָּת, וּלְהִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָהּ** (שָׁם).

וּבַהֲעָרָה (שָׁם) כָּתַב שֻׁלְחָן עָרוּךְ סִימָן רנה ס"א. וְעַיֵּן בט"ז בְּסִימָן ער"ה שֶׁכָּתַב, דמ"מ יֵשׁ לְזָהֵר שֶׁלֹּא לֵשֵׁב בְּסָמוּךְ אֵצֶל זַנְבוֹת הָאוּדִים, לְפִי שֶׁיֵּשׁ לָחוּשׁ שֶׁמָּא יִגַּע בָּהֶם לְקָרְבָּם אֵצֶל הַמְּדוּרָה. אֲבָל דַּעַת הא"ר והתו"ש דְּלֹא חָיְשִׁינַן לָזֶה, וּמֻתָּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ אֲפִלּוּ בְּסָמוּךְ לִמְדוּרָה אוֹ הַתַּנּוּר, אִם לֹא בְּדָבָר שֶׁצָּרִיךְ עִיּוּן רַב, אוֹ לִקְרוֹת כְּנֶגְדָּהּ, דְּאָז חָיְשִׁינַן שֶׁמָּא יַטֶּה וּכְדִלְקַמָּן בְּסִימָן ער"ה.

וּמְבֹאָר בש"ע שָׁם ס"ג, דִּמְדוּרָה שֶׁל זֶפֶת, וְשֶׁל גָּפְרִית, אוֹ שֶׁמֶן וְשַׁעֲוָה וְכָל דָּבָר הַנּוֹתֵן, וְכֵן שֶׁל קַשׁ וּגְבָבָא, אֲפִלּוּ לֹא אָחֲזָה בָּהֶם הָאוּר מער"ש אֶלָּא כָּל שֶׁהוּא, שָׁרֵי. וְכֵן מְדוּרָה שֶׁל קָנִים, וְשֶׁל גַּרְעִינֵי תְּמָרִים כְּשֶׁהֵם מְפֻזָּרִים. דְּכֵיוָן שֶׁאָחֲזָה בָּהֶן הָאוּר קְצָת מִבְּעוֹד יוֹם, שׁוּב הֵם דּוֹלְקִים מֵאֲלֵיהֶם. אֲבָל אִם הַקָּנִים אֲגֻדּוֹת, וְהַגַּרְעִינִים בַּסַּל, צְרִיכִים שֶׁיַּצִּית בָּהֶם הָאוּר עַד שֶׁתִּהֵא הַשַּׁלְהֶבֶת עוֹלָה מֵאֲלֵיהֶם. דְּשׁוּב אֵין הַשַּׁלְהֶבֶת יְכוֹלָה לְכָנֵס בָּהֶן. וְזֶהוּ דַּעַת הָרִי"ף וְהָרַמְבַּ"ם. אֲבָל דַּעַת הָרֹא"שׁ וְהַטּוּר הוּא לְהֵפֶךְ, דִּכְשֶׁהֵם מְפֻזָּרוֹת כָּל אַחַת מֵהֶן לֹא תְּמְצָא אֶת חֲבֶרְתָּהּ לְבַעֲרָהּ, וְהֵם כָּבִים וְהוֹלְכִים, הִלְכָךְ צְרִיכִים רֹב, מִשְׁא"כ כְּשֶׁהֵם נֶאֱגָדִים יַחַד. וְכֵן בְּגַרְעִינִין.

וּמָרָן סָתַם כְּדַעַת הָרִי"ף וְהָרַמְבַּ"ם.

וְעַיֵּן בְּשֻׁלְחָן שְׁלֹמֹה (עַמּוּד קיא) שֶׁנִּסְתַּפֵּק אִם מֻתָּר לְבָרֵךְ עַל הַדְלָקַת נֵרוֹת שֶׁהֵם בְּצוּרָה שֶׁל מְדוּרָה, וְאָפְשָׁר שֶׁהַתַּקָּנָה הָיְתָה רַק נֵר, וּמָה שֶׁאָמְרוּ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָהּ אֵין זֶה נֵר שֶׁל שַׁבָּת, אֶלָּא סְתָם

הֵתֵר הִשְׁתַּמְּשׁוּת, וְיִהְיֶה מְקֻאָן יְסוֹד לְהַרשב"א (ריש פֶּרֶק בַּמֶּה מַדְלִיקִין), דְּשָׁמָנִים שֶׁאֵין מַדְלִיקִין בָּהֶם הַיְנוּ שֶׁאִם הִדְלִיק אָסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ לְאוֹרָם, וּלְפִי זֶה חַשְׁמַל גַּם כֵּן יִתָּכֵן דְּחוּט מַתֶּכֶת לֹא נִקְרָא נֵר. וְעַיֵּן בְּזֶה בִּשְׂפַת אֱמֶת (שַׁבָּת כ.) וְשָׁמַעְתִּי שֶׁבִּשּׁוּ"ת יַד הַלֵּוִי (וירצבורג, סי' מז) אוֹסֵר כְּעֵין לוּקְס, כֵּיוָן שֶׁהָאוֹר בָּא רַק עַל יְדֵי הַגַּז שֶׁמַּלְבִּין וּמֵפִיץ אֶת הָאוֹר. ע"כ.

וּבְעִקַּר הַסָּפֵק הַנַּ"ל רְאֵה בְּרוּחַ חַיִּים פָּלָאגִ'י שֶׁהֵבִיא דִּבְרֵי הָרַב בְּנֵי חַיֵּי דִּמְהַנֵּי לְהַדְלִיק מְדוּרָה לְשֵׁם נֵר שַׁבָּת. וְהָרַב יִצְחָק יְרַנֵּן דָּחָה דְּבָרָיו. וְכֵן הָרַב מַעֲשֶׂה רוֹקֵחַ דָּחָה דְּבָרָיו. וּבְעֵרֵי אוֹרוֹמִילִי מְשָׁנִים קַדְמוֹנִיּוֹת הֲגַם דְּבִשְׁאָר לֵילוֹת מְשִׁימִין נֵר שֶׁל חֶלֶב, הִנֵּה בְּלֵיל שַׁבָּת מְשִׁימִין עֲשָׂשִׁית שֶׁל שֶׁמֶן זַיִת לִכְבוֹד שַׁבָּת, דִּמְצָוָה בְּשֶׁמֶן זַיִת. וְגַם עַתָּה שָׁיָצָא שֶׁמֶן גַּז דְּאוֹרָה רַב, עִם כָּל זֶה בְּלֵיל שַׁבָּת נִזְהָרִים לְהַדְלִיק נֵר שֶׁמֶן. וְאַשְׁרֵיהֶם יִשְׂרָאֵל. וְעַיֵּן בְּמִלֶּאכֶת שְׁלֹמֹה קְמְחִי (סִימָן ג'). וּרְאֵה לְהַלָּן סִימָן רסד.

לְהָכִין שְׁעוֹן שַׁבָּת לַתַּנּוּר חָמוּם, שֶׁיְּדֶלֶק בְּשַׁבָּת

ג ◆ מֻתָּר לְהָכִין שְׁעוֹן שַׁבָּת לַתַּנּוּר חָמוּם, שֶׁיְּדֶלֶק בְּשַׁבָּת (עַמּוּד תרכא).

וּבַהֲעָרָה (שָׁם) הִנֵּה מָרָן בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ (סִימָן רנה ס"ג) כָּתַב, מְדוּרָה שֶׁל זֶפֶת, וְשֶׁל גְּפְרִית, וְשֶׁל קַשׁ וּגְבָבָא אֲפִלּוּ לֹא אָחַז בָּהֶם הָאוּר אֶלָּא כָּל שֶׁהוּא, שָׁרֵי. וְכֵן מְדוּרָה שֶׁל קָנִים, וְשֶׁל גַּרְעִינֵי תְּמָרִים כְּשֶׁהֵם מְפֻזָּרִים. אֲבָל אִם הַקָּנִים אֲגֻדּוֹת, וְהַגַּרְעִינִים בַּסַּל, צְרִיכִים שֶׁיַּצִּית בָּהֶם הָאוּר עַד שֶׁתִּהֵא הַשַּׁלְהֶבֶת עוֹלָה מֵאֵלֶיהָ. וְיֵשׁ אוֹמְרִים בְּהֵפֶךְ. ע"כ. וּמְבֹאָר, דְּהָא דִּבְמְדוּרָה לְחֻמּוּם בָּעֵינָן שֶׁיַּצִּית מִבְּעוֹד יוֹם בְּשִׁעוּר שֶׁתַּעֲלֶה הַשַּׁלְהֶבֶת מֵאֵלֶיהָ, הוּא דַּוְקָא בְּמְדוּרָה שֶׁל עֵצִים שֶׁיֵּשׁ לָחוּשׁ שֶׁאִם לֹא הִדְלִיק כַּשִּׁעוּר תִּכְבֶּה הָאֵשׁ לְגַמְרֵי, וְשֶׁמָּא יְחַתֶּה לְהַבְעִירָהּ, אַךְ בִּמְדוּרָה שֶׁל זֶפֶת וְשֶׁל גְּפְרִית, אֲפִלּוּ לֹא אָחַז בָּהּ הָאוּר, אֶלָּא כָּל שֶׁהוּא שָׁרֵי, דִּבְאֵלּוּ כֵּיוָן שֶׁאֲחָזָה הָאוּר קְצָת מִבְּעוֹד יוֹם, שׁוּב הֵם דּוֹלְקִים מֵאֲלֵיהֶם, וכמ"ש בַּמִּשְׁנָה בְּרוּרָה (ס"ק יא), וְכַנַּ"ל.

וּלְפִי זֶה הֲרֵי גַּם חֻמּוּם עַל יְדֵי חַשְׁמַל אוֹ גַּז דֵּי שֶׁיַּצִּית בָּהֶם מִבְּעוֹד יוֹם כָּל שֶׁהוּא, וְכֵן תַּנּוּר נֶפְט שֶׁהוּא תַּקִּין, וּבְחוֹל דֵּי לוֹ בְּהַצָּתָה רִאשׁוֹנָה, סַגִּי בְּמָה שֶׁיַּצִּית אוֹתוֹ בְּעֶרֶב שַׁבָּת מִבְּעוֹד יוֹם כָּל שֶׁהוּא, וּמַהַאי טַעֲמָא שָׁרֵי לְכַוְּנָן תַּנּוּר הַחֻמּוּם שֶׁיִּתְחִיל לִפְעֹל בְּשַׁבָּת עַל יְדֵי שָׁעוֹן, כֵּיוָן שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁיַּצַּת כָּל שֶׁהוּא שׁוּב הוּא דּוֹלֵק הֵיטֵב, וְאֵין לָחוּשׁ בּוֹ שֶׁמָּא יְחַתֶּה. [שָׁלְחַן שְׁלֹמֹה שָׁם].

וּמִכָּל מָקוֹם - כָּתַב שָׁם - מִי שֶׁחוֹשֵׁשׁ בְּעַצְמוֹ שֶׁיִּשְׁכַּח וְיַגְדִּיל חֹם הַתַּנּוּר בְּשַׁבָּת, וַדַּאי צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת סִיָּג לְעַצְמוֹ שֶׁיִּזְכֹּר וְלֹא יַגְדִּיל הַחֹם כְּגוֹן עַל יְדֵי כִּסּוּי הַכַּפְתּוֹר, וּכְמוֹ כֵן לְעִנְיַן כַּפְתּוֹרֵי הַחַשְׁמַל לַמָּאוֹר אע"פ דִּבְגְּזֵרַת שֶׁמָּא יַטֶּה לֹא גָּזְרוּ רַק שֶׁמָּא יְתַקֵּן הַלֶּהָבָה הַקַּיֶּמֶת, וְלֹא שֶׁמָּא יַדְלִיק לְהָבָה חֲדָשָׁה, מִכָּל מָקוֹם אִם חוֹשֵׁשׁ לְעַצְמוֹ שֶׁבְּהִכָּנְסוֹ לְחֶדֶר חָשׁוּךְ יַדְלִיק הָאוֹר כְּהֶרְגֵּלוֹ בְּחוֹל, צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת סִיָּג לְעַצְמוֹ. וע"ש עוֹד.

וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה מְבֹאָר בְּס' אוֹר לְצִיּוֹן חֵלֶק ב', (עַמּוּד קנה) בְּדָבָר שֶׁאָדָם עָלוּל לְהִכָּשֵׁל בּוֹ צָרִיךְ לִמְנֹעַ אֶת עַצְמוֹ מִדְּבָרִים שֶׁיְּכוֹלִים לַהֲבִיאוֹ לִידֵי כָּךְ, וְאֶפְשָׁר שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה אִסּוּר מִשּׁוּם וּשְׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמַרְתִּי. וְלָכֵן אָסַר שָׁם לְהַפְעִיל מְכוֹנַת כְּבִיסָה מֵעֶרֶב שַׁבָּת שֶׁאֶפְשָׁר שֶׁיֵּעָשֶׂה בְּשַׁבָּת פְּעָלָה הָאֲסוּרָה. וְרַק בְּשָׁעַת הַדְּחָק כְּמוֹ לַחַיָּלִים וְכַדּוֹ' יֵשׁ לְהַתִּיר. וְכֵן אֵין לְהַפְעִיל מִפְעָלִים בְּאֹפֶן אוֹטוֹמָטִי מֵעֶרֶב שַׁבָּת. וְהוֹכִיחַ כֵּן מִדִּבְרֵי הגמ' (שַׁבָּת יח:) שֶׁבָּעֵינָן עֲקוּרָה וְטוּחָה בְּטִיט, ומשא"כ בִּקְדֵרָה דַּי בִּגְרוּף וְקָטוּם. [וּמַאי דְּלֹא מַהֲנֵי גְּרוּף וְקָטוּם בְּצָמֶר לְיוֹרָה, הוּא מִשּׁוּם שֶׁבְּדָבָר שֶׁיָּכוֹל לָבֹא לִידֵי הֶפְסֵד חָשְׁשׁוּ יוֹתֵר שֶׁאָדָם בָּהוּל עַל מָמוֹנוֹ. וְלֹא סָגֵי בְּהֵכֵר שֶׁל גְּרוּפָה וּקְטוּמָה].

וְעוֹד כָּתַב שָׁם (עַמּוּד קנג), שֶׁחַיָּב כָּל אָדָם לִדְאֹג שֶׁלֹּא יְכַשֵּׁל בְּאִסּוּר תּוֹרָה, דִּכְתִיב וּשְׁמַרְתֶּם אֶת מִשְׁמַרְתִּי. וְלָכֵן צָרִיךְ כָּל אָדָם לַחְשֹׁשׁ שֶׁמָּא תֵּאָרַע לוֹ תַּקָּלָה בְּאֶמְצַע הַדֶּרֶךְ וְיִתְעַכֵּב, וְלָכֵן אַף אִם הוֹדִיעַ לְמְאָרְחָיו עַל בּוֹאוֹ אֲלֵיהֶם לְשַׁבָּת צָרִיךְ לָצֵאת מֻקְדָּם שֶׁיַּגִּיעַ שָׁעָה קֹדֶם כְּנִיסַת הַשַּׁבָּת. [כֵּיוָן שֶׁרֹּב הַתַּקָּלוֹת אֶפְשָׁר לְתַקֵּן אוֹתָם בְּתוֹךְ שָׁעָה]. ע"ש.

וּרְאֵה לְעֵיל סִימָן רנב דְּכָל זֶה מִצַּד הַנָּהָגָה טוֹבָה, לְמִי שֶׁיּוֹדֵעַ בְּעַצְמוֹ שֶׁיָּכוֹל לָבוֹא מִכְּשׁוֹל, וְלָאו מֵעִקָּר דִּינָא, דְּהָא אֵין אָנוּ אָנוּ גּוֹזְרִים גְּזֵרוֹת מִדַּעְתֵּנוּ, וכ"ב מִבֹּאָר בְּשׁוּ"ת יְשׁוּעוֹת מַלְכּוֹ (חֵלֶק אֹרַח חַיִּים סִימָן לב) גַּבֵּי טְחִינַת חִטִּים בְּרַחַיִם שֶׁל מַיִם, דַּהֲגַם

שֶׁאֵין לָנוּ לִגְזֹר גְּזֵרוֹת מִדַּעַת עַצְמֵנוּ, עכ"ז אֵין רְצוֹנִי לְהִצְטָרֵף וְכוּ', ע"ש. וְעַיֵּן בָּרָמְבָּ"ם (הִלְכוֹת חָמֵץ וּמַצָּה פֶּרֶק ה) שֶׁכָּתַב, דְּמֻתָּר לָלוּשׁ הָעִסָּה בְּיַיִן וְשֶׁמֶן וְכוּ'. וְכָתַב הָרָאָבָ"ד, וַאֲנִי אוֹמֵר אוּלַי לֹא נֹאמַר כֵּן אֶלָּא בְּזֶרִיזִים שֶׁהָיוּ אוֹפִין אוֹתָהּ מִיָּד, אֲבָל לְהַתִּיר לְכָל אָדָם כְּשֶׁאַר עִסּוֹת, לֹא. עכ"ל. וְכָתַב הָרַב הַמַּגִּיד, וַאֲנִי אוֹמֵר אֵין לָנוּ לִגְזֹר גְּזֵרוֹת מִדַּעְתֵּנוּ אַחַר דּוֹרוֹת הַגְּאוֹנִים. ע"כ. [עַיֵּן שֻׁלְחָן הַמַּעֲרֶכֶת ח"א עֶרֶךְ גְּזֵרוֹת]

וְכֵן ביו"ד סִי' צז, בְּדִין מְדוֹכָה שֶׁדָּכוּ בָּהּ שׁוּמָן, שהט"ז (ס"ק א) אָסַר, וְהָרַב פר"ח (ס"ק א) הִתִּיר, דְּאֵין לָנוּ לִגְזֹר גְּזֵרוֹת מִדַּעְתֵּנוּ. ע"ש. וְכָתַב בְּשִׁיּוּרֵי בְּרָכָה שָׁם, דְּמֵעֵין דָּגְמָא כָּתַב הָרַב פר"ח בא"ח (סִימָן תנ"א וְסִימָן תס"ג), וְחָלַק עַל הָרַב בַּיִת חָדָשׁ וְעַל הָרַב כְּנֶסֶת הַגְּדוֹלָה. וע"ש שֶׁהֵבִיא רְאָיָה להפר"ח מִדִּבְרֵי הָרא"ש בִּפְסָקָיו בְּשַׁבָּת (פ"ב סִי' טו) שֶׁתַּמָּהּ אֵיךְ יָכְלוּ הַגְּאוֹנִים לְחַדֵּשׁ גְּזֵרָה אַחַר הַתַּלְמוּד. ע"ש. וְכַיּוֹצֵא כָּתַב הָרא"ש בִּפְסָקָיו בְּנִדָּה (נִדָּה פ"י סִי' ג). ע"ש. וְהִיא רְאָיָה לִדְבְרֵי הָרַב פְּרִי חָדָשׁ. וכ"כ בְּעָרוּךְ הַשֻּׁלְחָן (יו"ד סִימָן פד).

לְהוֹסִיף עֵצִים סָמוּךְ לְמִדּוֹרָה דּוֹלֶקֶת מִבְּעוֹד יוֹם

וּמָהָר"י מוֹלְכוֹ בִּתְשׁוּבוֹתָיו (סִימָן נב) נִסְתַּפֵּק, בְּמִי שֶׁעוֹשֶׂה מַעֲרֶכֶת עֵצִים וּמַדְלִיק מֵעַר"ש מֵרָחוֹק חֶבֶל אָרֹךְ, וּכְשֶׁמַּגִּיעַ הָאֵשׁ אֵצֶל הַמַּעֲרָכָה בּוֹעֶרֶת בְּעֵצִים. אִם מֻתָּר לְהוֹסִיף וְלִגְרֹעַ בְּשַׁבָּת עַל אוֹתָהּ מַעֲרָכָה. וְהֶעֱלָה, דְּמֻתָּר לְקַח מֵהֶם וּלְהוֹסִיף, וְאֵין כָּאן לֹא מִשּׁוּם מְכַבֶּה וְלֹא מִשּׁוּם מַבְעִיר. וכ"כ הַטּוּר (סִי' תק"ב) דְּמִדּוֹרָה הָעֲשׂוּיָה מֵעֵצִים דַּקִּים, מֻתָּר לְהָסִיר מֵהֶן כָּל זְמַן שֶׁלֹּא אָחַז בָּהֶן הָאוּר. וְעַיֵּן בב"י שָׁם. וְהוּא הַדִּין הָכָא. וּבְוַדַּאי דְּמֵירֵי דְּלֵיכָּא מִשּׁוּם מְקַצֶּה. וְהֵבִיאוֹ מָרָן הַחִיד"א בִּבְרֵכִי יוֹסֵף.

וּבְשׁוּ"ת צִיץ הַקֹּדֶשׁ ח"ב (סִי' י"ב) כָּתַב, שֶׁהָרַב מה"ר יוֹשֵׁעַ מִקֶּטְנָא הִקְשָׁה עַל זֶה, דִּלְעִנְיַן נְזִיקִין חַיָּב בכה"ג, כִּדְאָמְרִינַן בב"ק (י.) דְּמַרְבֶּה בַּחֲבִילָה חַיָּב, ופרש"י, שֶׁרָבָּה חֲבִילוֹת וּזְמוֹרוֹת בִּדְלֶקָה שֶׁל חֲבֵרוֹ, ועי"ז קֵרֵב אֶת הָאֵשׁ לְגָדִישׁ שֶׁל חֲבֵרוֹ. וַהֲרֵי שַׁבָּת חֲמוּרָה מִנְּזִיקִין, כִּדְאָמְרִינַן בב"ק (ס.) לְגַבֵּי לְבָּה וְלִבָּתוֹ הָרוּחַ, דִּבְנְזִיקִין פָּטוּר, וּבְשַׁבָּת זוֹרֶה וְרוּחַ מְסַיַּעְתּוֹ חַיָּב.

וְכָתַב הָרַב צִיץ הַקֹּדֶשׁ לְיַשֵּׁב, דִּנְזִיקִין חֲמִירֵי מִשַּׁבָּת, דְּהָא אַבְנוֹ סַכִּינוֹ וּמַשָּׂאוֹ שֶׁהִנִּיחָן בִּרְאֹשׁ גַּגּוֹ, וְנָפְלוּ בְּרוּחַ מְצוּיָה וְהִזִּיקוּ, חַיָּב, כַּמְּבֹאָר בב"ק (ו.), ואע"פ שֶׁהָרוּחַ לְבַדּוֹ הוּא שֶׁפָּעַל וְסִבֵּב אֶת הַנְּפִילָה, עכ"פ כֵּיוָן שֶׁהִנִּיחָם בְּמָקוֹם כָּזֶה שֶׁיְּכוֹלִים לִפֹּל בְּרוּחַ מְצוּיָה, הו"ל לְאַסּוּקֵי אַדַּעְתֵּיהּ שֶׁיִּפְּלוּ, וּמִדְּלֹא אַסִּיק אַדַּעְתֵּיהּ שַׁפִּיר חַיָּב בְּנִזְקָם, וה"ה מַרְבֶּה בַּחֲבִילָה נָמִי הו"ל לְאַסּוּקֵי אַדַּעְתֵּיהּ שֶׁהָאֵשׁ תִּתְפַּשֵּׁט וְתַזִּיק, משא"כ בְּשַׁבָּת שֶׁהַפְּעֻלָּה וַעֲשִׂיַּת הַמְּלָאכָה בְּשַׁבָּת הִיא הָאֲסוּרָה וְלֹא הַתּוֹצָאָה, וְלָכֵן כְּשֶׁאֵין עֲדַיִן אֵשׁ מָתָּר לְהוֹסִיף וְלִגְרֹעַ מֵהַמְּדוּרָה. וְאַטּוּ אִם הִנִּיחַ בְּשַׁבָּת אֲבָנִים וְכַדּוֹ בְּרֹאשׁ גַּגּוֹ, וּבָאָה רוּחַ מְצוּיָה וְהֵעֲבִירָה אוֹתָם לִרְשׁוּת הָרַבִּים, נְחַיֵּב אֶת הַמַּנִּיחַ מִשּׁוּם הוֹצָאָה, אֶלָּא וַדַּאי הַחִלּוּק כַּנַּ"ל. עכ"ד.

וְעַיֵּן בַּהֲעָרוֹת לְבִרְכֵּי יוֹסֵף הנד"מ, שֶׁצִּיֵּן לְשׁוּ"ת רעק"א (סִי' כ') שֶׁכָּתַב לְבָאֵר, דְּהָא דְּחַיָּב בְּזוֹרֶה וְרוּחַ מְסַיַּעְתּוֹ, הוּא מִשּׁוּם דְּאִם הָיָה עוֹשֶׂה בְּיָדוֹ הָיָה חַיָּב, וְעַל כֵּן בְּרוֹקֵק וְזוֹרֶה לָרוּחַ פָּטוּר, דְּגַם אִלּוּ פִּזֵּר הָרוֹק בְּיָדָיו לֹא הָיָה חַיָּב, וְאֵין לְחַיְּבוֹ עַל מַעֲשֵׂה הָרוּחַ יוֹתֵר מֵאִילּוּ עָשָׂה בְּעַצְמוֹ. ע"ש.

ולפ"ז בנ"ד לֹא קַשְׁיָא מִידֵּי מֵהַתָּם, דְּחֹמֶר שַׁבָּת בְּגַרְמָא הוּא רַק מִשּׁוּם שֶׁאִלּוּ הָיָה עוֹשֶׂה בְּעַצְמוֹ הָיָה חַיָּב מָה שֶּׁאֵין כֵּן בְּנִדּוֹן דִּידַן. ודו"ק.

עוֹד הִקְשָׁה הָרַב צִיץ הַקֹּדֶשׁ עַל רְאָיַת מָהָר"י מוֹלְכוֹ מֵהַטּוּר, דְּהַטּוּר מְדַבֵּר רַק בְּמֵסִיר עֵצִים מֵהַמְּדוּרָה דְּהָוֵי גְּרַם כִּבּוּי, אֲבָל גְּרַם הַבְעָרָה יֵשׁ לְהוֹכִיחַ דְּאָסוּר וְכוּ'. ע"ש. וע"ש בַּהֲעָרוֹת הנז' שֶׁכָּתַב לְיַשֵּׁב, דהרא"ש בְּבֵיצָה (פ"ב סִי' י"ז) כָּתַב, שֶׁהַלּוֹקֵחַ שֶׁמֶן מִן הַנֵּר בְּשַׁבָּת חַיָּב, מִשּׁוּם שֶׁמְּמַהֵר אֶת כִּבּוּיוֹ וְהָוֵי מְכַבֶּה מַמָּשׁ, וְהַמּוֹסִיף שֶׁמֶן בַּנֵּר חַיָּב מִשּׁוּם מַבְעִיר, דְּמָה שֶׁדּוֹלֵק אַחַר כָּךְ הָוֵי מַבְעִיר. וְהַטַּעַם מִשּׁוּם דְּנֵר שֶׁהוּא כָּלוּ דָּבָר הַדּוֹלֵק, וּמָה שֶּׁאֵין כֵּן מְדוּרָה, כַּמְּבֹאָר בְּרֹאשׁ שָׁם וּבַטּוּר (סִי' תקי"ד). וְאֵין מָקוֹם לְחַלֵּק בֵּין מֵסִיר עֵצִים לְבֵין מוֹסִיף. ודו"ק. אִיבָּרָא דְּלְמָה שֶׁכָּתַב הַנִּמּוּקֵי יוֹסֵף בב"ק (י.) דְּלְמָאן דְּאָמַר אִשּׁוֹ מִשּׁוּם חִצָּיו בְּמַבְעִיר דְּשַׁבָּת חָשְׁבִינַן הַכֹּל כְּאִלּוּ מֵעִקָּרָא הוּא שָׁרוּף, לְכְאוֹרָה לֹא אָתֵי שַׁפִּיר דִּינוֹ שֶׁל מָהָר"י מוֹלְכוֹ.

סִימָן רנו – לְהַכְרִיז עַל הַשַּׁבָּת

לְהַכְרִיז עַל כְּנִיסַת הַשַּׁבָּת סָמוּךְ לְשַׁבָּת

א • **מִנְהָג נָכוֹן הוּא לְהַכְרִיז סָמוּךְ לַחֲשֵׁכָה עַל כְּנִיסַת הַשַּׁבָּת, וְעַל רָאשֵׁי הַקָּהָל לִדְאֹג לְכָךְ שֶׁתִּהְיֶה הַכְרָזָה סָמוּךְ לְכְנִיסַת הַשַּׁבָּת. וְהוּא כַּחֲצִי שָׁעָה אוֹ יוֹתֵר לִפְנֵי שְׁקִיעַת הַחַמָּה, כְּדֵי שֶׁיִּתְכּוֹנְנוּ לְשַׁבָּת. וּכְעֶשְׂרִים דַּקּוֹת קֹדֶם הַשְּׁקִיעָה נָכוֹן לַחְזֹר וּלְהַכְרִיז שֶׁיַּדְלִיקוּ נֵרוֹת, וְכֵן נָהֲגוּ בִּזְמַן הָרְמ"א בְּכַמָּה קְהִלּוֹת בְּחוּ"ל, וְכֵן הַמִּנְהָג בִּזְמַנֵּנוּ בְּכַמָּה עָרִים בָּאָרֶץ** (שָׁם עמוד תרכג).

וּבַהֲעָרָה (שָׁם) כָּתַב בַּגְּמָרָא שַׁבָּת (לה:) אָמְרוּ, תַּנָּא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, שֵׁשׁ תְּקִיעוֹת תּוֹקְעִין עֶרֶב שַׁבָּת, הַתְחִיל לִתְקֹעַ תְּקִיעָה רִאשׁוֹנָה נִמְנְעוּ הָעוֹמְדִים בַּשָּׂדֶה מִלַּעֲדֹר וּמִלַּחְרֹשׁ וּמִלַּעֲשׂוֹת כָּל מְלָאכָה שֶׁבַּשָּׂדוֹת. וְאֵין הַקְּרוֹבִים רַשָּׁאִים לִכָּנֵס עַד שֶׁיָּבוֹאוּ רְחוֹקִים וְיִכָּנְסוּ כֻּלָּם כְּאֶחָד, וַעֲדַיִן חֲנוּיוֹת פְּתוּחוֹת וּתְרִיסִין מוּנָּחִין. הִתְחִיל לִתְקֹעַ תְּקִיעָה שְׁנִיָּה נִסְתַּלְּקוּ הַתְּרִיסִין וְנִנְעֲלוּ הַחֲנוּיוֹת, וַעֲדַיִן חַמִּין מוּנָּחִין ע"ג כִּירָה וּקְדֵרוֹת מֻנָּחוֹת עַל גַּבֵּי כִּירָה. הִתְחִיל לִתְקֹעַ תְּקִיעָה שְׁלִישִׁית, סִלֵּק הַמְסַלֵּק וְהִטְמִין הַמַּטְמִין וְהִדְלִיק הַמַּדְלִיק, וְשׁוֹהֶה כְּדֵי צְלִיַּת דָּג קָטָן אוֹ כְּדֵי לְהַדְבִּיק פַּת בַּתַּנּוּר, וְתוֹקֵעַ וּמֵרִיעַ וְתוֹקֵעַ וְשׁוֹבֵת. תְּקִיעָה רִאשׁוֹנָה תּוֹקֵעַ אוֹתָהּ בְּמִנְחָה, וְהַשְּׁלִישִׁית קָרוֹב לַשְּׁקִיעָה. ע"כ. וכ"פ בש"ע (סִי' רנו ס"א). וּמְבֹאָר שָׁם, שֶׁהַתְּקִיעוֹת הָיוּ לְסִימָנִים לַהֲכָנָה לְשַׁבָּת, לְהַבְדִּיל בֵּין קֹדֶשׁ לְחֹל. וּמִדִּבְרֵי הָרַמְבָּ"ם והש"ע (סִימָן רנו) מְבֹאָר, שֶׁכָּךְ הָיוּ נוֹהֲגִים בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת בָּהֶם הִתְיַשְּׁבוּ יִשְׂרָאֵל, כְּדֵי שֶׁלֹּא יָבוֹאוּ לִידֵי חִלּוּל שַׁבָּת. וּרְאֵה בָּזֶה בְּסֵפֶר יְסוֹדֵי יְשׁוּרוּן (מַעֲרֶכֶת עֶרֶב שַׁבָּת עמ' 231).

וּבְשו"ת רַבִּי עֻזִּרִיאֵל הִילְדֶּסְהַיְמֶר (חֵלֶק א' אֹרַח חַיִּים סִימָן מא) הָעִיר, דְּלִכְאוֹרָה מִפְּשָׁטוּת לְשׁוֹן הַבָּרַיְתָא נִרְאֶה דְּכָל אוֹתָן הַמְּלָאכוֹת אֲסוּרִין לַעֲשׂוֹת בְּשַׁבָּת עַצְמָהּ. וְכֵן הֵבִין הָרַ"ן. וְקָשֶׁה, לְפִי דַּעַת רָשִׁ"י וְתוֹס' וּדְעִמָּהּ (רֵישׁ פ' כִּירָה) דַּהֲלָכָה כַּחֲנַנְיָה, דְּבָמָתְנִי' לְהַחְזִיר תְּנַן, אֲבָל לְשָׁהוֹת מַשְׁהִין ע"ג כִּירָה אֲפִלּוּ אֵינָהּ גְּרוּפָּה וּקְטוּמָה, וְכֵן הוּא הַכְרָעַת הָרְמָ"א (סִי' רנ"ג ס"א), א"כ לָמָּה סִלְקָה הַתַּבְשִׁיל מע"ג כִּירָה. וצ"ע. ע"כ. וצ"ל דְּמָה שֶּׁמּוֹצִיאָה הַקְּדֵרָה אֵינוֹ מִשּׁוּם אִסּוּר שְׁהִיָּה, כִּי שָׁמָּא הַתַּבְשִׁיל הָיָה עַל הַגֶּחָלִים וּבְלֵיל שַׁבָּת לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לְהוֹצִיאוֹ מִשָּׁם מִפְּנֵי שֶׁמֵּזִיז הַגֶּחָלִים, וְהוּא אָסוּר בְּשַׁבָּת, וְאֵינוֹ מִשּׁוּם שְׁהִיָּה. אוֹ שֶׁהוּא לְהָכִין הַסְּעוּדָה סָמוּךְ לַחֲשֵׁכָה. וְכַמְּבֹאָר בְּפֵרוּשׁ רָשִׁ"י שָׁם.

וְכָתַב הָרְמָ"א, שֶׁנָּהֲגוּ בַּקְּהִלּוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁכָּל שֶׁהוּא סָמוּךְ לְשַׁבָּת כַּחֲצִי שָׁעָה אוֹ שָׁעָה שֶׁמַּכְרִיז שָׁלִיחַ צִבּוּר לְהָכִין עַצְמָן לְשַׁבָּת, וְהוּא בְּמָקוֹם הַתְּקִיעוֹת בִּימֵיהֶם. וְכֵן רָאוּי לִנְהֹג בְּכָל מָקוֹם. ע"כ. ובמג"א שָׁם כָּתַב, שֶׁהוּא בִּזְמַן מִנְחָה קְטַנָּה שֶׁהוּא ב' שָׁעוֹת וּמֶחֱצָה קֹדֶם הַלַּיְלָה. ע"ש. וְאַף שֶׁעֲדַיִן מְתָּרִים בְּמְלָאכָה, כמ"ש הָרְמָ"א בהג"ה (בְּרֵישׁ סִי' רנ"א), מ"מ כֵּיוָן שעכ"פ קיי"ל דְּהָעוֹשֶׂה מְלָאכָה דֶּרֶךְ קֶבַע מִן הַמִּנְחָה לְמַעְלָה אֵינוֹ רוֹאֶה סִימָן בְּרָכָה מֵאוֹתָהּ מְלָאכָה, ומובָא בש"ע דְּיֵשׁ מְפָרְשִׁים מִנְחָה גְּדוֹלָה, וי"מ מִנְחָה קְטַנָּה, לָכֵן הָיוּ מַכְרִיזִין בִּזְמַן מִנְחָה קְטַנָּה.

וְעַיֵּן בְּשׁוּ"ת שִׁיבַת צִיּוֹן (סִימָן ס) לְגַבֵּי אָבֵל תּוֹךְ שִׁבְעָה, שֶׁהַדִּין נוֹתֵן לִתֵּן שִׁעוּר זֶה שֶׁל זְמַן מִנְחָה קְטַנָּה לְאָבֵל, בְּמָקוֹם שֶׁאֵין שָׁם יְהוּדִים, שֶׁיָּכוֹל לְקַבֵּל עָלָיו קְדֻשַּׁת שַׁבָּת מִזְּמַן מִנְחָה קְטַנָּה, לִהְיוֹת חָפְשִׁי מִדִּינֵי אֲבֵלוּת בְּפַרְהֶסְיָא, דְּהַיְנוּ חֲלִיצַת מִנְעָלִים וְיִשִּׁיבַת הַקַּרְקַע מִשָּׁעָה זוֹ. ע"ש. וּרְאֵה בָּזֶה בְּיַלְקוּט יוֹסֵף עַל הִלְכוֹת אֲבֵלוּת עמוד תקמב.

וּבְסֵפֶר רוּחַ חַיִּים פָּלָאגִ'י כָּתַב, שֶׁהָרַב עִם בֵּית דִּינוֹ עָשׂוּ הַסְכָּמָה כִּי בְּעֶרֶב שַׁבָּת כְּשֶׁגִּיעַ שָׁעָה עֲשִׂירִית יִסְגְּרוּ כָּלָם הַחֲנוּיוֹת, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִכָּשְׁלוּ ח"ו בְּעָוֹן חִלּוּל שַׁבָּת, כִּי לִפְעָמִים יָבוֹא אֲלֵיהֶם שׂר וְגָדוֹל מֵאֻמּוֹת

הָעוֹלָם וְכוּ'. וְגַם לַאֲנָשִׁים שֶׁאֵינָן בַּעֲלֵי מְלָאכָה כְּסוֹחֲרִים וְסַרְסוּרִים יֵשׁ לָהֶם לְזָהֵר לְפָחוֹת כִּי בְּשָׁעָה אַחַת עָשָׂר יִתְבַּטְּלוּ מֵעִסְקָם, וְיִסְגְּרוּ הַחֲנוּיוֹת שֶׁלָּהֶם, וַהֲגַם כִּי תֵּינַח לְסוֹחֲרִים שֶׁהֵם בְּחִירִים, מָה שֶּׁאֵין כֵּן הַסַּרְסוּרִים שֶׁרְשׁוּת אֲחֵרִים עֲלֵיהֶם, וּמוֹשְׁלִים בָּהֶם גּוֹיִם, יֵשׁ לָהֶם לְזָהֵר מִמְּלָאכָה, כְּגוֹן כְּתִיבָה וַחֲתִימָה וְהַדְלָקָה, וְלָזָהֵר שֶׁלֹּא יֵלְכוּ מֵהַשּׁוּק לְבָתֵּיהֶם בַּדְּבָרִים הָאֲסוּרִים לָצֵאת בְּשַׁבָּת בְּמָקוֹם שֶׁאֵין בּוֹ עֵרוּב וְכוּ'. וְגַם יְזָהֲרוּ שֶׁאִם יִמְצְאוּ שָׁם בַּשּׁוּק בְּאֵיזֶה מָקוֹם נָקִי וּפָנוּי שֶׁיִּתְפַּלְּלוּ מִנְחָה, כִּי שֶׁמָּא מֵרֹב הַטִּרְדָּה וּבִלְבּוּל בְּעֶרֶב שַׁבָּת סָמוּךְ לְבֵין הַשְּׁמָשׁוֹת, יִשְׁכְּחוּ מִלְּהִתְפַּלֵּל מִנְחָה. ע"כ.

וְכָתַב בכה"ח (אות ה) שֶׁכֵּן נוֹהֲגִים עַתָּה בִּירוּשָׁלַיִם, שֶׁחֲצִי שָׁעָה קֹדֶם שְׁקִיעָה מַכְרִיז הַשַּׁמָּשׁ בְּכָל מְבוֹאוֹת יִשְׂרָאֵל, לְהָכִין עַצְמָם לְהַדְלָקָה וכיו"ב, וְאַחַר עֶשֶׂר דַּקּוֹת חוֹזֵר וּמַכְרִיז שֶׁיַּדְלִיקוּ נֵרוֹת לְהָכִין עַצְמָם לְהַדְלָקָה וּלְהַטְמָנַת חַמִּין, וּמִמֵּילָא גַּם בַּעֲלֵי הַחֲנוּיוֹת סוֹגְרִים הַחֲנוּיוֹת תֵּכֶף שֶׁשּׁוֹמְעִים הַכָּרוֹז. ע"כ. וְלֹא נִתְבָּאֵר אִם בַּעֲלֵי הַחֲנוּיוֹת סוֹגְרִין בְּהַכְרָזָה רִאשׁוֹנָה אוֹ שְׁנִיָּה, וּמִסְתַּבֵּר יוֹתֵר שֶׁסּוֹגְרִין בְּהַכְרָזָה רִאשׁוֹנָה. וְכֵן הַמִּנְהָג עַתָּה בְּכָמָּה עָרִים בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, שֶׁמַּכְרִיזִים ב' פְּעָמִים סָמוּךְ לִכְנִיסַת הַשַּׁבָּת.

וְכָתַב בְּפֶתַח הַדְּבִיר (אות א') דְּמִנְהַג עִירוֹ שֶׁהָרַב הַמַּרְבִּיץ תּוֹרָה בַּעֲצַת מְמֻנֵי הַקָּהָל, מְמַנִּים תַּלְמִיד חָכָם קָבוּעַ וְנוֹטֵל פְּרָס מֵהַכּוֹלֵל, וּמְחַזֵּר בְּכָל עֶרֶב שַׁבָּת בְּשָׁעָה י"א וּרְבִיעַ מֵהַיּוֹם, לְהַזְהִיר לְכָל בַּעֲלֵי הַחֲנוּיוֹת מוֹכְרֵי מִחְיָה וְכָל מִידֵי דְּמֵיכַל, שֶׁיִּסְגְּרוּ חֲנוּתָן וְיֵלְכוּ לְבָתֵּיהֶם לְקַבֵּל שַׁבָּת, וְהָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא יִשְׁמַע לְקוֹלוֹ נוֹתֵן לוֹ רְשׁוּת מִבֵּית דִּין הַצֶּדֶק מִתְּחִלַּת מִנּוּיוֹ לִגְזֹר עָלָיו מִכַּח הַתּוֹרָה שֶׁחַיָּב לִסְגֹּר חֲנוּתוֹ. וכיו"ב כָּתַב הב"ח (סִימָן רסא) דְּמִחַיְּבִים לְבַטֵּל חִלּוּל ה' וּלְהַעֲמִיד שׁוֹטְרִים וּלְהַעֲנִישׁ הַסַּרְבָנִים הַמְאַחֲרִים לְקַבֵּל שַׁבָּת. ע"כ.

וּבְשוּ"ת אָז נִדְבְּרוּ חֵלֶק א' (סִימָן צ"ט) כָּתַב, דְּהַצְּפִירָה שֶׁבִּזְמַנֵּינוּ הֲוֵי כְּמוֹ הַקְּרִיאָה לְבָתֵּי הַכְּנֶסֶת. ע"ש. וע"ע בְּשוּ"ת רשב"ן (סִימָן קלז), וּבְשוּ"ת מִנְחַת מְנַחֵם (סִימָן יז).

לִסְגֹּר אֶת הַחֲנוּיוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת בְּשָׁעָה מֻקְדֶּמֶת

וּכְבָר כָּתַבְנוּ לְעֵיל (סִימָן רנא) דְּאַף שֶׁמְּתֻּר לַעֲשׂוֹת פְּרַקְמַטְיָא בְּעֶרֶב שַׁבָּת אַחַר מִנְחָה, מִכָּל מָקוֹם כָּתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים [מג"א א"ר הגר"ז] שֶׁרָאוּי לְזָרֵז בַּעֲלֵי הַחֲנוּיוֹת שֶׁיִּסְגְּרוּ חֲנוּתָן כְּמוֹ שָׁעָה קֹדֶם הַשַּׁבָּת, כִּי לִפְעָמִים בָּא שַׁר אֶחָד וְנִמְשָׁךְ הַמַּשָּׂא וּמַתָּן עַד שֶׁחֲשֵׁכָה מַמָּשׁ, וַאֲשֶׁמֵּם בְּרָאשֵׁיכֶם כְּתִיב, וְגַם רֹב הָעוֹלָם יֵשׁ לָהֶם הֶתֵּר כָּל עוֹד שֶׁלֹּא אָמְרוּ בָּרְכוּ, אַף עַל פִּי שֶׁהוּא לַיְלָה מַמָּשׁ, עוֹשִׂין כָּל הַצָּרִיךְ לָהֶם, וְלָכֵן יֵשׁ לְהַקְדִּים אֲמִירַת בָּרְכוּ, וְאֵין לְהַמְתִּין עַל אָדָם גָּדוֹל שֶׁעֲדַיִן לֹא בָּא אִם הוּא סָמוּךְ לַחֲשֵׁכָה, כִּי זְכוּת הִיא לוֹ שֶׁלֹּא יִתְחַלֵּל שַׁבָּת עַל יָדוֹ. ע"כ.

וְאַף עַל פִּי שֶׁבְּשוּ"ת יַבִּיעַ אֹמֶר חֵלֶק ה' (סִימָן כא) נִתְבָּאֵר, שֶׁגַּם בִּירוּשָׁלַיִם אֵין צָרִיךְ לְהַקְדִּים הַדְלָקַת הַנֵּרוֹת בְּעֶרֶב שַׁבָּת אַרְבָּעִים דַּקּוֹת קֹדֶם הַשְּׁקִיעָה, וּכְמוֹ שֶׁנִּתְפַּרְסֵם בְּכַמָּה לוּחוֹת, אֶלָּא דַּי בְּתוֹסֶפֶת שַׁבָּת שֶׁל כְּרֵבַע שָׁעָה עֶשְׂרִים דַּקּוֹת קֹדֶם הַשְּׁקִיעָה, מִכָּל מָקוֹם בַּעֲלֵי חֲנוּיוֹת בְּוַדַּאי שֶׁצְּרִיכִים לִסְגֹּר הַחֲנוּת בְּשָׁעָה מֻקְדֶּמֶת, כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לְהַגִּיעַ לְבֵיתָם וּלְהִתְכּוֹנֵן לְשַׁבָּת.

ומהגמ' שַׁבָּת הַנָּ"ל מְבֹאָר, שֶׁזְּמַן סְגִירַת הַחֲנוּיוֹת הוּא קֹדֶם זְמַן הַדְלָקַת הַנֵּרוֹת לְכָל אָדָם, וּפָשׁוּט שֶׁהוּא כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לְהַגִּיעַ לְבֵיתָם וּלְהָכִין עַצְמָם לִקְרַאת שַׁבָּת.

וְרֹאֶה בַּסֵּפֶר קְצוֹת הַשֻּׁלְחָן (בְּדֵי הַשֻּׁלְחָן סִימָן עג ס"ק יד) שֶׁכָּתַב, שֶׁהַמִּנְהָג בִּירוּשָׁלַיִם לְהַכְרִיז אַרְבָּעִים דַּקּוֹת קֹדֶם הַשְּׁקִיעָה, וְאָז סוֹגְרִים אֶת הַחֲנוּיוֹת. ע"ש. וְאַף שֶׁבְּשוּ"ת יַבִּיעַ אֹמֶר הַנָּ"ל הֶאֱרִיךְ לְהוֹכִיחַ שֶׁאֵין מִנְהָג בִּירוּשָׁלַיִם לְעָנְיַן אַרְבָּעִים דַּקּוֹת קֹדֶם הַשְּׁקִיעָה, וְהֵבִיא מִדִּבְרֵי הַכַּף הַחַיִּים הַנָּ"ל, הִנֵּה לֹא נִתְכַּוֵּן שָׁם אֶלָּא לִזְמַן הַדְלָקָה לַכֹּל, אֲבָל בְּבַעֲלֵי חֲנוּיוֹת יֵשׁ לְהַנְהִיג לְהַחְמִיר בְּדָבָר, וּלְזָרְזָם.

וז"ל מָרָן זיע"א בְּיֹרֵחוֹן שָׁרָשִׁים (תִּשְׁרֵי תש"ן): "הֲרֵינִי לְהוֹדִיעַ בָּזֶה כִּי כָּל בַּעֲלֵי עֲסָקִים וּבַעֲלֵי מִסְחָר וַחֲנוּיוֹת חַיָּבִים לְהַשְׁבִּית אֶת עִסְקֵיהֶם, וְלִסְגֹּר אֶת חֲנוּיוֹתֵיהֶם בִּירוּשָׁלַיִם, בְּכָל עֶרֶב שַׁבָּת, אַרְבָּעִים דַּקּוֹת לִפְנֵי שְׁקִיעַת הַחַמָּה. וְכֵן הַמִּנְהָג בִּירוּשָׁלַיִם

מְדוֹרֵי דּוֹרוֹת, וְאֵין לְשַׁנּוֹת. וְשׁוֹמֵעַ לָנוּ יִשְׁכֹּן בֶּטַח וְתָבֹא עָלָיו בִּרְכַּת טוֹב". ע"כ. וְאֵין כַּוָּנָתוֹ לְיַחֵד אֶלָּא לְבַעֲלֵי חֲנוּיוֹת.

וְעַיֵּן בפמ"ג שֶׁכָּתַב, דיו"ט שֶׁחָל בער"ש, רָאוּי לְהַקְדִּים בַּאֲמִירַת בָּרְכוּ אוֹ קַבָּלַת שַׁבָּת בְּעוֹד יוֹם גָּדוֹל, כְּפִי מ"ש המג"א בר"ס תקכ"ז, דְּסָמוּךְ לַחֲשֵׁכָה אָסוּר מה"ת לְבַשֵּׁל מיו"ט לְשַׁבָּת, דְּלֹא שַׁיָּךְ הוֹאִיל. וּבְחַמִּין שֶׁנּוֹתְנִין מִבְּעוֹד יוֹם לְתוֹךְ הַתַּנּוּר לְצֹרֶךְ שַׁבָּת, יִזָּהֵר לִתֵּן מִבְּעוֹד יוֹם כָּל כָּךְ שֶׁיְּהֵא רָאוּי לֶאֱכֹל עכ"פ כְּמַאֲכַל בֶּן דְּרוֹסַאי. ע"ש.

סִימָן רנז – דִּינֵי הַטְמָנָה בְּשַׁבָּת א

אֵין לְהַטְמִין בְּשַׁבָּת אַף בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מוֹסִיף הֶבֶל

א ◆ **אֵין טוֹמְנִין "בְּשַׁבָּת" אֶפִלּוּ בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מוֹסִיף הֶבֶל, כְּגוֹן כַּרִּים וּכְסָתוֹת וּבְגָדִים אוֹ פֵּרוֹת, וַאֲפִלּוּ אִם הַתַּבְשִׁיל נִתְבַּשֵּׁל כָּל צָרְכּוֹ, וְאַף אִם הָיָה בְּדַעְתּוֹ מִתְּחִלָּה לְהַטְמִין, גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִמְצָא אֶת קִדֵּרְתּוֹ צוֹנֶנֶת וְיִרְתִּיחֶנָּה כְּדֵי לְהַטְמִינָהּ אַחַר שֶׁנִּתְחַמְּמָה. וְאֵין לְהָקֵל בָּזֶה אֲפִלּוּ בְּתַבְשִׁיל שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל כָּל צָרְכּוֹ. וְלָכֵן אֵין לְכַסּוֹת בְּשַׁבָּת בְּשְׂמִיכוֹת אוֹ בִּבְגָדִים אֶת הַקְּדֵרָה הַמְּנַחַת עַל הַפְּלָטָה, אוֹ עַל הַגֵּז, וּמְכֻסֶּה בְּפַח אוֹ אַזְבֶּסְט, אִם הַכִּסּוּי יוֹרֵד לַדְּפָנוֹת. וּמִכָּל מָקוֹם לְהַנִּיחַ כֵּלִים עַל הַתַּבְשִׁיל כְּדֵי לְשׁוֹמְרוֹ מִן הָעַכְבָּרִים, אוֹ כְּדֵי שֶׁלֹּא יִתְקַנֵּחַ בְּעַפְרוּרִית, שָׁרֵי, שֶׁאֵין זֶה אֶלָּא כְּשׁוֹמֵר וְנוֹתֵן כִּסּוּי עַל הַקְּדֵרָה. וּבְסֵפֶק חֲשֵׁכָה שֶׁהוּא בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת, טוֹמְנִין בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מוֹסִיף הֶבֶל. וּבְדָבָר שֶׁמּוֹסִיף הֶבֶל, כְּגוֹן פִּסֹּלֶת שֶׁל זֵיתִים וְשֶׁמְּשִׁמִין, אוֹ מֶלַח סִיד וְחוֹל, אֵין טוֹמְנִין אַף מֵעֶרֶב שַׁבָּת. וְאִם עָבַר וְהִטְמִין בְּעֶרֶב שַׁבָּת בְּדָבָר הַמּוֹסִיף הֶבֶל, יָסִיר אֶת הַכִּסּוּי קֹדֶם כְּנִיסַת הַשַּׁבָּת.** (שָׁם עַמּוּד תרכו).

וּבַהֲעָרָה (שָׁם) כָּתַב בַּגְּמָרָא שַׁבָּת (לד.-מז.) מְבֹאָר, שֶׁבְּדָבָר הַמּוֹסִיף הֶבֶל, כְּמוֹ פִּסֹּלֶת שֶׁל זֵיתִים, מֶלַח, סִיד, וְכַדּוֹמֶה, אָסוּר לְהַטְמִין אֲפִלּוּ מֵעֶרֶב שַׁבָּת, גְּזֵרָה שֶׁמָּא יַטְמִין בְּרֶמֶץ שֶׁיֵּשׁ בָּהּ גַּחֶלֶת. וּבְדָבָר שֶׁאֵינוֹ מוֹסִיף הֶבֶל רַק שׁוֹמֵר עַל הַחֹם הַקַּיָּם, כְּמוֹ צֶמֶר וּבְגָדִים, מֻתָּר לְהַטְמִין אֶת הַקְּדֵרָה מֵעֶרֶב שַׁבָּת, אֲבָל בְּשַׁבָּת עַצְמָהּ אָסוּר, גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִמְצָא אֶת הַקְּדֵרָה צוֹנֶנֶת וְקֹדֶם שֶׁיַּטְמִין יַרְתִּיחַ אֶת הַקְּדֵרָה כְּדֵי לְהַטְמִינָהּ.

וּבְתַבְשִׁיל לַח הַחֲשׁוּשׁ שֶׁמָּא יְחַמֵּם אֶת הַתַּבְשִׁיל וְיַרְתִּיחֶנּוּ וְיָבוֹא לִידֵי בִּשּׁוּל אַחַר בִּשּׁוּל. וְעַיֵּן בְּרָשִׁ"י שָׁם, דְּלְטַעְמֵהּ אַזִּיל, שֶׁיֵּשׁ בִּשּׁוּל אַחַר בִּשּׁוּל בְּלַח. וְגָזְרוּ בָּזֶה בְּכָל הַטְמָנָה גַּם בְּתַבְשִׁיל יָבֵשׁ, [וכ"כ בְּתוֹרַת חַיִּים סוֹפֵר]. וע"ש בגמ' שֶׁהִקְשׁוּ, וְאַמַּאי לֹא נִיחוּשׁ גַּם בביה"ש, וְתֵרְצוּ סְתָם קְדֵרוֹת רוֹתְחוֹת הֵם. וְרָבָא קָאָמַר שָׁם, דְּמָה שֶׁאֵין טוֹמְנִין בְּדָבָר שֶׁלֹּא מוֹסִיף הֶבֶל אֲפִלּוּ מבעו"י, גְּזֵרָה שֶׁמָּא יַטְמִין בְּרֶמֶץ שֶׁיֵּשׁ בָּהּ גַּחֶלֶת. א"ל אַבַּיֵי, וְיַטְמִין, דְּהָא מבעו"י הוּא, א"ל גְּזֵרָה שֶׁמָּא יְחַתֶּה בְּשַׁבָּת בְּגַחֶלִים. [אִי נָמִי גְּזֵרִינַן שֶׁמָּא יֵאָרַע לוֹ בְּתַבְשִׁיל לַח וְיַרְתִּיחַ וְיָבוֹא לִידֵי בִּשּׁוּל אַחַר בִּשּׁוּל]. א"נ שֶׁמָּא יַרְתִּיחַ וְיחַתֶּה בְּגַחֶלִים כְּדֵי לְחַמֵּם. וְהָרַמְבַּ"ם (הִלְכוֹת שַׁבָּת פֶּרֶק ד ה"ב) כָּתַב: אָסְרוּ חֲכָמִים לְהַטְמִין בְּדָבָר הַמּוֹסִיף הֶבֶל מִבְּעוֹד יוֹם, גְּזֵרָה שֶׁמָּא תַּרְתִּיחַ הַקְּדֵרָה בְּשַׁבָּת וְיִצְטָרֵךְ לְגַלּוֹתָהּ עַד שֶׁתָּנוּחַ הָרְתִיחָה, וְיַחְזֹר וְיכַסֶּה בְּשַׁבָּת, וְנִמְצָא טוֹמֵן בְּדָבָר הַמּוֹסִיף הֶבֶל בְּשַׁבָּת שֶׁהוּא אָסוּר. ע"ש.

וְאָמְנָם בְּסֵפֶק חֲשֵׁכָה הִתִּירוּ לְהַטְמִין בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מוֹסִיף הֶבֶל, מִשּׁוּם, דְּסְתָם קְדֵרוֹת רוֹתְחוֹת הֵן בביה"ש, וְלֵיכָּא חֲשָׁשׁ דְּשֶׁמָּא יַרְתִּיחַ וְכוּ'. וכ"ה בש"ע (סִי' רנד ס"א). ע"ש.

וְעַיֵּן בְּשׁוּ"ת אִגְרוֹת מֹשֶׁה (אוֹרח חַיִּים חֵלֶק ד' סִימָן עד) שֶׁנִּשְׁאַל עַד מָתַי אַחַר הַשְׁקִיעָה אֶפְשָׁר לְהָקֵל בְּהַטְמָנָה, וְהֵשִׁיב, שֶׁאֵין זֶה נוֹגֵעַ לְדִינָא כִּי הַנָּשִׁים הָעוֹסְקוֹת בְּהַטְמָנָה מְקַבְּלִין שַׁבָּת בְּהַדְלָקַת הַנֵּרוֹת [לְדִידְהוּ], וְאַחַר קַבָּלַת שַׁבָּת מְפֹרָשׁ (בְּסִימָן רס"א סְעִיף ד') דְּאֵין טוֹמְנִין. וְאִם נִזְדַּמֵּן שֶׁאִישׁ שֶׁלֹּא קִבֵּל עֲדַיִן שַׁבָּת, שֶׁלֹּא אָמַר מִזְמוֹר שִׁיר הוּא עַד חֲצִי שָׁעָה אַחַר שְׁקִיעָה, כִּי בְּאִסּוּר דְּרַבָּנָן יֵשׁ לְהָקֵל כִּשִׁיטַת ר"ת, אֲבָל כִּמְעַט דְּלֵיכָּא בְּנִמְצָא שְׁאֵלָה כָּזוֹ, כִּי הַכֹּל מְקַבְּלִין שַׁבָּת עוֹד קֹדֶם שְׁקִיעָה, וְנִמְצָא שֶׁדִּין זֶה אֵינוֹ לְמַעֲשֶׂה.

ובמ"ש שֶׁבְּאִסּוּר דְּרַבָּנָן מְקַלִּין כר"ת, הִנֵּה כָּאן פָּשַׁט הַמִּנְהָג לִנְהֹג כְּדַעַת הַגְּאוֹנִים לְגַמְרֵי, וְאֵין סָפֵק שֶׁחֲלִילָה לְהָקֵל בְּאַרְצוֹתֵינוּ אֲפִלּוּ בְּאִסּוּר דְּרַבָּנָן כְּשִׁיטַת ר"ת, [בְּהַטְמָנָה מַמָּשׁ], וְאֵין לְפָרֵץ גָּדֵר בְּדָבָר שֶׁהַכֹּל נָהֲגוּ בּוֹ אִסּוּר ע"פ הַפּוֹסְקִים. וְרַק בְּמוֹצָאֵי

שַׁבָּת וְיוֹם הַכִּפּוּרִים רָאוּי וְנָכוֹן לְהַחֲזִיק בְּחוּמְרָא חֲשׁוּבָה זוֹ, וְלִנְהֹג כְּרַבֵּנוּ תַּם עַל צַד הַחוּמְרָא. וְכֵן בְּמוֹצָאֵי יוֹם טוֹב לְגַבֵּי מְלָאכוֹת דְּאוֹרָיְתָא.

וּמָה שֶׁכָּתַב שֶׁאִם מִתְכַּוֵּן כְּדֵי לְשׁוֹמְרוֹ מִן הָעַכְבָּרִים וְכוּ' כ"ה בש"ע (סי' רנז ס"ב). וְהַיְנוּ טַעֲמָא כֵּיוָן שֶׁאֵינוֹ מְכַוֵּן לָזֶה. ע"כ. וּרְאֵה לְעֵיל סי' רנג בְּדִין פְּסִיק רֵישֵׁיהּ בְּדָרַבָּנָן, וכ"ה במשנ"ב (ס"ק יד).

גֶּרְמָא בִּמְלֶאכֶת מְבַשֵּׁל

ב ◆ **אַף עַל פִּי שֶׁאֵין טוֹמְנִין בְּשַׁבָּת עַצְמָהּ אֲפִלּוּ בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מוֹסִיף הֶבֶל [כְּגוֹן בְּגָדִים וּשְׁמִיכוֹת], גְּזֵרָה שֶׁמָּא יִמְצָא אֶת קִדְּרָתוֹ צוֹנֶנֶת וְיִרְתִּיחֶנָּה, וְיִהְיֶה חַיָּב מִשּׁוּם מְבַשֵּׁל, מִכָּל מָקוֹם אִם הַקִּדְּרָה הָיְתָה טְמוּנָה מֵעֶרֶב שַׁבָּת בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מוֹסִיף הֶבֶל, וְהוֹצִיא אֶת הַשְּׁמִיכוֹת כְּדֵי לִמְזֹג אֶת הָאֹכֶל, מֻתָּר לַחֲזֹר וּלְכַסּוֹת הַקִּדְּרָה בִּבְגָדִים אוֹ בִּשְׁמִיכָה, כֵּיוָן שֶׁהַקִּדְּרָה הָיְתָה טְמוּנָה מִבְּעוֹד יוֹם. וְכֵן מֻתָּר לְהוֹסִיף עוֹד שְׁמִיכוֹת עַל הַשְּׁמִיכוֹת, אוֹ לְהַחֲלִיף אֶת כָּל הַשְּׁמִיכוֹת שֶׁעַל הַקִּדְּרָה. וַאֲפִלּוּ אִם הַכִּסּוּי הַשֵּׁנִי יוֹתֵר חַם מֵהָרִאשׁוֹן, וַאֲפִלּוּ לֹא הָיָה מְכֻסֶּה אֶלָּא בְּסָדִין קַל יָכוֹל לְטָלוֹ וּלְכַסּוֹתוֹ בִּגְלוּפְקְרִין, וּבִלְבַד שֶׁהַתַּבְשִׁיל נִתְבַּשֵּׁל כָּל צָרְכּוֹ, אֲבָל אִם אֵינוֹ מִבְשָׁל כָּל צָרְכּוֹ, אֲפִלּוּ לְהוֹסִיף עַל הַכִּסּוּי אָסוּר, שֶׁתּוֹסֶפֶת זֶה גּוֹרֵם לַתַּבְשִׁיל לְהִתְבַּשֵּׁל, וְאֵיכָא חִיּוּב גְּמוּר מִשּׁוּם מְבַשֵּׁל. [וְאֵין זֶה גְּרָמָא אֶלָּא חִיּוּב גְּמוּר הוּא. וְלִדְ' הָרַב בֵּית מֵאִיר** (סי' רנז ס"ד) **אַף בְּקִדְּרָה שֶׁאֵינָהּ עַל הָאֵשׁ, אֶלָּא חֲמָה בְּחֹם שֶׁהַיָּד סוֹלֶדֶת בּוֹ, וְאֵינָהּ מִבְשֶׁלֶת כָּל צָרְכָּהּ, אִם מוֹסִיף עַל הַכִּסּוּי, גּוֹרֵם לוֹ לְהִתְבַּשֵּׁל. הַגְּרָ"א. בְּאוּר הֲלָכָה שָׁם]** (שָׁם עַמּוּד תרכז).

וּבַהֲעָרָה (שָׁם) כָּתַב שַׁבָּת (נא.) ש"ע (סי' רנז ס"ד). וּמְבֹאָר שָׁם, שֶׁאֲפִלּוּ אִם הָיָה טָמוּן בְּסָדִין דַּק, יָכוֹל לְטָלוֹ וּלְכַסּוֹתוֹ בְּבֶגֶד עָב. שֶׁמֵּאַחַר וְהִטְמִין אֶת הַקִּדְּרָה בְּסָדִין דַּק, חָשִׁיב כִּקְדֵרָה טְמוּנָה, וּמֻתָּר לְהַחְלִיף הַכִּסּוּי. וּבֵאֲרוּ שָׁם הָאַחֲרוֹנִים, דמ"ש מָרָן בש"ע "וְנִתְגַּלָּה", לָאו דַּוְקָא בְּנִתְגַּלָּה מֵאֵלָיו אֵירִי, אֶלָּא אַף לְכַתְּחִלָּה מֻתָּר לְגַלּוֹת הַקִּדְּרָה, אֶלָּא דְּמָה שֶׁנָּקַט בִּלְשׁוֹן וְנִתְגַּלָּה, אַתִּי לְאַשְׁמוֹעִינַן, שֶׁאַף בכה"ג שֶׁנִּתְגַּלָּה מִמֵּילָא דַּוְקָא מִשֶּׁחֲשֵׁכָה, אֲבָל אִם נִתְגַּלָּה מִבְּעוֹד יוֹם, אָסוּר לְכַסּוֹתוֹ בְּשַׁבָּת, דְּהָוֵי כְּמַטְמִין לְכַתְּחִלָּה בְּשַׁבָּת. וְכָל שֶׁכֵּן שֶׁאִם גִּלָּהוּ בַּיָּדַיִם מבעו"י, וְלֹא חָזַר וְכִסָּהוּ, שֶׁאָסוּר לְכַסּוֹתוֹ בְּשַׁבָּת.

וְהִנֵּה נוֹדַע דְּאַף דִּלְכְאוֹרָה מְלֶאכֶת מְבַשֵּׁל נַעֲשֵׂית בְּגֶרְמָא, שֶׁהַבִּשּׁוּל נַעֲשָׂה מֵאֵלָיו עַל יְדֵי הָאֵשׁ, מִכָּל מָקוֹם כָּךְ הִיא דַּרְכָּהּ שֶׁל הַמְּלָאכָה בְּהַנָּחַת הַקִּדְּרָה עַל הָאֵשׁ, וְלָכֵן אֵין לָדוּן הַדָּבָר כִּגְרָמָא. וְכֵן מוּכָח מֵהַמְּכִילְתָּא (פָּרָשַׁת בְּשַׁלַּח) עַל הַפָּסוּק וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים הוּא אֲשֶׁר דִּבֶּר וְגוֹ', אֵת אֲשֶׁר תֹּאפוּ אֵפוּ וְגוֹ', רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר, מִי שֶׁהוּא רוֹצֶה אָפוּי הָיָה מִתְאַפֶּה לוֹ וְהָרוֹצֶה מְבֻשָּׁל הָיָה מִתְבַּשֵּׁל לוֹ. וְהַיְנוּ, דְּהָיָה קָשֶׁה לוֹ לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ כֵּיוָן דִּכְבַר הִזְהִיר בְּמָרָה עַל מִצְוַת שַׁבָּת בִּכְלָלָהּ, א"כ מָה צָּרְךְ הָיָה לְהַזְהִיר תּוּ עַל בִּשּׁוּל וַאֲפִיָּה לְבַדָּהּ, וּמִכָּאן הוֹכִיחַ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּבַמָּן לֹא הָיוּ מְבַשְּׁלִים בְּפֹעַל, כִּי אִם בְּמַחְשֶׁבֶת רְצוֹנָם אוֹ בְּדִבּוּר בְּעָלְמָא, וא"כ הָוֵי ס"ד דְּשָׁרֵי, כֵּיוָן שֶׁאֵין בָּזֶה מְלָאכָה בַּיָּדַיִם לֹא הָיוּ בִּכְלַל הָאַזְהָרָה, לָכְךְ הָצְרַךְ תּוּ לְהַזְהִיר עַל מְלָאכוֹת הַלָּלוּ לְבַדָּנָה שאפ"ה אָסוּר. וּכְמוֹ שֶׁבֵּאֲרוּ בְּשוּ"ת זְקַן אַהֲרֹן וּוואלקין ח"א (חאו"ח סי' טו), וּבְסֵפֶר מֶרְכֶּבֶת הַמִּשְׁנָה (פ"ט מֵהִלְכוֹת שַׁבָּת ה"ד), דְּשָׁאנִי מְלֶאכֶת בִּשּׁוּל מִשְּׁאָר הַמְּלָאכוֹת, דִּבְשְׁאָר הַמְּלָאכוֹת הַמְּלָאכָה נַעֲשֵׂית ע"י מַעֲשֶׂה אָדָם בַּיָּדַיִם, וְכֵיוָן שֶׁכֵּן כְּשֶׁהוּא בִּגְרָמָא פָּטוּר. אֲבָל הַמְבַשֵּׁל וְהָאוֹפֶה שֶׁאֵינוֹ אֶלָּא מֵכִין הָאֲפִיָּה וְהַבִּשּׁוּל, וּלְעוֹלָם אֵינוֹ עוֹשֶׂה אֶת גּוּף הַמְּלָאכָה, אֶלָּא הַבִּשּׁוּל נִגְמַר מֵאֵלָיו, ואפ"ה חִיְּבַתּוּ תּוֹרָה, וְלָכֵן גַּם בִּגְרָמָא חַיָּב. ובע"כ דְּחִיּוּב זֶה אֵינוֹ כִּי אִם עַל הַתַּכְלִית כֵּיוָן שֶׁעַל יְדֵי גְּרָמָתוֹ וּמַחְשַׁבְתּוֹ נַעֲשֵׂית תַּכְלִית הַבִּשּׁוּל חַיָּב. וּרְאָיָה בְּרוּרָה לָזֶה מֵחִיּוּב זוֹרֶה וְרוֹחֵץ מְסַיַּעְתּוֹ, (ב"ק ס.), דְּאָמַר רַב אַסִי כִּי אָמְרִינַן זוֹרֶה וְרוֹחֵץ מְסַיַּעְתּוֹ חַיָּב הַנִּי מִילֵי לְעִנְיַן שַׁבָּת, דִּמְלֶאכֶת מַחְשֶׁבֶת אָסְרָה תּוֹרָה, אֲבָל הָכָא גְּרָמָא בְּעָלְמָא הוּא וּגְרָמָא בִּנְזִיקִין פָּטוּר. הֲרֵי לְהָדְיָא דאע"ג דְּזוֹרֶה וְרוֹחֵץ מְסַיַּעְתּוֹ לֹא הָוֵי אֶלָּא גְּרָמָא, אפ"ה לְעִנְיַן שַׁבָּת חַיָּב, דִּמְלֶאכֶת מַחְשֶׁבֶת אָסְרָה תּוֹרָה, וּבְאֵלֶּה עִקַּר מְלָאכְתָּם עַל יְדֵי גְּרָמָא.

[וְאָמְנָם מָה שֶׁחִיְּבָה הַתּוֹרָה בְּבִשּׁוּל גַּבֵּי הַמָּן בְּמַחְשָׁבָה אוֹ בְּדִבּוּר, הַיְנוּ דַּוְקָא בְּמָן שֶׁבַּמִּדְבָּר, שֶׁכָּךְ

הָיָה הַדֶּרֶךְ, אֲבָל הָא לָאו הָכִי הָוָה לֵיהּ שִׁנּוּי וְאֵינוֹ דֶּרֶךְ מְלָאכָה].

ובגמ' בֵּיצָה (לד.) תַּנְיָא, אֶחָד מֵבִיא אֶת הָאוּר, וְאֶחָד מֵבִיא אֶת הָעֵצִים, וְאֶחָד שׁוֹפֵת אֶת הַקְּדֵרָה, וְאֶחָד מֵבִיא אֶת הַמַּיִם, וְאֶחָד נוֹתֵן בְּתוֹכוֹ תַּבְלִין, וְאֶחָד מֵגִיס - כֻּלָּן חַיָּבִין. וְהַתַּנְיָא, אַחֲרוֹן חַיָּב וְכֻלָּן פְּטוּרִין, לֹא קַשְׁיָא, הָא דְּאַיְתֵי אוּר מֵעִקָּרָא, הָא דְּאַיְתֵי אוּר לְבַסּוֹף. וּפֵרֵשׁ רָשִׁ"י, הַמֵּבִיא אֶת הָאוּר חַיָּב מִשּׁוּם מַבְעִיר אֶת הַגַּחֶלֶת, דִּכְשֶׁהוּא מוֹלִיכָהּ הֵיא מִתְלַבְּנָה מֵרוּחַ הֲלִיכָתוֹ, וּמֵבִיא אֶת הָעֵצִים לָאוּר, מִשּׁוּם מַבְעִיר, שׁוֹפֵת קְדֵרָה לְקָמִיהּ מְפָרֵשׁ מַאי עָבִיד, נוֹתֵן מַיִם וְתַבְלִין וּמֵגִיס מִשּׁוּם מְבַשֵּׁל, שֶׁאַף הוּא אַב מְלָאכָה.

אוּלָם הָרַמְבָּ"ם (פֶּרֶק ט' מֵהִלְכוֹת שַׁבָּת הֲלָכָה ד') פָּסַק, אֶחָד נָתַן אֶת הָאוּר, וְאֶחָד נָתַן אֶת הָעֵצִים, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַקְּדֵרָה, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַמַּיִם, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַבָּשָׂר, וְאֶחָד נָתַן אֶת הַתַּבְלִין, וּבָא אַחֵר וְהֵגִיס, כֻּלָּם חַיָּבִים מִשּׁוּם מְבַשֵּׁל, שֶׁכָּל הָעוֹשֶׂה דָּבָר מִצָּרְכֵי הַבִּשּׁוּל הֲרֵי זֶה מְבַשֵּׁל. ע"כ. וְהֵינוּ שֶׁכֻּלָּם חַיָּבִים מִצַּד מְבַשֵּׁל. וּרְאֵה בְּאֹרֶךְ בְּיִלְקוּט יוֹסֵף שַׁבָּת ג' (עַמּוּד קל).

וְהַיּוֹצֵא מִזֶּה, דְּמֵאַחַר וּמְלָאכֶת מְבַשֵּׁל כָּל עִקָּרָהּ הִיא ע"י גְּרָמָא, מִמֵּילָא גַּם בְּמֵגִיס תַּבְשִׁיל שֶׁלֹּא נִתְבַּשֵּׁל כָּל צָרְכּוֹ, אוֹ כְּשֶׁה קְדֵרָה שֶׁיֵּשׁ בְּתוֹכָהּ תַּבְשִׁיל שֶׁלֹּא נִתְבַּשֵּׁל כָּל צָרְכּוֹ, אַף דִּלְכְאוֹרָה הָוֵי גְּרָמָא, חַיָּב מִשּׁוּם מְבַשֵּׁל. [אֶלָּא דִּבְמֵגִיס יֵשׁ מָקוֹם לוֹמַר שֶׁהִיא מִתְכּוּנֶת הַבִּשּׁוּל וְדָמֵי לְמַעֲרֵב מַיִם פּוֹשְׁרִים בְּרוֹתְחִין שֶׁבִּכְלִי רִאשׁוֹן, וְכֵן הָאוֹכֵל שֶׁאֵינוֹ מְבֻשָּׁל לְגַמְרֵי מִתְעָרֵב עִם הָאוֹכֶל הַמְבֻשָּׁל, וּמִתְבַּשֵּׁל בְּיַחַד, וְהוּא מַמָּשׁ מַעֲשֶׂה בַּיָּדַיִם עַל יְדֵי הַהֲגָסָה, וְלֹא דָּמֵי כ"כ לְכִסּוּי קְדֵרָה. ומ"מ הַדִּין דִּין אֱמֶת דִּכְסּוּי קְדֵרָה אַף דְּהָוֵי מַעֲשֶׂה שֶׁל גְּרָמָא, אפ"ה מִחַיֵּב מִשּׁוּם מְבַשֵּׁל]. וְהֵינוּ דַּוְקָא בְּמְלָאכֶת מְבַשֵּׁל, אֲבָל בִּשְׁאָר מְלָאכוֹת, הָאַחֲרוֹן לְבַדּוֹ חַיָּב, דְּהַזְּמָנָה לָאו מִלְּתָא. וְהֵינוּ טַעֲמָא דְּחַיָּב מִשּׁוּם מְבַשֵּׁל, שֶׁכָּל עִקַּר מְלָאכֶת בִּשּׁוּל יָצְאַתְ לָדוּן בְּדָבָר חָדָשׁ, שֶׁאֵינוֹ עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה הַבִּשּׁוּל בַּיָּדַיִם, רַק גְּרָמָא בְּעָלְמָא, שֶׁהֲרֵי שׁוֹפֵת הַקְּדֵרָה אֵינוֹ מְבַשֵּׁל בִּשְׁעַת שְׁפִיתָה, דְּאִלּוּ קֹדֶם אֶחָד וְסִלְקוֹ קֹדֶם הַבִּשּׁוּל פָּטוּר הַשּׁוֹפֵת, נִמְצָא שֶׁזְּמַן חִיּוּב הַבִּשּׁוּל בָּא בִּשְׁעַת הַבִּשּׁוּל, וְאע"ג דְּלָאו מִידֵּי קָעֲבִיד, חַיָּב, הוֹאִיל וְגָרַם הַבִּשּׁוּל. וְהֵינוּ דְּאָמְרִינַן בְּמְנָחוֹת (נו.) הִנִּיחַ שְׁאוֹר ע"ג עִסָּה וְנִתְחַמְּצָה מֵאֵלֶיהָ, חַיָּב כְּמַעֲשֶׂה שַׁבָּת בְּבִשּׁוּל וְכוּ'. ע"ש. וכ"כ בְּסֵפֶר חֶמְדַּת יִשְׂרָאֵל (בְּמַפְתְּחוֹת ד"י-א). וכ"ז שֶׁלֹּא כְּמוֹ שֶׁתָּפַס הָאָרֶץ צְבִי (סִי' קיב) דְּמִבַּשֵּׁל חָשִׁיב מְלָאכָה גְּמוּרָה, וְנִפְטַר כְּשֶׁעוֹשֶׂה אוֹתָהּ דֶּרֶךְ גְּרָמָא, וְלָאו מִלְּתָא פְּסִיקְתָּא הִיא.

וְכֵן מְבֹאָר מִדִּבְרֵי הַסְּמָ"ג (לָאוִין סה יד ע"ד, ובדפו"י דַּף יג:), וז"ל: וּפֵרוֹת חַיִּים מֻתָּר לְהַטְמִין אֲפִלּוּ סָמוּךְ לַחֲשֵׁכָה, אֲמָנָם מִשֶּׁחֲשֵׁכָה אָסוּר לְהַטְמִינָם וְלֹא לְהוֹסִיף כִּסּוּי עֲלֵיהֶם, אֲפִלּוּ עַל קְדֵרָה שֶׁאֵינָהּ מְבֻשֶּׁלֶת כָּל צָרְכָּהּ, אַף שֶׁהַתַּבְשִׁיל כְּמַאֲכַל בֶּן דְּרוֹסַאי, דִּבְתוֹסֶפֶת כִּסּוּי בְּשַׁבָּת "הָוָה לֵיהּ מְבַשֵּׁל בְּשַׁבָּת". וכ"ש שֶׁאָסוּר לָתֵת הַתַּפּוּחִים אֵצֶל הָאֵשׁ בְּשַׁבָּת לְצָלוֹתָן. ע"כ. וְדִבְרֵי הַסְּמָ"ג הוּבְאוּ בב"י (סִי' רנז), ושכ"כ בַּסְּמָ"ק (סִי' רפב עמ' רפו) בזה"ל: וּפֵרוֹת חַיִּים מֻתָּר לְהַטְמִין וְכוּ', אֲמָנָם מִשֶּׁחֲשֵׁכָה אָסוּר לְהַטְמִינָהּ, וְגַם לְהוֹסִיף כִּסּוּי עֲלֵיהֶן וְכוּ' וְכֵן עַל קְדֵרָה שֶׁאֵינָהּ מְבֻשֶּׁלֶת כָּל צָרְכָּהּ, דִּבְתוֹסֶפֶת כִּסּוּי הֲרֵי הוּא כְּמְבַשֵּׁל בְּשַׁבָּת. ע"כ. וכ"כ הַתְּרוּמָה (סִי' רלא), וְהִזְכִּירוּהוּ הַהַגָּהוֹת בפ"ג (אות ח), וז"ל: אֲמָנָם אָסוּר מִשֶּׁחֲשֵׁכָה לְהַטְמִינָם וְלֹא לְהוֹסִיף כִּסּוּי עֲלֵיהֶם, דִּתוֹסֶפֶת כִּסּוּי בְּשַׁבָּת הָוָה לֵיהּ מְבַשֵּׁל בְּשַׁבָּת. ע"ש. וכ"כ בְּאֹרְחוֹת חַיִּים (הִלְכוֹת שַׁבָּת סִימָנִים עג-עה): וְגַם לְהוֹסִיף כִּסּוּי עַל הַחַמִּין כְּשֶׁיֵּשׁ שָׁם תַּפּוּחִים, וְגַם עַל הַקְּדֵרָה שֶׁאֵינָהּ מְבֻשֶּׁלֶת, וַאֲפִלּוּ כְּמַאֲכַל בֶּן דְּרוֹסַאי אָסוּר, דִּבְתוֹסֶפֶת כִּסּוּי הָוָה לֵיהּ מְבַשֵּׁל בְּשַׁבָּת. ע"כ. וכ"כ בְּנִמּוּקֵי יוֹסֵף: דְּהֵיכָא שֶׁנּוֹתֵן תַּפּוּחִים סְבִיב הַקְּדֵרָה אָסוּר לְהַחְזִיר כָּרִים וּכְסָתוֹת, דִּמְבַשֵּׁל בְּשַׁבָּת הָוֵי, אִם מַחְזִיר אוֹ מוֹסִיף עֲלֵיהֶם קֹדֶם שֶׁנִּתְבַּשְּׁלוּ. וּבְפִסְקֵי מהרי"ח-מהרי"ף כָּתַב, וְאִם הִטְמִין הַתַּפּוּחִים אָסוּר לְהוֹסִיף עֲלֵיהֶם לְכַסּוֹתָם מִשּׁוּם דע"כ הֲנֵי תַּפּוּחִים חַיִּים הֵם, וא"כ מְבַשֵּׁל בְּשַׁבָּת הוּא. [וְהוּבָא בְּקִבֻּץ שִׁיטוֹת קָמָאֵי שַׁבָּת ח"א]. וכ"כ בְּמַחְזוֹר וִיטְרִי (שַׁבָּת סִי' כד) דְּמִשֶּׁחֲשֵׁכָה אָסוּר לְהַטְמִין אוֹ לְהוֹסִיף כִּסּוּי, דִּבְתוֹסֶפֶת כִּסּוּי הָוָה לֵיהּ מְבַשֵּׁל בְּשַׁבָּת.

וכ"כ הכל בו (הל' שבת עמוד עב) דפרות חיים הנאכלים חיים וכו', אמנם משחשכה אסור, וגם להוסיף בסוי עליהן כשיש תפוחים אסור, ואפלו הוא כמאכל ב"ד, דתוספת כסוי הוה לה מבשל.

וכן מבאר בתוס' (שבת מח. ד"ה דזיתים) וז"ל: ואם הטמין תפוחים עם הקדרה, אסור להחזיר כרים וכסתות על הקדרה שעמהן, או להוסיף על אותם כרים וכו', ואם מחזיר קדם שנתבשלו נמצא מבשל בשבת. ע"כ.

וכן דעת המאירי (שבת עג:) שכתב בזה"ל: וכל שממהר לאפות או לבשל, כגון בולל ומגיס בקדרה "או משים כסוי" של קדרה על הקדרה, "חייב" משום מבשל. ע"כ. וכן מבאר בחדושי ה"ר יהונתן מלונייל (ריש פרק ז' דשבת).

גם רבנו עובדיה מברטנורא (פרק כלל גדול מ"ב) כתב כן, שהנותן כסוי על גבי קדרה העומדת על האש חייב משום מבשל. ע"ש.

ומבאר מכל הראשונים הנ"ל, דאף שכסוי הקדרה נראה כמעשה של גרמא, אפ"ה מחייב משום מבשל, שכך דרך מלאכת מבשל. וכ"ד התוס', הסמ"ג, הסמ"ק, התרומה, רבנו יהונתן מלוני"ל, הגמ"י, המאירי, רע"ב, והכל בו.

ונראה שגם אם אין כוונתו עתה לבשול, וכגון באפן שהקדרה עומדת על האש ובלא המכסה תגיע לידי בשול כל צרכה עד למחרת בשבת בבקר, אפלו הכי פסיק רישיה במלאכה דאורייתא הוא.

גרמא במלאכת מבשל – חיוב חטאת בכסוי הקדרה כשהתבשיל עדין לא נתבשל

ומכאן תשובה מוצאת למ"ש מחבר אחד דהמניח כסוי על קדרה שיש בה תבשיל שלא נתבשל כל צרכו, אין אסורו אלא מדרבנן, שמסלק את הנזק ומונע כניסת אויר קר לקדרה, ומגילא הוי גרמא בבעלמא. וע"ש שהביא דברי המאירי ורע"ב הנ"ל, וכתב, שדבריהם צ"ע, ו"הוכיח" כדבריו מהמבאר בגמרא סנהדרין (עו:) שהכובש על חברו בתוך המים, או בתוך האור ואינו יכול לעלות משם ומת, חייב. ופריך, מנלן דכובש חייב, אמר שמואל דאמר קרא או באיבה לרבות את המצמצם. ופירש"י, הינו כובש שאצמצו שם שלא יקום מהמים. ע"ש. ומזה שהצרכו בגמרא ללמד דין זה מהפסוק, מוכח דבעלמא מצמצם אינו נחשב כעושה מעשה בידים ממש. וה"ה בכסוי הקדרה שיש בתוכה תבשיל שלא נתבשל כל צרכו, דהוי כמצמצם, ודינו כגרמא. [מנוח"א ח"ב עמוד נד].

ותמהני, דהיאך נעשה תנא ופליג על ראשונים כמלאכים, התוס', הסמ"ג, הסמ"ק, התרומה, הגמ"י, המאירי, רע"ב, אר"ח, הכל בו, נימוק"י, רבנו יהונתן מלונייל, והב"י, מכח "גמרא מפרשת". אטו כולהו לא הוו ידעי מדברי הגמ' בסנהדרין, ועל כרחך דס"ל בפשיטות לחלק בין גרמא ברציחה, לגרמא במלאכת מבשל, דכיון שהתורה חדשה חיוב מבשל בשבת, וכל מבשל הוא כגרמא, מפילא גם במגיס ובכסוי הקדרה אינם בכלל גרמא, והוו בכלל מלאכת מבשל. משא"כ ברציחה, הרי בדרך כלל רציחה נעשית בידים, ועל כן צריך פסוק ללמד על רציחה במצמצם.

ומה שכתב שם "להוכיח" כדבריו מדברי הטור והש"ע (סי' רנז סעיף ה') שכתבו גבי הוספת כסוי על הקדרה בשבת, דהני מלי בתבשיל שנתבשל כל צרכו, אבל אם אינה מבשלת כל צרכה אפלו להוסיף על הכסוי אסור, שתוספת זה "גורם" לה להתבשל. ע"כ. ומשמע דקרו לזה "גורם", והינו דהוי גרמא, ומגילא מה שמרן כתב אסור הינו אסור מדברי סופרים, אבל לא מה"ת. ואנא דאמרי, אין זו ראיה לסתור דברי כל הראשונים הנ"ל, דגורם שכתבו הטור והש"ע הינו שיוצא מזה מלאכת מבשל, וכמו בכל מלאכת מבשל דהוי בגרמא ה"ה בזה.

וכן מוכח מלשון הב"י שם, שכתב על דברי הטור, שכ"כ הסמ"ג, דבתוספת כסוי "הוה לה בשול" וכן כתוב בסמ"ק ובתרומה וכו'. ע"כ. והינו בשול גמור. ועפ"ז ברור שכן כוונתו במ"ש בש"ע הנ"ל. [ואלו היה דרבנן בודאי דהו"ל לפרושי למלתא, דאיכא נפ"מ בזה].

תֵּדַע, דְּהִנֵּה מָצִינוּ בש"ע (סי' רנב) שֶׁאָסוּר לָתֵת צֶמֶר לְתוֹךְ הַיּוֹרָה שֶׁהִיא עַל הָאֵשׁ, שֶׁמָּא יְחַתֶּה. וַאֲפִלּוּ אֵינָהּ עַל הָאֵשׁ אִם אֵינָהּ טוּחָה בְּטִיט, אָסוּר, שֶׁמָּא יָגִיס בָּהּ בְּבַף. וְהַמַּגִּיס בַּקְּדֵרָה, אֲפִלּוּ אֵינָהּ עַל הָאֵשׁ, חַיָּב מִשּׁוּם מְבַשֵּׁל. וְכָתְבוּ הָאַחֲרוֹנִים שָׁם, מִשּׁוּם דע"י הַגָּפָה בְּקְדֵרָה רוֹתַחַת מִתְקָרֵב הַבִּשּׁוּל בְּמֵהֵרָה. [משנ"ב]. נִמְצָא שֶׁהַמַּגִּיס אֵינוֹ אֶלָּא מְקָרֵב הַבִּשּׁוּל, וְדָמִי לְכִסּוּי שֶׁעַל הַקְּדֵרָה בְּתַבְשִׁיל שֶׁלֹּא נִתְבַּשֵּׁל כָּל צָרְכּוֹ, וַאֲפִלּוּ הָכִי מְבֹאָר בְּרַמְבָּ"ם (הִלְכוֹת שַׁבָּת פ"ג) דְּאָסוּר לְהַכְנִיס מַגְרֵפָה לְקְדֵרָה בְּשַׁבָּת וְהִיא עַל הָאֵשׁ לְהוֹצִיא מִמֶּנָּה בְּשַׁבָּת, מִפְּנֵי שֶׁמַּגִּיס בָּהּ, וְזֶה מִצָּרְכֵי הַבִּשּׁוּל הוּא, וְנִמְצָא כִּמְבַשֵּׁל בְּשַׁבָּת. [וְעוֹד דְּאִי נָיְמָא דְּהוּא אִסּוּר מִדְּרַבָּנַן הֵיאַךְ גָּזְרִינַן שֶׁמָּא יָגִיס, וְהָא אֵין גּוֹזְרִים גְּזֵרָה לִגְזֵרָה, וְעַל כָּרְחָךְ כמ"ש הָרַמְבָּ"ם דְּהַמַּגִּיס בְּקְדֵרָה הוּא אִסּוּר דְּאוֹרַיְתָא]. אֶלָּא שֶׁכְּבָר כָּתַבְנוּ דְּיָד הַדּוֹחָה נְטוּיָה לוֹמַר דְּשָׁאנֵי מַגִּיס שֶׁהוּא מַעֲשֶׂה בַּיָּדַיִם, לְקָרֵב וּלְמַהֵר הַבִּשּׁוּל, וְלֹא דָּמִי כ"כ לְכִסּוּי קְדֵרָה. ומ"מ מָצִינוּ לְהַדְיָא בָּרִאשׁוֹנִים דְּכִסּוּי קְדֵרָה חָשִׁיב מַעֲשֶׂה בְּשׁוּל.

ומ"ש עוֹד שָׁם לְהוֹכִיחַ כִּדְבָרָיו מִדִּבְרֵי הַסְּמָ"ג הַנ"ל, מִזֶּה שֶׁכָּתַב וְכָל שֶׁכֵּן וְכוּ', דְּלִכְאוֹרָה מַשְׁמָע דְּעַד עַתָּה הָאִסּוּר הוּא פָּחוֹת, וְכָל שֶׁכֵּן בְּנוֹתֵן הַתַּפּוּחִים עַל הָאֵשׁ מַמָּשׁ שֶׁהוּא אִסּוּר יוֹתֵר. וְהֵינוּ דְּבִתּוֹסֶפֶת כִּסּוּי הֲרֵי הוּא בִּכְלָל גַּרְמָא, וּבְנוֹתֵן עַל הָאֵשׁ מַמָּשׁ הוּא אִסּוּר גָּמוּר מִן הַתּוֹרָה.

אוּלָם גַּם דִּיּוּק זֶה אֵינוֹ, דְּהֵיאַךְ אֶפְשָׁר לְפָרֵשׁ מָה שֶׁכָּתַב הַסְּמָ"ג "הָוָה לֵהּ מְבַשֵּׁל בְּשַׁבָּת" דְּהֵינוּ גְּרָמָא וּמִדְּרַבָּנַן, וּמָה שֶׁכָּתַב הַסְּמָ"ג וְכָל שֶׁכֵּן וְכוּ', הַבְּאוּר הוּא פָּשׁוּט, דִּבְתוֹסֶפֶת כִּסּוּי אֵין הָכִי נָמֵי הָוֵי מְבַשֵּׁל גָּמוּר, אַךְ אֵינוֹ כְּדֶרֶךְ בִּשּׁוּל הָרָגִיל, וְלָכֵן כָּתַב וְכָל שֶׁכֵּן דִּבְנוֹתֵן הַתַּפּוּחִים עַל הָאֵשׁ מַמָּשׁ, דְּזֶה נִכָּר לַכֹּל דְּהָוֵי בִּשּׁוּל גָּמוּר מִן הַתּוֹרָה. וְכַוָּנָתוֹ עַל מָה שֶׁנִּכַּר לַכֹּל כִּרְגִילוּת שֶׁל מְלֶאכֶת מְבַשֵּׁל. אֲבָל בְּדִין לֵיכָּא נָפְקָא מִנָּה בֵּין מוֹסִיף עַל הַכִּסּוּי, לְבֵין נוֹתֵן עַל הָאֵשׁ מַמָּשׁ. ועכ"פ כֵּיוָן שֶׁמָּצִינוּ לְהַמְּאִירִי שֶׁכָּתַב לְהֵדְיָא דְּחַיָּב חַטָּאת, וְגַם רַבֵּנוּ יְהוֹנָתָן מלוני"ל ורע"ב הַתְּרוּמָה הַסְּמָ"ג הגמ"י וְהַכֹּל בּוֹ כָּתְבוּ כֵּן לְהֵדְיָא, בְּוַדַּאי שֶׁהָעִקָּר כְּדִבְרֵיהֶם שֶׁלֹּא לְהַגְדִּיר כִּסּוּי הַקְּדֵרָה כִּגְרָמָא.

וַאֲשֶׁר עַל כֵּן מ"ש במנוח"א שָׁם שֶׁדִּבְרֵי הַמְּאִירִי צ"ע, וְהֶעֱלָה שֶׁלֹּא כִּדְבָרָיו עַל פִּי דִּיּוּק מִדִּבְרֵי הש"ע הַנ"ל, הִנֵּה לֹא יָדַעְתִּי אֵיךְ אֶפְשָׁר לִדְחוֹת דִּבְרֵי הָרַבֵּה רִאשׁוֹנִים מֵהֲלָכָה מִכֹּחַ גְּמָרָא, וְעַל סְמַךְ דִּיּוּק שֶׁאֵינוֹ מָכְרָח כְּלָל. [וּבִפְרָט דְּלֹא מָצִינוּ לְשׁוּם רִאשׁוֹן שֶׁיַּחְלֹק בָּזֶה].

וְכָתַב שָׁמַע מֵאַחַד הַתַּלְמִידִים שֶׁבְּאֵיזֶה יְרֵחוֹן הֵשִׁיבוּ עַל טַעֲנָה זוֹ, שֶׁהֲרֵי במנוח"א הִסְתַּמֵּךְ עַל הַדִּיּוּק בְּטוּר ובש"ע. "וְאִם כַּוָּנַת הַמַּשִּׂיג לְהִתְוַכֵּחַ עִם רְאָיָה זוֹ מִדִּבְרֵי מָרָן, לֹא הָיָה לוֹ לְיַחֵס לְהָרַב מנוח"א שֶׁחוֹלֵק עַל הַמְּאִירִי מֵהַגְּמָרָא. וְכֵן לֹא יֵעָשֶׂה". ע"כ.

אוּלָם עִם כָּל הַמּוּסָר שֶׁכָּתַב בְּהִתְנַשְּׂאוּת, הִנֵּה לְהַמְּבוֹאָר פָּשׁוּט וּבָרוּר שֶׁאֵין כָּאן שׁוּם דִּיּוּק כְּלָל וְעִקָּר, לֹא מִדִּבְרֵי הַטּוּר וְלֹא מִדִּבְרֵי הש"ע, וְנִשְׁאַר לָנוּ דִּבְרֵי הָרִאשׁוֹנִים כְּמַלְאָכִים, וְאִם יֵשׁ קוּשְׁיָא מהגמ' סַנְהֶדְרִין, יֵשׁ חִלּוּק פָּשׁוּט כְּנָז', וְאִי אֶפְשָׁר לָנוּ לַחְלֹק עַל דִּבְרֵי הָרִאשׁוֹנִים מִכֹּחַ דִּיּוּק מהש"ע, דִּיּוּק שֶׁאֵינוֹ מָכְרָח כְּלָל וְעִקָּר. וְהָיָה עַל הַכּוֹתֵב לְקַבֵּל הָאֱמֶת מִמִּי שֶׁאֲמָרוֹ וְלֹא לְהִתְעַקֵּשׁ לְקַיֵּם דִּבְרֵי רַבּוֹ בְּלֹא טַעַם וּבְלֹא דֶּרֶךְ אֶרֶץ, וּרְאֵה לְרַבֵּנוּ הַמְּאִירִי בְּהַקְדָּמָתוֹ לְסִפְרוֹ מָגֵן אָבוֹת שֶׁכָּתַב וז"ל: וּכְבָר יָדַעְתָּ כִּי סִבַּת הַמַּחְלֹקֶת הִיא אַרְבַּע, הָאַחַת בַּקָּשֶׁת הַנִּצּוּחַ, וְהַשֵּׁנִית בְּדַקּוּת הָעִנְיָן וְעָמְקוֹ, וְהַשְּׁלִישִׁית סִבְלוּת הָאֶחָד וְגַסּוּתוֹ וְקִשּׁוּי הֲבָנָתוֹ, הָרְבִיעִית "הַחֲבֵרָה וְהַגִּדּוּל", כִּי טֶבַע הָאָדָם לֶאֱהֹב מִי שֶׁנִּתְחַבֵּר עִמּוֹ, וִידַמֶּה בְּעֵינָיו הֱיוֹת דְּבָרָיו כְּאִלּוּ הֵם כְּתוּבִים עַל סֵפֶר, וְיִקְשֶׁה בְּעֵינָיו סוּר מִן הַדֶּרֶךְ הַהוּא כְּלָל, וְלָכֵן סָמַךְ לִבְדֹּק זֶה, גֹּל אֶל ה' מַעֲשֶׂיךָ וְיִכֹּנוּ מַחְשְׁבוֹתֶיךָ, כְּלוֹמַר שֶׁאִם לִפְעָמִים יְזַדְּמֵן חִלּוּקֵי דֵּעוֹת בְּמָה שֶׁהַתּוֹרָה לֹא תּוֹדִיעֵהוּ, וְגַם חָכְמַת הַתַּלְמוּד לֹא תְּבָאֲרֵהוּ, וְהָעִנְיָן מָסוּר לְמַחְלֹקֶת חֲכָמִים, וִיחַקֶּרְךָ לִבְּךָ לַעֲשׂוֹת אֶחָד מֵהֶם, לֹא תִּהְיֶה בָּזֶה כַּוָּנָתְךָ אֲהֲבָה שְׂרָרָה וּבַקָּשַׁת נִצּוּחַ, אֶלָּא יִהְיוּ מַעֲשֶׂיךָ לְשֵׁם שָׁמַיִם לַעֲשׂוֹת מָה שֶׁיִּרְאֶה שִׂכְלְךָ, שֶׁהוּא הַטּוֹב שֶׁבִּשְׁנֵי הַצְּדָדִים, וְהוּא הַיָּשָׁר שֶׁבִּשְׁנֵי הַמַּעֲשִׂים, וְאָז יִכּוֹנוּ מַחְשְׁבוֹתֶיךָ, שֶׁאִם

יְזַדַּמֵּן שֶׁהַצַּד הָאֶחָד יִהְיֶה יוֹתֵר אֲמִתִּי, מִכָּל מָקוֹם הַכַּוָּנָה רְצוּיָה וְזֶה עִנְיָן יְכוֹנוּ מַחְשְׁבוֹתֶיךָ. וְאִם תַּעֲשֶׂה זֶה עַל שְׂרָרָה וְקִנְאָה וּבַקָּשַׁת הַנִּצּוֹחַ, תִּהְיֶה הַכַּוָּנָה בְּלִבְּךָ רְצוּיָה, וְשָׁמָּא גַּם הַמַּעֲשֶׂה. ע"כ.

וְכָתַב בְּיַלְקוּט יוֹסֵף (שם) מֵעַתָּה לְאַחַר שֶׁהוֹכַחְנוּ בס"ד בִּדְבָרִים בְּרוּרִים שֶׁאֵין כָּאן דִּיּוּק מֵהַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ נֶגֶד הָרִאשׁוֹנִים, וְגַם אֵין שׁוּם "רְאָיָה" מהגמ' סַנְהֶדְרִין נֶגֶד הָרִאשׁוֹנִים הַנ"ל, יֵשׁ לְקַבֵּל הָאֱמֶת מִמִּי שֶׁאָמָרוֹ, וְדַרְכּוֹ שֶׁל תּוֹרָה שֶׁלֹּא לְהִתְעַקֵּשׁ וּלְהַעֲמִיד דִּבְרֵי רַבָּם. וְדִבַּרְנוּ בָּזֶה [שִׁמְחַת תּוֹרָה תשס"ח] עִם מָרָן זיע"א וְהִתְפַּלֵּא מְאֹד עַל הַדִּמּוּי בֵּין נִדּוֹן דִּדָּן לְנִדּוֹן בְּסַנְהֶדְרִין, וְעַל ה"דִּיּוּק" מִדִּבְרֵי הש"ע. וְגַם דִּבַּרְנוּ בְּזֶה עִם כַּמָּה תַּלְמִידֵי חֲכָמִים גְּדוֹלִים, וְכֻלָּם הִבִּיעוּ פְּלִיאָה רַבָּתִי עַל גִּישָׁה זוֹ לְהוֹכִיחַ מגמ' נֶגֶד עֲשָׂרָה רִאשׁוֹנִים.

וְתַלְמִיד אֶחָד כָּתַב לְסַיֵּעַ ד' הַמְחַבֵּר הַנַּ"ל מִפִּי' הַמִּשְׁנָיוֹת לְהרמב"ם (פ"ג דְּשַׁבָּת), שֶׁכָּתַב בזה"ל: וּבֵית הִלֵּל מַחְזִירִין וְכוּ', וּמָה שֶׁאָמְרוּ בֵּית הִלֵּל שֶׁאָסוּר לְהַשְׁהוֹת תַּבְשִׁיל עַל גַּבֵּי כִּירָה אֶלָּא אִם הִסְקָה בְּקַשׁ וּבְגֶבָּה אוֹ שֶׁהָיְתָה גְּרוּפָה וּקְטוּמָה, אֵינוֹ אֶלָּא בְּתַבְשִׁיל שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל חֲצִי בִּשּׁוּלוֹ, שֶׁאָנוּ חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא יְחַתֶּה בַּגֶּחָלִים כְּדֵי לִגְמֹר בִּשּׁוּלוֹ, אֲבָל אִם לֹא נִתְבַּשֵּׁל כְּלָל שֶׁמַּסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִבִּשּׁוּלוֹ עַד לְמָחָר, אוֹ שֶׁכְּבָר נִתְבַּשֵּׁל דֵּי צָרְכּוֹ שֶׁאֵינוֹ צָרִיךְ עוֹד לָאֵשׁ, וְלֹא עוֹד אֶלָּא שֶׁהִיא מַפְסִידָתוֹ מֻתָּר לְהַשְׁהוֹתוֹ עַל גַּבֵּי גֶּחָלִים, וא"צ לְהוֹצִיא אֶת הָאֵשׁ. ע"כ. וּמִכָּאן רָצָה לִלְמֹד גַּם לְהִלְכוֹת בִּשּׁוּל שֶׁאִם הָיָה מְבֻשָּׁל חֲצִי בִּשּׁוּל תּוּ אֵין בָּזֶה חִיּוּב מְשׁוּם מְבַשֵּׁל. אוּלָם מֵרֹב שֶׁדִּרְכָּם לִדְחֹק וּלְיַשֵּׁב תָּמִיד דִּבְרֵי רַבָּם, טָעוּ בָּזֶה, דְּהַרְמְבַּ"ם קָאֵי כְּלַפֵּי גְּזֵרַת שֶׁמָּא יְחַתֶּה, וְלֹא בְּדִינֵי בִּשּׁוּל. וְעַיֵּן בְּרַמְבַּ"ם (פ"ט מֵהִלְכוֹת שַׁבָּת ה"ג) דְּרַק אִם נִתְבַּשֵּׁל כָּל צָרְכּוֹ תּוּ לֵיכָּא בָּזֶה בִּשּׁוּל. הלא"ה אֵיכָּא חִיּוּב מְבַשֵּׁל.

וְעוֹד רָצוּ לְיַשֵּׁב דְּבָרָיו, עַל פִּי הַמְבֹאָר בְּפֵרוּשׁ הַמִּשְׁנָה לָרַמְבַּ"ם (פ"ד) שֶׁכָּתַב, שֶׁאֵין אִסּוּר בְּשַׁבָּת לְחַמֵּם אוֹ לְהוֹסִיף חֹם אֶלָּא בְּתוֹלְדוֹת הָאֵשׁ, וְכָל אֵלּוּ אֵינָן תּוֹלְדוֹת הָאֵשׁ, וְנֶאֶסְרוּ בְּשַׁבָּת גְּזֵרָה שֶׁמָּא יַרְתִּיחַ וְכוּ'. ע"כ. וַהֲרֵי כִּסּוּי הַקְּדֵרָה בְּתַבְשִׁיל שֶׁלֹּא נִתְבַּשֵּׁל כָּל צָרְכּוֹ אֵינוֹ בִּשּׁוּל בְּתוֹלְדוֹת הָאֵשׁ. אוּלָם זֶה תָּמוּהַּ, דְּהָא גַּם הַמַּגִּיס בְּקְדֵרָה לד' הָרַמְבַּ"ם חַיָּב מִשּׁוּם מְבַשֵּׁל, וְכֵן אֶחָד מֵבִיא אֶת הַקְּדֵרָה וְאֶחָד מֵבִיא אֶת הַמַּיִם וְכוּ' כֻּלָּם חַיָּבִים מִשּׁוּם מְבַשֵּׁל, אַף שֶׁהַהֲגָסָה לֹא חֲשׁוּבָה כְּתוֹלְדַת הָאוּר, וְהֵינוּ מִשּׁוּם שֶׁהַקְּדֵרָה הֲרֵי נִמְצֵאת עַל הָאֵשׁ, וְהַכִּסּוּי מוֹסִיף בִּשּׁוּל, וְזֶהוּ דֶּרֶךְ הַבִּשּׁוּל כְּמוֹ בַּהֲגָסָה, לְפִיכָךְ אֵיכָא חִיּוּב מִשּׁוּם מְבַשֵּׁל. וְלֹא דָּמִי לְדִבְרֵי הָרַמְבַּ"ם הנז', דְּקָאֵי בְּדִינֵי הַטְמָנָה. וְזֶה נָכוֹן לְכָל מְעַיֵּן.

וְלִכְאוֹרָה נִפְקָא מִנָּה בָּזֶה לְגַבֵּי אֲכִילַת תַּבְשִׁיל שֶׁלֹּא נִתְבַּשֵּׁל לְגַמְרֵי שֶׁכִּסָּה אוֹתוֹ בְּשַׁבָּת בְּשׁוֹגֵג וְגָרַם לְזֵרוּז בִּשּׁוּלוֹ, דְּאִי נֵימָא דְּהָוֵי בִּשּׁוּל דְּאוֹרָיְתָא לִכְאוֹרָה יֵשׁ לֶאֱסֹר לֶאֱכֹל מִתַּבְשִׁיל זֶה. אֲבָל אִי נֵימָא דְּהָוֵי גְּרָמָא, כֵּיוָן שֶׁאֵין אִסּוּר גְּרָמָא בְּשַׁבָּת אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן, וְכִדְאָמְרִינָן בְּשַׁבָּת קכ. לֹא תַּעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה, עֲשֵׂיָה הוּא דַּאֲסִירָא, הָא גְּרָמָא שָׁרְיָא, כֵּיוָן דְּאִסּוּר הֲנָאָה מִמַּעֲשֵׂה שַׁבָּת הוּא מִדְּרַבָּנָן, לֹא גָּזְרוּ שׁוֹגֵג אַטּוּ מֵזִיד בִּמְלָאכָה דְּרַבָּנָן.

שׁוּב רָאָה שֶׁגַּם בְּסֵפֶר אוֹר לְצִיּוֹן חֵלֶק ב' (עמוד קסא) כָּתַב בִּפְשִׁיטוּת, דְּהָכָא הָוֵי אִסּוּר דְּרַבָּנָן, "כֵּיוָן שֶׁכָּל הַבִּשּׁוּל כָּאן בִּגְרָמָא, שֶׁאֵינוֹ אָסוּר אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן" וְכוּ', יֵשׁ לִסְמֹךְ עַל הַפּוֹסְקִים שֶׁאֵין כָּאן מִשּׁוּם בִּשּׁוּל לְעִנְיַן דִּיעֲבַד. ע"ש. וְנִמְשַׁךְ אַחֲרָיו תַּלְמִידוֹ בְּסֵפֶר חֶמְדַּת יוֹסֵף (ח"ד עמ' שה). ע"ש.

אַךְ אַחַר הַמְּחִילָה הָרַבָּה מִכְּבוֹד תּוֹרָתוֹ זצ"ל אָנוּ אֵין לָנוּ אֶלָּא דִּבְרֵי הָרִאשׁוֹנִים כְּמַלְאָכִים, הֲלֹא הֵם: הַסְּמָ"ג, וְהַסְּמַ"ק, תוס', הגמ"י, סֵפֶר הַתְּרוּמָה, הַכֹּל בּוֹ, רַבֵּנוּ יוֹנָתָן מִלוּנִיל, הַמְּאִירִי, רַבֵּנוּ עוֹבַדְיָה מִבַּרְטְנוּרָא, והב"י, דְּאִיכָּא בָּזֶה חִיּוּב גָּמוּר. דְּכֵיוָן דִּמְלָאכֶת בִּשּׁוּל אֵינָהּ אֶלָּא בְּגְרָמָא, לֹא שַׁיָּךְ לְהָקֵל בַּדָּבָר מִשּׁוּם גְּרָמָא. דְּאֵין זֶה גְּרָמָא אֶלָּא כְּמַעֲשֶׂה בַּיָּדַיִם. וְגַם מ"ש הַטּוּר (ס"ס רנז) מִפְּנֵי שֶׁמְּמַהֵר לְגָרֵם בִּשּׁוּלָם בְּשַׁבָּת, אֵין כַּוָּנָתוֹ דְּהָוֵי אִסּוּר גְּרָמָא וּמִדְּרַבָּנָן, אֶלָּא נָקַט לָשׁוֹן גּוֹרֵם מִפְּנֵי שֶׁאָכֵן הוּא גּוֹרֵם לְבִשּׁוּל, אֲבָל חִיּוּבָא אִיכָּא דְּכָל מְלָאכֶת מְבַשֵּׁל הָוֵי בְּגְרָמָא. וְעַיֵּן בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ סִימָן רנד סָעִיף ד' שֶׁכָּתַב, מִפְּנֵי שֶׁמְּמַהֵר "לְגָמֹר" בִּשּׁוּלָם בְּשַׁבָּת, וְלֹא כָּתַב לְגָרֵם לְבִשּׁוּל. שׁוּב רָאָה בְּסֵפֶר וַיִּזְרַע יִצְחָק

(עמוד רטו) שֶׁגַּם כֵּן הֵעִיר עַל דִּבְרֵי הָאוֹר לְצִיּוֹן שֶׁדִּבְרָיו צ"ע. ע"ש. וְגַם בְּשוּ"ת שִׂמְחָה לְאִישׁ (חֵלֶק א' עמוד קפא) הֵעִיר כֵּן עַל דִּבְרֵי מַר אָחִיו. כיעו"ש. וְעַיֵּן בְּשוּ"ת אִגְרוֹת מֹשֶׁה (או"ח ח"ד סִימָן עד) שֶׁהֵבִיא דִּבְרֵי הַמְאִירִי הַנ"ל, דְּשִׁימַת כִּסּוּי עַל הַקְּדֵרָה חַיָּב, וְרַק בְּמְבֻשֶּׁלֶת כָּל צָרְכָהּ לֵיכָא אִסּוּר בְּשׁוּל. ע"ש.

וְאָמְנָם בְּעִקַּר הַדִּין לְעִנְיַן דְּיֵעֲבַד, שַׁפִּיר יֵשׁ לֵילֵךְ לְהָקֵל בּוֹ, וְלָאו מֵהַטַּעַם הַנ"ל, אֶלָּא מִשּׁוּם דְּכָל הֵיכָא שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל כְּמַאֲכַל בֶּן דְּרוֹסַאי, וְגָמַר אֶת בִּשּׁוּלוֹ, שַׁפִּיר יֵשׁ לֵילֵךְ בּוֹ לְקָלָא בְּדִיעֲבַד, אַחַר שֶׁיֵּשׁ מַחְלֹקֶת בַּפּוֹסְקִים אִם תַּבְשִׁיל שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל כְּמַאֲכַל בֶּן דְּרוֹסַאי שַׁיָּךְ בּוֹ בְּשׁוּל אוֹ לֹא.

וּבְמָה שֶׁכָּתַב מָרָן שֶׁאָסוּר לְהוֹסִיף עַל הַכִּסּוּי וְכוּ' מִפְּנֵי שֶׁמְּמַהֵר לְגָמֹר הַבִּשּׁוּל, כָּתַב במג"א שָׁם, דכ"ש שֶׁאָסוּר לְהַנִּיחָן בְּשַׁבָּת סָמוּךְ לַתַּנּוּר אֲפִלּוּ קֹדֶם שֶׁהֶסֵּק. וְעַיֵּן ס"ס רנג. ע"כ. וְהֵינוּ, דְּשָׁם נִתְבָּאֵר דְּמוּתָר לְהַעֲמִיד תַּבְשִׁיל אֵצֶל תַּנּוּר בֵּית הַחֹרֶף, וְהַשְׁפָּחָה מַדְלֶקֶת אח"כ לְחַמֵּם הַבַּיִת. אוּלָם לְהוֹסִיף כִּסּוּי אָסוּר אֲפִלּוּ קֹדֶם שֶׁהֶסֵּק. וּפֵרֵשׁ הפמ"ג (א"א סִי' רנד ס"ק יד) דְּכָאן אֶפְשָׁר דְּאַף ע"י עַכּוּ"ם אָסוּר, דְּהָתָם יֵשׁ הֶתֵּר בְּצִרּוּף, שֶׁיֵּשׁ גְּדוֹלֵי הַפּוֹסְקִים הַסּוֹבְרִים שֶׁאֵין בִּשּׁוּל אַחַר בִּשּׁוּל בְּלַח בְּצוֹנֵן לְגַמְרֵי, כִּבְסִימָן שיח סְעִיף ח', וט"ו. משא"כ כָּאן. וכ"ש להט"ז שָׁם (ס"ק יח) שֶׁמְּפָרֵשׁ דְּהָרַב לֹא הִתִּיר אֶלָּא בְּחַם קְצָת. ע"כ. וְהֵינוּ, דְּהָכָא שֶׁהוּא בִּשּׁוּל רִאשׁוֹנִי וְלֹא נִגְמַר בִּשּׁוּלוֹ חָמִיר טְפֵי, וְאָסוּר לוֹמַר לְגוֹי לְכַסּוֹת הַקְּדֵרָה אִם לֹא נִתְבַּשֵּׁל כָּל צָרְכּוֹ.

אֶלָּא דִּבְאֹפֶן שֶׁהַתַּבְשִׁיל נִתְבַּשֵּׁל כְּמַאֲכַל בֶּן דְּרוֹסַאי, נִרְאֶה דְּמֻתָּר לוֹמַר לְגוֹי לְכַסּוֹת אֶת הַקְּדֵרָה, אוֹ לְהוֹסִיף עַל הַכִּסּוּי, וּבְפָרָט אִם הוּא קֹדֶם הַסָּקַת הַתַּנּוּר, שֶׁהֲרֵי מָצִינוּ מַחְלֹקֶת בַּפּוֹסְקִים אִם יֵשׁ בִּשּׁוּל בְּשַׁבָּת בְּדָבָר שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל כְּבָר כְּמַאֲכַל בֶּן דְּרוֹסַאי, וְדַעַת הָרא"ש וְהָרַשְׁבָּ"א שֶׁכָּל שֶׁנִּתְבַּשֵּׁל כְּמַאֲכַל בֶּן דְּרוֹסַאי אֵין בּוֹ מִשּׁוּם בִּשּׁוּל. וְאַף שֶׁדַּעַת הָרַמְבָּ"ם (פ"ט מֵהִלְכוֹת שַׁבָּת ה"ג) אֵינָהּ כֵּן, כֵּיוָן שֶׁאִסּוּר אֲמִירָה לְגוֹי אֵינוֹ אֶלָּא מִדְּרַבָּנָן, כְּשֶׁיֵּשׁ מַחְלֹקֶת בַּפּוֹסְקִים הָוֶה לֵהּ סָפֵק בְּדִרַבָּנָן, וְאָזְלִינַן בָּהּ לְקָלָא, וְכַמְּבֹאָר בְּכֵיוּצֵא בָּזֶה בְּבֵית יוֹסֵף בְּרֵישׁ סִימָן שיד.

גֵּבִי פּוֹתַחַת הֶחָבִית. וּרְאֵה בְּיַלְקוּט יוֹסֵף שַׁבָּת כֶּרֶךְ ג' (עמוד עט), וּבְשַׁבָּת כֶּרֶךְ ב' (עמוד רמב סְעִיף ז').

וְאִם נָטַל אֶת הַבֶּגֶד הַמְכַסֶּה אֶת הַקְּדֵרָה מִשֶּׁתֶּחְשַׁךְ עַל דַּעַת שֶׁלֹּא לְהַחְזִירוֹ, וְנִמְלַךְ לְהַחְזִירוֹ, כָּתַב הב"ח שֶׁאָסוּר לְהַחְזִירוֹ, דְּהָוֵי כִּתְחִלַּת הַטְמָנָה. וכ"כ בְּתוֹרַת שַׁבָּת (ס"ק יב). וע"ע בְּתוֹרַת חַיִּים סוֹפֵר (סק"כ). וּבְקֶרְבָּן נְתַנְאֵל (אות ב) כָּתַב, שֶׁלְּפִי מַסְקְנַת הָרא"ש כְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ יוֹנָה, מֻתָּר לְהַחְזִירוֹ. וְכֵן פָּסַק בש"ע הגר"ז (סִי' רנז ס"ח), שֶׁאֲפִלּוּ גִּלָּהוּ בַּיָּדַיִם וְלֹא הָיָה בְּדַעְתּוֹ לַחְזֹר וּלְכַסּוֹתוֹ מֻתָּר לַחְזֹר וּלְכַסּוֹתוֹ. וּבְסֵפֶר תְּהִלָּה לְדָוִד (סק"ד) כָּתַב לְדַיֵּק ממ"ש הָרא"ש, אֲבָל אִם גִּלָּהוּ מִבְּעוֹד יוֹם אַדַּעְתָּא שֶׁלֹּא לְכַסּוֹתוֹ מִשֶּׁתֶּחְשַׁךְ נִרְאֶה שֶׁאָסוּר, מַשְׁמָע לְהֶדְיָא שֶׁאִם גִּלָּהוּ מִשֶּׁתֶּחְשַׁךְ אֲפִלּוּ אַדַּעְתָּא שֶׁלֹּא לְכַסּוֹתוֹ מֻתָּר, וּמִדִּבְרֵי הַתּוֹס' לֹא מַשְׁמָע כֵּן. ע"ש. וכ"כ בערוה"ש (סק"כ) וז"ל: וְדַע שֶׁאֵין חִלּוּק בֵּין כְּשֶׁגִּלָּה דַּעְתּוֹ לַחְזֹר וּלְכַסּוֹתוֹ, וּבֵין עַל דַּעַת שֶׁלֹּא לְכַסּוֹתוֹ, שָׁרֵי, שֶׁלֹּא חִלְקוּ הַפּוֹסְקִים בָּזֶה. ע"ש. והו"ל סְפֵקָא בְּדְרַבָּנָן וּלְקָלָא. וּמַשְׁמָע שֶׁאִם גִּלָּהוּ מִבְּעוֹד יוֹם עַל דַּעַת לְכַסּוֹתוֹ אח"כ, וְשָׁכַח וְלֹא כִּסָּהוּ, מֻתָּר לְכַסּוֹתוֹ אַחַר שֶׁתֶּחְשַׁךְ. כ"כ הב"ח. וכ"כ בְּסֵפֶר יַד יוֹסֵף (סק"ח). וְע' בִּלְשׁוֹן הב"י, דִּכְשֶׁנִּתְגַּלָּה מבעו"י אָסוּר, דְּנִרְאֶה כִּתְחִלַּת הַטְמָנָה. וְדַעַת הא"ר (סק"ד) דִּלְדִינָא יֵשׁ לְסָמֹךְ עַל הב"ח דְּמַתִּיר לְכַסּוֹת אַף נִתְגַּלָּה מבעו"י, אִם לֹא שֶׁגִּלָּה כְּדֵי לְכַסּוֹת מִשֶּׁתֶּחְשַׁךְ.

עֲבַר וְהִטְמִין נֶגֶד הַהֲלָכָה

ג ◆ **מִי שֶׁעָבַר וְהִטְמִין תַּבְשִׁיל בְּדָבָר הַמּוֹסִיף הֶבֶל מֵעֲרֶב שַׁבָּת, הַתַּבְשִׁיל אָסוּר לְאָכְלוֹ בְּשַׁבָּת אֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד, וְאַף שֶׁדַּעַת הַמְּרַדְכִּי וְהָרַמְ"א לְהָקֵל בְּעָשָׂה כֵּן בְּשׁוֹגֵג, לְדִידַן יֵשׁ לְהַחְמִיר בָּזֶה, דִּבְהַטְמָנָה מַחְמִירִים טְפֵי. וְדַוְקָא אִם הִטְמִין תַּבְשִׁיל צוֹנֵן שֶׁנִּתְחַמֵּם עַל יְדֵי הַהַטְמָנָה, אוֹ שֶׁהִטְמִין תַּבְשִׁיל חַם וְעַל יְדֵי הַהַטְמָנָה נִצְטַמֵּק וְיָפֶה לוֹ, אֲבָל בְּעוֹמֵד בַּחֲמִימוּתוֹ כְּשָׁעָה הָרִאשׁוֹנָה מֻתָּר, כֵּיוָן שֶׁלֹּא הֵרִויחַ מִמַּעֲשָׂיו. וְאִם הִטְמִין בְּשַׁבָּת בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מוֹסִיף הֶבֶל, כֵּיוָן שֶׁהַהַטְמָנָה רַק שָׁמְרָה עַל חֹם הַתַּבְשִׁיל, בְּדִיעֲבַד הַתַּבְשִׁיל מֻתָּר בַּאֲכִילָה בְּשַׁבָּת** (שָׁם עמוד תרלג).

וּבַהֲעָרָה (שם) כָּתַב ז"ל מָרָן בש"ע (סי' רנז ס"א): וְאִם הִטְמִין בְּדָבָר הַמּוֹסִיף הֶבֶל, הַתַּבְשִׁיל אָסוּר אֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד. וְדַוְקָא בְּצוֹנֵן שֶׁנִּתְחַמֵּם, אוֹ שֶׁנִּצְטַמֵּק וְיָפֶה לוֹ, אֲבָל בְּעוֹמֵד בַּחֲמִימוּתוֹ כְּשֶׁעָה רִאשׁוֹנָה מֻתָּר. הָגָה, וי"א שֶׁאִם שָׂכַח וְהִטְמִין בְּשׁוֹגֵג בְּדָבָר הַמּוֹסִיף הֶבֶל שָׁרֵי לֶאֱכֹל. ע"כ.

וְהִנֵּה לְדִידַן דְּנָקְטִינַן כְּהוֹרָאוֹת מָרָן הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ, יֵשׁ לְתָפֵס לְדִינָא שֶׁאַף אִם עָבַר וְהִטְמִין בְּשׁוֹגֵג, בְּדָבָר הַמּוֹסִיף הֶבֶל, הַתַּבְשִׁיל אָסוּר אֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד, בְּצוֹנֵן שֶׁנִּתְחַמֵּם, אוֹ בְּנִצְטַמֵּק וְיָפֶה לוֹ. [אֲבָל בְּעוֹמֵד בַּחֲמִימוּתוֹ מֵאַחַר דְּלֹא אַהֲנוּ מַעֲשָׂיו כְּלָל אֵין לֶאֱסֹר בְּדִיעֲבַד].

וְאַף עַל פִּי שֶׁהָרַמְ"א פָּלִיג בְּזֶה, וְנוֹדַע מָה שֶׁכָּתַב הַפְּרִי מְגַדִּים (רֵישׁ סִימָן שיח) דְּכָל הֵיכָא דְּפָלִיגִי קַדְמָאֵי אִי אִיכָּא אִסּוּרָא אִי לָא, בְּעָבָר וְעָשָׂה בְּשׁוֹגֵג אֵין לֶאֱסֹר בְּזֶה מִשּׁוּם מַעֲשֵׂה שַׁבָּת, וּמִשּׁוּם הֵכִי הִתִּירוּ הַפּוֹסְקִים בְּעָבָר וְחִמֵּם תַּבְשִׁיל לַח בְּשַׁבָּת, דְּאַף עַל גַּב דְּנָקְטִינַן שָׁיֵשׁ בְּשׁוּל אַחַר בְּשׁוּל בְּדָבָר לַח, מִכָּל מָקוֹם בְּעָבָר וְעָשָׂה כֵּן, סָמְכִינַן עַל שִׁיטַת הָרַשְׁבָּ"א וְהָרַמְבָּ"ן, שֶׁאֵין בְּשׁוּל אַחַר בְּשׁוּל גַּם בְּדָבָר לַח, וְאִם כֵּן לְכְאוֹרָה נֵימָא הֵכִי גַּם בְּנִדּוֹן דִּידַן, שֶׁמֵּאַחַר וְדַעַת הָרַמְ"א שֶׁאִם שָׂכַח וְהִטְמִין בְּשׁוֹגֵג בְּדָבָר הַמּוֹסִיף הֶבֶל שָׁרֵי לֶאֱכֹל, יֵשׁ לִסְמֹךְ ע"ד בְּדִיעֲבַד. וּגְדוֹלָה מִזּוֹ דְּלִכְאוֹרָה נוֹכְחִים מִכָּאן דְּמָרָן הַשֻּׁלְחָן עָרוּךְ לֹא סְבִירָא לֵהּ לְהַאי כְּלָלָא לְהָקֵל בְּדִיעֲבַד בְּמַעֲשֵׂה שַׁבָּת כְּשֶׁיֵּשׁ מַחְלֹקֶת בַּדָּבָר.

אוּלָם הָא בּוּרְכָא, דְּמָה שֶׁמָּרָן הֶחְמִיר בָּזֶה אֲפִלּוּ בְּדִיעֲבַד וְלֹא סָמַךְ עַל הַמְקִלִּין, וּכְבָר בֵּאֵר הַמג"א (סק"ד) דְּאַע"ג דְּבִשָּׁכַח וְשָׁהָה מַתִּיר בְּסִי' רנג, מ"מ בְּהַטְמָנָה מַחְמִירִים טְפֵי. ע"ש. וְהֵינוּ מֵאַחַר שֶׁיָּכוֹל לָבוֹא לִידֵי אִסּוּר תּוֹרָה וְלָכֵן מַחְמִירִים בָּזֶה טְפֵי.

וכיו"ב כָּתַב בב"י (סִימָן רנג ד"ה ומ"ש רַבֵּנוּ וּבְעוֹדָהּ וְכוּ') דְּאַע"ג דְּלִשְׁנָא בָּתְרָא מֵקֵל, פָּסְקוּ רַבְּוָתָא כְּלִשְׁנָא קַמָּא לְחוּמְרָא, מִפְּנֵי שֶׁהֵם דְּבָרִים שֶׁקְּרוֹבִים לָבוֹא לִידֵי אִסּוּר תּוֹרָה. וְעוֹד, דְּאִי הָא לֹא קָיְמָא הָא. וְאִם נָקֵל בְּדִיעֲבַד לֹא יַעֲמֹד אִסּוּר הַטְמָנָה בִּמְקוֹמוֹ, דְּלֹא שְׁמִיעַ לְהוּ לְאִינְשֵׁי אִסּוּרָא כָּל כָּךְ בְּדָבָר הַנַּעֲשֶׂה מֵעֶרֶב שַׁבָּת, לָכֵן הֶחְמִירוּ בְּהַטְמָנָה גַּם בְּדִיעֲבַד. וּבָזֶה אָתֵי שַׁפִּיר מָה שֶׁהֵעִיר בְּסֵפֶר אַדְנֵי שְׁלֹמֹה בְּזֶה.

וְעוֹד, דְּלֹא שַׁיָּךְ לְהָקֵל עַל פִּי הַפְּרִי מְגַדִּים הַנַּ"ז, אֶלָּא הֵיכָא דְּמָרָן לֹא גִּלָּה דַּעְתּוֹ בְּהֶדְיָא לְעִנְיַן מַעֲשֵׂה שַׁבָּת. וּבָזֶה סָמְכִינַן עַל שִׁיטַת הַחוֹלְקִים. וּכְגוֹן לְעִנְיַן בְּשׁוּל אַחַר בְּשׁוּל הַנִּזְכָּר, דְּאַף שֶׁמָּרָן פָּסַק בְּשֻׁלְחָן עָרוּךְ (בְּסִימָן שיח סְעִיף ד' וּסְעִיף טו), דְּיֵשׁ בְּשׁוּל אַחַר בְּשׁוּל בְּדָבָר לַח, מִכָּל מָקוֹם לֹא הִתְיַחֵס לְהֶדְיָא לְעִנְיַן עָבָר וּבִשֵּׁל תַּבְשִׁיל לַח, בְּבְשׁוּל אַחַר בְּשׁוּל, וּבָזֶה סָמְכִינַן שַׁפִּיר עַל שִׁיטַת הַחוֹלְקִים. מָה שֶׁאֵין כֵּן בִּנְדוֹן דִּידַן שֶׁמָּרָן כָּתַב כֵּן לְהֶדְיָא, שֶׁאִם עָבַר וְהִטְמִין בְּדָבָר הַמּוֹסִיף הֶבֶל, הַתַּבְשִׁיל אָסוּר. וּפָשׁוּט.

וְהַיּוֹצֵא מִזֶּה דְּאִין הָכִי נָמִי גַּם לְמָרָן סְבִירָא לֵהּ הַאי כְּלָלָא דְּהַפְּרִי מְגַדִּים, וְעִם כָּל זֶה פָּסַק לְחוּמְרָא אַף בְּדִיעֲבַד, אַף עַל פִּי שֶׁבְּהַגָּהוֹת מָרְדְּכִי כָּתַב לְהָקֵל, מ"מ כָּאן כָּתַב מָרָן לְהַחְמִיר, דִּבְהַטְמָנָה מַחְמִירִים טְפֵי.

וְעוֹד כָּתַב הַמָּגֵן אַבְרָהָם (שם ס"ק ו), שֶׁהַמַּטְמִין בְּדָבָר שֶׁאֵינוֹ מוֹסִיף הֶבֶל, שֶׁכֵּיוָן שֶׁלֹּא מוֹסִיף הֶבֶל וְחֹם אֶלָּא רַק שׁוֹמֵר עַל חֻמּוֹ שֶׁל הַמַּאֲכָל, אִם כֵּן דִּינוֹ כְּדִין מַאֲכָל הָעוֹמֵד בַּחֲמִימוּתוֹ שֶׁפָּסַק מָרָן שֶׁמֻּתָּר בְּדִיעֲבַד. וְכֵן פָּסְקוּ הָאַלְיָה רַבָּה (סק"ג), וְהַתּוֹסֶפֶת שַׁבָּת (סק"ה), וְהָאֶשֶׁל אַבְרָהָם (סק"ה), וְהגר"ז (אות א), וְהַכַּף הַחַיִּים (אות ט, וְאות יד).

יגדיל תורה

לימוד תפילות ושיעורים במרכז הרוחני יגדיל תורה

בבית הכנסת "היכל שלמה" נזרית
רחוב קלאוזנר 24 באר שבע

זמני תפילת שחרית - בהנץ החמה

מנחה בימות החול - כ45 דקות לפני צאת הכוכבים

ערבית בימות החול - בזמן צאת הכוכבים

בין מנחה לערבית בימות החול מתקיים שיעור קצר בהלכה ובאור החיים על הפרשה

שיעור אחר התפילה בהנץ החמה
בבית הכנסת "היכל שלמה"

ניתן להשיג ספרי שיחות חיזוק ואשיחה בחוקיך ושאר ספרי המחבר בכולל

סדרי הכולל לאברכים המעונינים להתקבל לכולל
בין השעות 9:00 ל17:00
לימוד הלכות שבת
ברוב עם הדרת מלך

להאזנה לשיעורי הרב שליט"א בטלפון 0799165000 שלוחה 59
וכן ניתן להאזין בקול הלשון לשיעורי הרב עם הגליונות
כ"כ ניתן לקבלם במייל toraoren@gmail.com
וכן השיעורים משודרים בשידור חי בקול הלשון
במספר 03-6171111
להקיש 910379 - *7 בכדי להגיע ישירות לשיעורים

המעונין להקדיש גיליונות להפצה לזיכוי הרבים יפנה לפל': 0515750334

סרקו ותרשמו לערוץ "יגדיל" הירשם כמנוי

לתרומות לסיוע באחזקת הכולל ופדיון כפרות

להצטרפות לחיזוק היומי שלחו הודעה לפל' 0504669926

שותפים להקים
מקום לה' משכנות ל'אביר יעקב'

אי"ה רוצים להתחיל בבניית בית כנסת
ובית מדרש יגדיל תורה
ומקוה טהרה לנשים ולגברים
ברחוב שמשון עמיצור בשכונת רמות בבאר שבע

רוצים לשתף 840 חברים שישתתפו בס"ך של תרומה בשם 'יעקב'
מו"ז רבי יעקב אביחצירא זיע"א
סה"כ 'יעקב' 182 ש"ח כפול 36 חודשים

דרך הקישור של נדרים פלוס מקבלים החזר מס לפי סעיף 46
וקבלה דיגיטלית למייל
בטלפון 03-7630585 שלוחה 9219

מי שיהיה שותף
יזכה בספר חדש
יגדיל תורה בהלכה
שבת כרך א'

או בסריקה

ערוץ יגדיל

לפרטים: 0548410379

לפרטי הפקדה לחשבון בנק מזרחי סניף 426 מ.ח 371407 ע"ש יגדיל תורה